

**ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΚΕ΄ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

ΤΙΤΛΟΣ

Ο ρόλος της φορολογικής πολιτικής στην οικονομία μίας χώρας: Συγκεκριμένα φορολογικά μέτρα της χώρας μας (αύξηση συντελεστών ΦΠΑ, αύξηση φορολογικού συντελεστή, μείωση απαλλαγών) και οι επιπτώσεις τους στην κατανάλωση και το εισόδημα

ΤΜ. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Επιβλέπουσα:

ΕΛΕΝΗ ΒΡΕΝΤΖΟΥ

Σπουδαστής:

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΨΗΣ

ΑΘΗΝΑ - 2018

«Ο κανών της δικαιοσύνης, απαρτίζεται, λοιπόν, εκ δύο εννοιών: α) την της καθολικότητας της φορολογίας ή του πανδήμου του φόρου και β) την της ισοβαρούς της εισφοράς... Η προοδευτική φορολογία είναι αυθαίρετος. Περιορίζουσα η προοδευτική φορολογία τον ιδιωτικόν πλούτον ου μόνον, περιορίζει τελικώς και την ανάπτυξιν του εθνικού πλούτου. Ενίοτε επιφέρει και ελλάττωσιν τούτου.»

- Ανδρέας Μ. Ανδρεάδης

Ο ρόλος της φορολογικής πολιτικής στην οικονομία μίας χώρας: Συγκεκριμένα φορολογικά μέτρα της χώρας μας (αύξηση συντελεστών ΦΠΑ, αύξηση φορολογικού συντελεστή, μείωση απαλλαγών) και οι επιπτώσεις τους στην κατανάλωση και το εισόδημα

«Βεβαιότητα; Σε αυτό τον κόσμο τίποτα δεν είναι βέβαιο, εκτός από το θάνατο και τους φόρους»

-Benjamin Franklin

«Το δυσκολότερο πράγμα να κατανοήσεις τον κόσμο είναι ο φόρος εισοδήματος»

--- Albert Einstein

ΕΣΔΔΑ, Παναγιώτης Καψής, ©, 2018 - Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Δήλωση

«Δηλώνω ρητά ότι, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας, δεν παραβιάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής.»

Αθήνα, 12/12/2018

Παναγιώτης Καψής

Υπογραφή

Περίληψη

Η φορολογία είναι ένα από τα θέματα που έχουν απασχολήσει φιλόσοφους, πολιτικούς και οικονομολόγους από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Ιδιαίτερα δε για τις σύγχρονες οικονομίες, το ζήτημα δεν είναι απλά η εισπραξη δημοσίων εσόδων, αλλά η μέσω της φορολογίας χρηματοδότηση διαφόρων δραστηριοτήτων του κράτους όπως, η υγεία, η παιδεία, και η άμυνα. Ένα καλά σχεδιασμένο σύστημα, μπορεί να βοηθήσει στην καταπολέμηση της φτώχειας και να ενισχύσει τα κίνητρα για εργασία. Στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης, αυτό αποτελεί ίσως το σπουδαιότερο ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπίσει η φορολογική διοίκηση της Χώρας.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη ακριβώς αυτού του προβλήματος την τελευταία δεκαετία, όπου συντελέστηκαν ραγδαίες αλλαγές τόσο στη φορολόγηση πολιτών και επιχειρήσεων όσο και στη φορολογική διοίκηση.

Έτσι, αρχικά επιλέγεται η παράθεση του θεωρητικού πλαισίου των φόρων, εν συνεχεία, αναλύεται η κατάσταση στην Ελλάδα ώστε να ακολουθήσει η αξιολόγηση της, με τη βοήθεια μίας σύντομης ανάλυσης στατιστικών δεδομένων της ελληνικής οικονομίας.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη συγκεκριμένη μελέτη, είναι σημαντικά και υποδηλώνουν την επιτακτική ανάγκη για τη δημιουργία ενός φορολογικού συστήματος στην Χώρα, το οποίο, να μην εξυπηρετεί μόνο την πολιτική σκοπιμότητα της εισπραξης δημοσίων εσόδων ή την ικανοποίηση συγκεκριμένων ομάδων συμφερόντων αλλά, να αποτελέσει ένα πραγματικό μοχλό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.

Λέξεις – Κλειδιά: Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος, Φορολογικός Συντελεστής, Φορολογικά Έσοδα, Φορολογικό σύστημα, Κίνδυνος Φτώχειας, Φοροδιαφυγή

Abstract

Taxation is one of the issues that philosophers, politicians and economists have occupied since antiquity to date. Particularly, for modern economies, the issue is not simply the collection of public revenues, but, through taxation, the financing of various state activities such as health, education, and defense. A well-designed system, can help combat poverty and boost incentives for work. In a suffering of the economic crisis Greece, this is perhaps, the most important issue that the tax administration of the country has to deal with.

The purpose of this paper is to study precisely this problem in the last decade, where rapid changes took place both in the taxation of citizens and businesses and in the tax administration.

Thus, initially the quote of the theoretical framework of taxes is chosen, then, the situation in Greece is analyzed, in order to follow its assessment, with the help of a brief analysis of the statistical data of the Greek economy.

The results of this study are significant and suggest the urgent need to create a tax system in the country that, would not only serve the political feasibility of collecting public revenues or the satisfaction of specific interest groups, but become a real leverage for the economic growth of Greece.

Key words: Income Tax Code, Tax Factor, Tax Income, Tax System, Risk of Poverty, Tax Evasion

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά την επιβλέπουσα μου, κ. Ελένη Βρέντζου, για τις οδηγίες κατάρτισης, τις πολύτιμες συμβουλές και καθοριστικές επισημάνσεις της, καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της Τελικής Εργασίας. Η συνεργασία μας, υπήρξε υποδειγματική.

Έτυχα της ευτυχούς συγκυρίας, κατά τη διάρκεια εκπόνησης της Τελικής Εργασίας στην ΕΣΔΔΑ, να φοιτώ παράλληλα στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών MphilEcon, του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών, της Σχολής Πολιτικών και Οικονομικών Επιστημών του ΕΚΠΑ. Θα ήθελα ως εκ τούτου, να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στους καθηγητές κ Γεωργία Καπλάνογλου και κ. Δημήτριο Μόσχο, για την δική τους συμβολή στην ενημέρωσή μου, στο πλαίσιο των πανεπιστημιακών διαλέξεων του προγράμματος, αναφορικά με τα δημόσια οικονομικά, αλλά και το χειρισμό του οικονομετρικού υπολογιστικού πακέτου EViews.

Τέλος ευχαριστώ από καρδιάς την οικογένειά μου, για τη στήριξη τους στη δύσκολη αλλά παράλληλα δημιουργική πορεία, σε όλα τα στάδια, προς αλλά και κατά τη διάρκεια της διαδρομής μου στην Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, όπως επίσης και τους συναδέλφους μου, αλλά και τη Διοίκηση της ΕΣΔΔΑ για την επικοινωνιακή συνεργασία που είχαμε όλο αυτό το διάστημα.

Περιεχόμενα

ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	1
ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	1
ΚΕ΄ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ	1
ΤΜ. ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	1
Περίληψη	4
Abstract	5
Εικόνες	9
Πίνακας συντμήσεων και συντομογραφιών	11
1 Εισαγωγή	12
1.1 Θεσμικό πλαίσιο	17
1.1.1 Ν.4172/2013	18
1.1.2 Ν4213/2013	23
1.2 Δομή	23
2 Θεωρητικό πλαίσιο	24
2.1 Φορολόγηση	26
2.2 Επιπτώσεις	27
2.3 Προοδευτικότητα	28
2.4 Τυπολογία	28
2.4.1 Φόροι ανά μονάδα προϊόντος	28
2.4.2 Φόροι επί της αξίας (ad valorem)	29
2.4.3 Φόροι στους συντελεστές της παραγωγής	29
2.4.3.1 Φόρος Μισθωτών Υπηρεσιών	29
2.4.3.2 Φορολογία του Κεφαλαίου	29
2.4.4 Φόροι στην ακίνητη περιουσία	30
2.5 Αποτελεσματικότητα	31
2.6 Δικαιοσύνη	33
2.6.1 Ο κανόνας του Ramsey	33
2.6.2 Ο κανόνας της αντίστροφης ελαστικότητας	33
2.6.3 Ο κανόνας των Corlett – Hague	33
2.7 Διαστάσεις της ισότητας	34
2.7.1 Υπόδειγμα Edgeworth	34
2.8 Πολιτική	35
2.9 Κόστος	35
2.10 Φοροαποφυγή – Φοροδιαφυγή	37
3 Ελληνικό φορολογικό σύστημα	38
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Διεύθυνση Φορολογικής Πολιτικής	42
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Διεύθυνση Φορολογικής Πολιτικής	42
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ	43
3.1 Φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων	43
3.1.1 Ορισμός του εισοδήματος	44
3.1.2 Βασική διάρθρωση	45
3.1.3 Τεκμαρτό εισόδημα	50
3.1.4 Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης	51
3.1.5 Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης	53
3.2 Φόροι ακίνητης περιουσίας και φόροι μεταβίβασης	55
3.2.1 Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων	57
3.2.2 Φόροι Ακινήτων	58
3.2.3 Τέλη Χαρτοσήμου	58

3.2.4 Φόρος κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών	59
3.3 Φόροι στην κατανάλωση	59
3.3.1 Φόρος επί των λιανικών πωλήσεων	59
3.3.2 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ).....	60
3.3.3 Ειδικοί φόροι κατανάλωσης	61
3.4 φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων	61
3.4.1 Φορολογία των πολυεθνικών εταιρειών.....	64
3.5. Οι επιδόσεις της φορολογίας εισοδήματος στην Ελλάδα	65
3.5.1 Τα φορολογικά έσοδα	65
3.5.1.1 Συγκρίσεις με άλλες χώρες	66
3.5.2 Φορολογικοί συντελεστές.....	71
3.6 Επάρκεια φορολογικών εσόδων	76
3.7 Κατανομή αριθμού φορολογουμένων εισοδημάτων και συνολικού φόρου	77
3.8 Διανεμητική λειτουργία της φορολογίας εισοδήματος.....	80
3.8.1 Δείκτης ανισότητας Gini	80
3.8.2 Κίνδυνος φτώχειας	82
4 Δεδομένα και ανάλυση στοιχείων	84
4.3 Ανάλυση στατιστικών σχέσεων, δεδομένων μέσου όρου μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά τάξεις μηνιαίου συνολικού εισοδήματος και κατά τρόπο κτήσεως και δεδομένων έμμεσων φόρων.....	108
5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	112
5.1 Φόρος εισοδήματος	112
5.2 Φόροι κατανάλωσης.....	115
5.3 Ευρωπαϊκή ένωση	117
5.4 Ελλάδα	118
5.5 Αντί επιλόγου	120
6 Αναφορές.....	122
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	126
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	129

Εικόνες

Εικόνα 1: Ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό στο ΑΕΠ (2006 - 2018)	15
Εικόνα 2: Έσοδα, πρωτογενείς δαπάνες και πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA (2009 - 2018 δις. Ευρώ).....	16
Εικόνα 3: Σύνθεση φορολογικών εσόδων και λόγος έμμεσων/άμεσων φόρων (2008 - 2018).....	17
Εικόνα 4: Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού 2007 έως 2016	25
Εικόνα 5: Έσοδα απο φόρους ΟΟΣΑ.....	26
Εικόνα 6: Μία πρόταση ταξινόμησης των φόρων.....	31
Εικόνα 7: Κριτήρια αξιολόγησης φορολογικού συστήματος.....	37
Εικόνα 8: Συνολικοί φόροι (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης), ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2000 - 2015. Πηγή Eurostat.....	38
Εικόνα 9: Εξέλιξη φορολογίας μισθωτών και συνταξιούχων	39
Εικόνα 10: Εξέλιξη φορολογίας μη μισθωτών και επαγγελματιών	40
Εικόνα 11: Διαχρονική εξέλιξη εισπράξεων στο σύνολο των φόρων.....	41
Εικόνα 12: Κύρια χαρακτηριστικά φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ελλάδα 2017.....	44
Εικόνα 13: Κατανομή πλήθους φορολογικών δηλώσεων και φόρων με βάση τη κλίμακα φορολογίας του 2015.....	46
Εικόνα 14: Παράμετροι συστήματος φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων ...	47
Εικόνα 15: Συντελεστές φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων 2017	48
Εικόνα 16: Οριακοί και μέσοι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος απο μισθούς και συντάξεις 2017	49
Εικόνα 17: Οριακοί συντελεστές φορολογίας φυσικών προσώπων απο επιχειρηματική δραστηριότητα 2011, 2013 και 2016.....	49
Εικόνα 18: Μέσοι συντελεστές φορολογίας φυσικών προσώπων απο επιχειρηματική δραστηριότητα, 2017.....	50
Εικόνα 19: Φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων στη Ελλάδα και την Ευρωζώνη ως %ΑΕΠ.....	51
Εικόνα 20: Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης σε Ελλάδα και ευρωζώνη, ως %ΑΕΠ....	52
Εικόνα 21: Ισχύουσες ασφαλιστικές εισφορές μισθωτών ιδιωτικού τομέα ανά κλάδο .	53
Εικόνα 22: Επιβάρυνση από ειδική εισφορά αλληλεγγύης (ΕΑ) ανάλογα με το εισόδημα 2011, 2014 και 2016.....	54
Εικόνα 23: Συντελεστές ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης,2017	55
Εικόνα 24: Μέσοι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος από μισθούς και συντάξεις, περιλαμβανομένης της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης 2009 - 2016	55
Εικόνα 25: Συντελεστές φορολόγησης εισοδήματος από ακίνητη περιουσία	57
Εικόνα 26: Οριακοί και μέσοι συντελεστές φορολογίας από ακίνητη περιουσία 2013 και 2016.....	57
Εικόνα 27: Κύρια χαρακτηριστικά φορολογίας εισοδήματος Νομικών Προσώπων	63
Εικόνα 28: Συντελεστές φορολογίας εισοδήματος Νομικών Προσώπων.....	64
Εικόνα 29: Σύνθεση των εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού, 2007 - 2016.....	65
Εικόνα 30: Ανάλυση μεταβολής εσόδων τακτικού προϋπολογισμού 2008 και 2016....	66
Εικόνα 31: Φορολογικά έσοδα ως %ΑΕΠ	67
Εικόνα 32: έσοδα από φόρους και εισφορές στην Ελλάδα, 2015	67
Εικόνα 33: Φόροι εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων στα Κράτη - Μέλη της ΕΕ (%ΑΕΠ), 2015	68
Εικόνα 34: Φορολογικά έσοδα και κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 2015.....	69

Εικόνα 35: Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης σε Ελλάδα και ευρωζώνη (%ΑΕΠ).....	70
Εικόνα 36: Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης ανά χώρα (%ΑΕΠ), 2015	71
Εικόνα 37: Ανώτερος συντελεστής φορολογίας φυσικών προσώπων (%)	72
Εικόνα 38: Βαθμός προοδευτικότητας Ελλάδα και ΟΟΣΑ, 2000 - 2016	73
Εικόνα 39: Συστήματα φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων	73
Εικόνα 40: Μέσος φορολογικός συντελεστής Ελλάδα και ΟΟΣΑ, 2016	74
Εικόνα 41: Ανώτεροι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων στην ΕΕ, 2016	75
Εικόνα 42: Ανώτεροι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων σε επιλεγμένες χώρες της ΕΕ, 1995 - 2016	75
Εικόνα 43: φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα και στην ΕΕ - 28, 2002 - 2015	76
Εικόνα 44: Επάρκεια φορολογικών εσόδων στα Κ-Μ της ΕΕ - 28	77
Εικόνα 45: Κατανομή αριθμού φορολογουμένων φυσικών προσώπων ανά βασική πηγή εισοδήματος.....	78
Εικόνα 46: Ποσοστό φορολογούμενου εισοδήματος και συνολικού φόρου ανά κατηγορία φορολογούμενων	79
Εικόνα 47: Εισόδημα ομάδων φορολογουμένων ανά πηγή, 2015	79
Εικόνα 48: Μέσος φορολογικός συντελεστής ανά εισοδηματικό κλιμάκιο 2008 - 2015	79
Εικόνα 49: κατανομή φορολογουμένων εισοδημάτων και φόρων, 2015.....	80
Εικόνα 50: Συμβολή της φορολογίας στη μεταβολή της ανισότητας, 2015	81
Εικόνα 51: Παρεμβάσεις στη διανομή εισοδήματος ανά χώρα, 2015	82
Εικόνα 52: συμβολή της φορολογίας στο κίνδυνο της φτώχειας, 2015	82
Εικόνα 53: Μείωση του αριθμού των ακραία φτωχών λόγω επιλεγμένων μέτρων (2013 - 2015)	83
Εικόνα 54: Σύνοψη σημαντικότερων αλλαγών στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων, 2010 – 2017, Πηγή IOBE.....	85
Εικόνα 55: Η κατάσταση του ΦΠΑ στην Ελλάδα, 2018	87
Εικόνα 56: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά αστικές και αγροτικές περιοχές και κατά τρόπο κτήσεως. Σύνολο χώρας.....	88
Εικόνα 57: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά τάξεις μηνιαίου συνολικού εισοδήματος και κατά τρόπο κτήσεως.....	90
Εικόνα 58: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά μέγεθος του νοικοκυριού και κατά τρόπο κτήσεως.....	92
Εικόνα 59: Μέσος όρος αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά θέση στο επάγγελμα και κατά τρόπο κτήσεως.....	94
Εικόνα 60: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά ομάδες ηλικιών του υπεύθυνου του νοικοκυριού και κατά τρόπο κτήσεως	96
Εικόνα 61: Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού, Πηγή ΤτΕ	98
Εικόνα 62: Η καμπύλη Laffer της ελληνικής οικονομίας, Πηγή Intelligent Deep Analysis, ΕΚΠΑ, 2018	104
Εικόνα 63: κατάλοιπα του υποδείγματος	104
Εικόνα 64: Καθαροί φορολογικοί συντελεστές για νοικοκυριά με παιδιά και χωρίς παιδιά, 2016.....	113
Εικόνα 65: συνολικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και συγκρίσεις φορολογικών επιβαρύνσεων μεταξύ ατομικών νοικοκυριών και νοικοκυριών με έναν μισθό	114
Εικόνα 66: Τάσεις φορολογικής επιβάρυνσης των χωρών του ΟΟΣΑ μεταξύ 2000 και 2017	114
Εικόνα 67: Συντελεστές ΦΠΑ στις χώρες του ΟΟΣΑ	116

Πίνακας συντμήσεων και συντομογραφιών

ΑΕ	Ανώνυμη Εταιρεία
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΓΕΝΕ	Γραφείο Ευρέσεως Ναυτικής Εργασίας
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία
ΕΝΦΙΑ	Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων
ΕΤΑΚ	Ενιαίο Τέλος Ακίνητης Περιουσίας
ΕΠΕ	Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης
ΙΚΑ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΙΟΒΕ	Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών
ΚΦΕ	Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος
ΟΓΑ	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΤτΕ	Τράπεζα Της Ελλάδος
ΦΑΠ	Φόρος Ακίνητης Περιουσίας
ΦΜΑ	Φόρος Μεταβίβασης Ακινήτων
ΦΜΥ	Φόρος Μισθωτών Υπηρεσιών
ΦΠΑ	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
ΦΣ	Φορολογικός Συντελεστής

1 Εισαγωγή

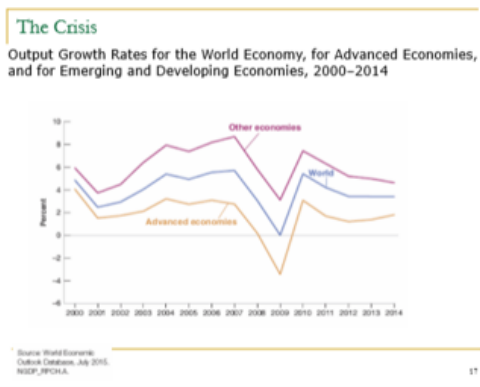
Το φορολογικό σύστημα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος κάθε σύγχρονης οικονομίας και, από κοινού με το σύνολο των κοινωνικών παροχών και μεταβιβάσεων, επιτελεί διττό ρόλο. Μέσω αυτού, πρώτον, συλλέγονται τα έσοδα με τα οποία χρηματοδοτούνται οι διάφορες δαπάνες του κράτους, όπως οι δαπάνες για την υγεία, την εκπαίδευση, την ασφάλεια, την άμυνα και τις υποδομές και, δεύτερον, αναδιανέμεται το εισόδημα και προστατεύονται τα άτομα από δυσμενείς διαταραχές που επηρεάζουν το εισόδημα ή την εργασιακή τους κατάσταση (Μεγύρ κ.ά., 2017, σελ. 439). Παράλληλα, η αύξηση των φόρων είναι δυνατόν να επηρεάσει τις αποφάσεις των ατόμων και των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα τα κίνητρα τους για εργασία και αποταμίευση. Στρεβλώσεις μπορούν, επίσης, να προκληθούν όταν οι διάφορες μορφές εισοδήματος ή κατανάλωσης φορολογούνται με διαφορετικό τρόπο. Ένα καλά σχεδιασμένο φορολογικό σύστημα θα πρέπει να ελαχιστοποιεί αυτές τις στρεβλώσεις, συλλέγοντας τα αναγκαία έσοδα και ικανοποιώντας τις απαιτήσεις της κοινωνίας για ισότητα και κοινωνική ασφάλιση.

Δύο βασικοί λόγοι απαιτούν την μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα. Πρώτον, το ισχύον σύστημα είναι υπερβολικά περίπλοκο και προκαλεί πολλές στρεβλώσεις. Δεύτερον, δεν υπάρχει οργανωμένο σύστημα πρόνοιας για την στήριξη των χαμηλόμισθων και των ανέργων (Μεγύρ κ.ά., σελ. 440). Ένα ισχυρό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας θα πρέπει να λειτουργεί συμπληρωματικά με τις μεταρρυθμίσεις στις αγορές. Ένα σύστημα κοινωνικής πρόνοιας πρέπει να σχεδιάζεται και να αξιολογείται από κοινού με το φορολογικό σύστημα. Τούτο υπαγορεύεται από το γεγονός ότι οι κοινωνικές παροχές και μεταβιβάσεις, είναι κατ' ουσίαν αρνητικοί φόροι, και εκείνο που έχει σημασία είναι το καθαρό ποσό των φόρων που οι πολίτες καταβάλλουν στο κράτος, είτε θετικό (μεταβιβαστικές πληρωμές προς το κράτος), είτε αρνητικό (μεταβιβαστικές πληρωμές από το κράτος προς αυτούς). Οι συνολικοί φόροι καθορίζουν τον πραγματικό τον πραγματικό οριακό φορολογικό συντελεστή για κάθε επίπεδο εισοδήματος, δηλαδή το ποσό του επιπρόσθετου διαθέσιμου εισοδήματος, που προκύπτει από ένα επιπλέον ευρώ του εισοδήματος.

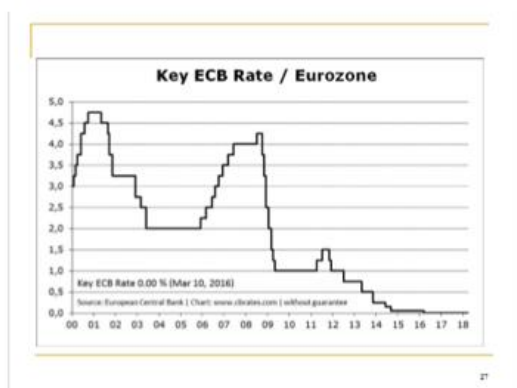
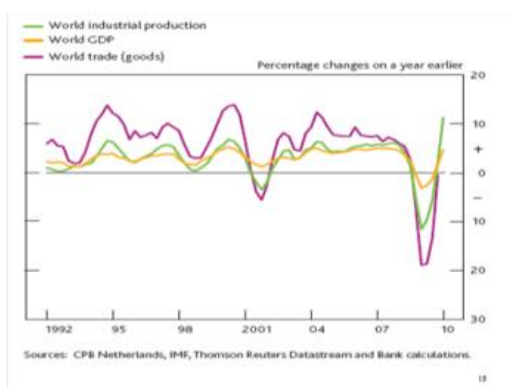
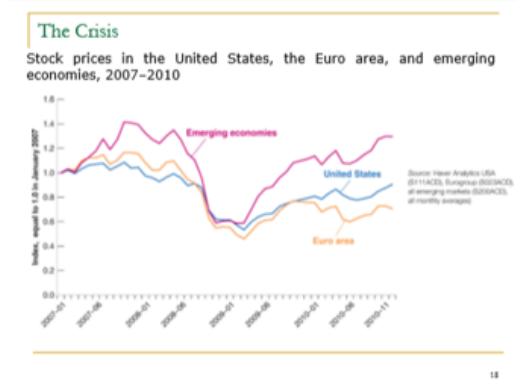
Το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας, όπως και το φορολογικό σύστημα, μπορεί επίσης να στρεβλώσει τις αποφάσεις. Ακόμη και ένα καλοπροαίρετο σύστημα, μπορεί να «παγιδέψει» τα άτομα στη φτώχεια.

Στρεβλώσεις μπορούν να προκληθούν όχι μόνο από το σύστημα φορολογίας και πρόνοιας αλλά και εξαιτίας αναποτελεσματικής διοίκησης. Η φοροδιαφυγή, μεταθέτει το βάρος της φορολογίας από τους αυτοαπασχολούμενους στα άτομα που δεν μπορούν ή δεν θέλουν να φοροδιαφύγουν ή που διαθέτουν μορφές εισοδήματος και περιουσιακών στοιχείων τις οποίες δεν είναι δυνατόν να αποκρύψουν. Καθιστά επίσης λιγότερο ελκυστικές, ως πεδίο οικονομικής δραστηριότητας, τις μεγάλες, φορολογικά διαφανείς επιχειρήσεις, όπως και εκείνες τις επιχειρηματικές κινήσεις που απαιτούν διαφανείς επενδύσεις και, πιθανώς, ευνοούν την εισαγωγή νέων τεχνολογιών, συντελώντας στην ανάπτυξη. Προκειμένου να μειωθούν οι δυνατότητες για φοροδιαφυγή, το φορολογικό σύστημα πρέπει να είναι εύκολα διαχειρίσιμο και εφαρμόσιμο. Θα πρέπει, επίσης, να είναι ουδέτερο σε σχέση με τις πηγές του εισοδήματος, έτσι ώστε να αποφεύγεται η δημιουργία στρεβλών κινήτρων και δυνατοτήτων φοροαποφυγής

Η διεθνής οικονομική κρίση, δημιούργησε ένα ριζικά διαφορετικό περιβάλλον για την ελληνική οικονομία, αποκαλύπτοντας, φέρνοντας στην επιφάνεια, τα χρόνια δομικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας. Η κρίση αυτή, αφαίρεσε τα ψιμύθια από την ελληνική οικονομία αποκάλυψε τα προβλήματα (Πελαγίδης και Μητσόπουλος, 2010 σελ 517). Καθώς ένα μέρος του διεθνούς πλούτου μεταφέρθηκε ή επιμερίστηκε προς το εξωτερικό, ευνοϊκοί παράγοντες όπως τα εισοδήματα από κάθε πηγή, το φθηνό χρήμα και οι εισροές των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης περιορίστηκαν απότομα, περιορίζοντας τη ζήτηση και καθλώνοντας το ΑΕΠ.

1

Με δεδομένα τα παραπάνω και χωρίς μία αύξηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της χώρας, η κάλυψη του δημοσίου χρέους και των ελλειμμάτων, μπορούσε να γίνει μόνο από την αύξηση των φορολογικών εσόδων σε ένα περιβάλλον στάσιμου ΑΕΠ. Η μη βιωσιμότητα στο επίπεδο αυτό ήταν πρόδηλη. Επιπροσθέτως, η παρασιτική/άτυπη οικονομία, που φοροδιαφεύγοντας κερδίζει την ανταγωνιστικότητα της, αποδυναμώνει την ίδια στιγμή την επίσημη οικονομία, καθώς επιβιώνει σε βάρος της.

Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μέτρων φορολογικής και κοινωνικής πολιτικής, δεν είναι ποτέ εύκολη υπόθεση, αλλά περιπλέκεται ιδιαίτερα εν μέσω μίας κρίσης χρέους όπως η ελληνική, που περιορίζει τις δαπάνες και εξαντλεί επίσης τα ρευστά διαθέσιμα των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων. Όσο και αν υπό τις συνθήκες αυτές προέχει η δημοσιονομική εξυγίανση, η Ελλάδα θα πρέπει να επικεντρωθεί στο σχεδιασμό ενός

¹ Αναπαραγωγή εικόνων από G Chortareas, “Macroeconomics I, Lecture 1: Introduction”, Fall 2018, Department of Economics, MphilEcon, University of Athens.

φορολογικού συστήματος που θα στηρίζει την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, αποβλέποντας στη δίκαιη αναδιανομή του πλούτου και στη βιώσιμη κοινωνική ασφάλιση. Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι, ορισμένα από τα μέτρα θα πρέπει να εφαρμοστούν σταδιακά.

Η συγκεκριμένη εργασία, αποτελεί μία προσπάθεια, να συνοψίσει και να αναδείξει το ρόλο της φορολογικής πολιτικής στην οικονομία μίας χώρας, ιδιαίτερα δε στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα, τα φορολογικά μέτρα της χώρας μας (αύξηση συντελεστών ΦΠΑ, αύξηση φορολογικού συντελεστή, μείωση απαλλαγών) και τις επιπτώσεις τους στην κατανάλωση και το εισόδημα.

Το αρνητικό ενός τέτοιου εγχειρήματος, είναι ότι είναι δύσκολο να γνωρίζει κάποιος για πόσο χρονικό διάστημα θα είναι ακριβή τα περιγραφικά στοιχεία που παρατίθενται για το ελληνικό φορολογικό σύστημα, ιδιαίτερα δε τα τελευταία σχεδόν δέκα χρόνια της δημοσιονομικής λιτότητας, της προσαρμογής και της κρίσης χρέους.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή επιτροπή, το 2018, προβλέπεται καταγραφή θετικού δημοσιονομικού ισοζυγίου, με το πλεόνασμα Γενικής Κυβέρνησης να διαμορφώνεται στα 1.620 εκατ. Ευρώ ή στο 0.9% του ΑΕΠ. Τα στοιχεία υποδηλώνουν την μετάβαση της Ελλάδας από ένα καθεστώς υπερβολικών δημοσιονομικών ανισορροπιών, σε ένα ισοσκελισμένων ή πλεονασματικών προϋπολογισμών, γεγονός που πιστοποιήθηκε και από την έξοδο της χώρας από την Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείματος (ΔΥΕ), το Σεπτέμβριο του 2017 (INE ΓΣΕΕ, 2018, σελ. 15).

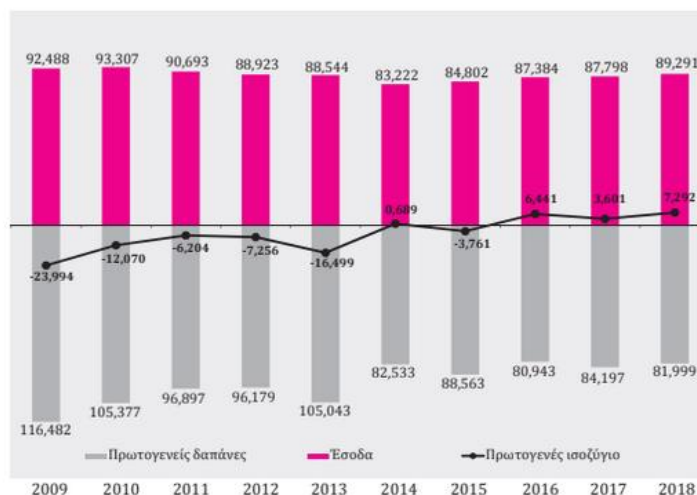
Εικόνα 1: Ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό στο ΑΕΠ (2006 - 2018)

Πηγή: AMECO, Νοέμβριος 2017

Όσον αφορά τα δημόσια έσοδα, το ύψος τους το 2017, υπολείπεται κατά 4.690 εκατ. Ευρώ συγκριτικά με το 2009, παρά τις εκτεταμένες φορολογικές και εισπρακτικές παρεμβάσεις την περίοδο εφαρμογής των Προγραμμάτων Οικονομικής Προσαρμογής.

Εικόνα 2: Έσοδα, πρωτογενείς δαπάνες και πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης κατά ESA (2009 - 2018 δις. Ευρώ)

Πηγή: AMECO, Νοέμβριος 2017

Σημείωση: Εκτίμηση για το 2017 και πρόβλεψη για το 2018.

Οι εξελίξεις αυτές, προκάλεσαν την κατακόρυφη αύξηση της συμμετοχής των έμμεσων φόρων στο σύνολο των φορολογικών εσόδων του κράτους, με τον λόγο έμμεσων/άμεσων φόρων να ανέρχεται το 2017σε 1.30 έναντι 1.18 το 2016 και πρόβλεψης για 1.24 στο Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Προσαρμογής ΤτΕ, 2018).

Εικόνα 3: Σύνθεση φορολογικών εσόδων και λόγος έμμεσων/άμεσων φόρων (2008 - 2018)

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών (2017, 2018)

Σημείωση: Τα στοιχεία για το έτος 2017 έχουν επικαιροποιηθεί βάσει του Μηνιαίου Δελτίου Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού - Δεκέμβριος 2017.

Από την άλλη πλευρά, το θετικό της μελέτης είναι, ότι, καθώς αναλύονται τα εργαλεία και οι υπάρχοντες φορολογικοί θεσμοί και εξελίξεις της χώρας, ο αναγνώστης θα είναι σε θέση να αναλύσει τους καινούργιους φόρους που ενδεχομένως θεσπιστούν.

1.1 Θεσμικό πλαίσιο

Ο ισχύων κώδικας φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ) βασίζεται στις διατάξεις του Ν4172/2013, όπως θεσπίστηκε με το Ν4172/2013 και τροποποιήθηκε με το Ν4223/2013. Ο ΚΦΕ ορίζει τέσσερις γενικές κατηγορίες του φορολογητέου εισοδήματος:

- ✓ Το εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και συντάξεις
- ✓ Το εισόδημα από επιχειρηματικές δραστηριότητες
- ✓ Το εισόδημα από κεφάλαιο
- ✓ Το εισόδημα από υπεραξίες μεταβίβασης κεφαλαίου

Η έννοια του συνολικού εισοδήματος εγκαταλείπεται, και κάθε μια από τις παραπάνω κατηγορίες εισοδήματος τυγχάνει διαφορετικής φορολογικής μεταχείρισης.

1.1.1 Ν.4172/2013

2457

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 167

23 Ιουλίου 2013

ΝΟΜΟΣ ΥΠ ΑΡΙΘ. 4172

Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής
του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013
και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Ο ΚΦΕ, ρυθμίζει τη φορολογία του εισοδήματος:

- ✓ Των φυσικών προσώπων
- ✓ Των νομικών προσώπων και των κάθε είδους νομικών οντοτήτων

Ο ΚΦΕ ρυθμίζει το τρόπο φορολόγησης για τις κατηγορίες εισοδημάτων, όπως ορίζονται στον ΚΦΕ, καθώς και τον τρόπο απόδοσης των φόρων με την υποβολή της δήλωσης, την προκαταβολή του φόρου και την παρακράτηση του.

Στο άρθρο 3, αναφέρονται τα υποκείμενα του φόρου:

1. Ο φορολογούμενος που έχει την φορολογική κατοικία του στην Ελλάδα, υπόκειται σε φόρο για το φορολογητέο εισόδημα του που προκύπτει στην ημεδαπή και την αλλοδαπή, ήτοι το παγκόσμιο εισόδημα του που αποκτάται μέσα σε ένα ορισμένο φορολογικό έτος

2. Ο φορολογούμενος που δεν έχει την φορολογική κατοικία του στην Ελλάδα, υπόκειται σε φόρο για το φορολογητέο εισόδημα του που προκύπτει στην Ελλάδα και αποκτάται μέσα σε ορισμένο φορολογικό έτος.

Στο άρθρο 10 αναφέρεται ότι, «Φόρος ότι αντικείμενο του «φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων» είναι ο φόρος που επιβάλλεται ετησίως σε εισόδημα που αποκτούν τα φυσικά πρόσωπα.

στο άρθρο 12 αναφέρεται το «ακαθάριστο εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις», το οποίο περιλαμβάνει τα πάσης φύσεως εισοδήματα σε χρήμα ή σε είδος που αποκτούνται στο πλούτο υφιστάμενης, παρελθούσας ή μελλοντικής εργασιακής σχέσης.

Στο άρθρο 16 αναφέρεται ο φορολογικός συντελεστής όπου το φορολογητέο εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις υποβάλλεται σε φόρο σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα πίνακας ο φόρος υπολογίζεται σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Φορολογητέο εισόδημα (Ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής (%)
≤ 25.000	22%
25.000,01 έως και 42.000	32%
> 42.000	42%

Ο φόρος υπολογίζεται σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Κλιμάκιο αποζημίωσης (ευρώ)	Φορολογικός Συντελεστής
≤60.000	0%
60.000,01- 100.000	10%
100.000,01- 150.000	20%
>150.000	30%

στο κεφάλαιο Γ, αναφέρεται ότι ως «κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα», θεωρείται το σύνολο των εσόδων από τις επιχειρηματικές συναλλαγές, μετά την αφαίρεση των επιχειρηματικών δαπανών, των αποσβέσεων και των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις. Στα έσοδα από τις επιχειρηματικές συναλλαγές, περιλαμβάνονται και τα έσοδα από την πώληση των στοιχείων του ενεργητικού της

επιχείρησης, καθώς και το προϊόν της εκκαθάρισης της, όπως αυτά προκύπτουν στη διάρκεια του φορολογικού έτους.

κατά τον προσδιορισμό των κερδών από επιχειρηματική δραστηριότητα, οι αποσβέσεις των στοιχείων του ενεργητικού, προκύπτουν ως εξής:

Κατηγορία ενεργητικού επιχείρησης	Συντελεστής απόσβεσης (% ανά φορολογικό έτος)
Κτίρια, κατασκευές, εγκαταστάσεις, βιομηχανικές και ειδικές εγκαταστάσεις, μη κτιριακές εγκαταστάσεις, αποθήκες και σταθμοί, περιλαμβανομένων των παραρτημάτων τους (και ειδικών οχημάτων φορτοεκφόρτωσης)	4
Εδαφικές εκτάσεις που χρησιμοποιούνται σε εξόρυξη και λατομεία, εκτός αν χρησιμοποιούνται για τις υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	5
Μέσα μαζικής μεταφοράς, περιλαμβανομένων αεροσκαφών, σιδηροδρομικών συρμών, πλοίων και σκαφών	5
Μηνήματα, εξοπλισμός εκτός Η/Υ και λογισμικού	10
Μέσα μεταφοράς ατόμων	16
Μέσα μεταφοράς εμπορευμάτων («εσωτερικές εμπορευματικές μεταφορές»)	12
Άλλα στοιχεία και δικαιώματα και έξοδα πολυετούς απόσβεσης	10
Εξοπλισμός Η/Υ, κύριος και περιφερειακός και λογισμικό	20
Λοιπά πάγια στοιχεία της επιχείρησης	10

Για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις μέχρι το ποσό των χιλίων ευρώ που δεν έχουν εισπραχθεί για διάστημα άνω των 12 μηνών, ο φορολογούμενος, δύναται να σχηματίσει πρόβλεψη επισφαλών απαιτήσεων, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

Χρόνος υπερημερίας (σε μήνες)	Πρόβλεψεις (σε ποσοστό %)
>12	50
>18	75
>24	100

στο άρθρο 29 αναφέρεται ο φορολογικός συντελεστής. τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα φορολογούνται σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Φορολογητέο εισόδημα (ευρώ)	Συντελεστής (%)
≤50.000	26%
≥50.000	33%

στο κεφάλαιο Δ, αναφέρεται ο «εναλλακτικός τρόπος υπολογισμού της ελάχιστης φορολογίας». Συγκεκριμένα, στο άρθρο 30, αναφέρεται ότι, ο φορολογούμενος που υπόκειται σε φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, υποβάλλεται σε εναλλακτική ελάχιστη φορολογία, όταν το τεκμαρτό εισόδημά του, είναι υψηλότερο από το συνολικό εισόδημα του. Σε αυτή την περίπτωση, στο φορολογητέο εισόδημα προστίθεται η διαφορά μεταξύ του τεκμαρτού και του πραγματικού εισοδήματος και αυτή φορολογείται σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 34.

Το τεκμαρτό εισόδημα υπολογίζεται με βάση τις δαπάνες διαβίωσης του φορολογουμένου και των εξαρτωμένων μελών του, σύμφωνα με το άρθρο 31 έως και 34.

στο κεφάλαιο Ε, αναφέρεται ότι το «εισόδημα από κεφάλαιο» περιλαμβάνει το εισόδημα που αποκτά ένα φυσικό πρόσωπο και προκύπτει στο φορολογικό έτος σε μετρητά ή σε είδος, με τη μορφή μερισμάτων, τόκων και δικαιωμάτων, καθώς και το εισόδημα από ακίνητη περιουσία.

Στο άρθρο 40 με τίτλο «φορολογικός συντελεστής για το εισόδημα από κεφάλαιο», αναφέρεται ότι:

1. τα μερίσματα φορολογούνται με συντελεστή 10%
2. οι τόκοι φορολογούνται με συντελεστή 15%
3. τα δικαιώματα φορολογούνται με συντελεστή 20%

Το εισόδημα από ακίνητη περιουσία φορολογείται σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Εισόδημα από ακίνητη περιουσία (ευρώ)	Συντελεστής (%)
≤12.000	11%
>12.000	33%

στο «ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ» του νόμου, στο άρθρο 44 αναφέρεται ότι ο «φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων», είναι ο φόρος που επιβάλλεται ετησίως στα κέρδη που πραγματοποιούν τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες.

Στο φόρο αυτόν, υπόκεινται οι κεφαλαιουχικές εταιρείες, οι προσωπικές εταιρείες, τα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που

συστήθηκαν στην ημεδαπή ή την αλλοδαπή, συνεταιρισμοί και ενώσεις αυτών, οι κοινωνίες αστικού δικαίου, αστικές κερδοσκοπικές ή μη κερδοσκοπικές εταιρείες, συμμετοχικές ή αφανείς εφόσον ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα, οι κοινοπραξίες και οι νομικές οντότητες που ορίζονται στο άρθρο 2 του ΚΦΕ και δεν περιλαμβάνονται σε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις.

στο άρθρο 44 με τίτλο αντικείμενο της φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων αναφέρεται ότι φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων είναι ο φόρος που επιβάλλεται ετήσιος στα κέρδη που πραγματοποιούν τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες.

στο «ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟ» του νόμου, με τίτλο «υποβολή δήλωσης φορολογίας εισοδήματος και προκαταβολή φόρου», στο άρθρο 67, αναφέρεται ότι:

1. Ο φορολογούμενος που έχει συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του υποχρεούται να δηλώσει όλα τα εισοδήματά του, τα φορολογούμενα με οποιονδήποτε τρόπο ή απαλλασσόμενα, στη φορολογική διοίκηση ηλεκτρονικά. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις η δήλωση αυτή μπορεί να υποβάλλεται στη φορολογική διοίκηση σε έγχαρτη μορφή.

2. Για όλα τα εισοδήματα της παραγράφου 1, δηλώνεται και ο παρακρατηθείς ή αποδοθείς κατά περίπτωση φόρος.

3. Η δήλωση επιβάλλεται κατά το χρονικό διάστημα από την 1η Φεβρουαρίου μέχρι και την 30η Ιουνίου του αμέσως επόμενου φορολογικού έτους.

Στο άρθρο 68 τέλος, με τίτλο «Υποβολή της δήλωσης φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων», αναφέρεται ότι:

1. Τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες υποχρεούνται να δηλώνουν όλα τα εισοδήματά τους στη φορολογική διοίκηση.

2. Η δήλωση υποβάλλεται κατά το χρονικό διάστημα από την 1η Φεβρουαρίου μέχρι και την 30η Ιουνίου του αμέσως επόμενου φορολογικού έτους

1.1.2 N4213/2013

Αναφέρεται συμπληρωματικά, σε προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας, κυρίως ως προς την διασυνοριακή υγειονομική περιθάλψη.

Απόκριση 4473

4473

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 261

9 Δεκεμβρίου 2013

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4213

Προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2011/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9ης Μαρτίου 2011 περί εφαρμογής των δικαιωμάτων των ασθενών στο πλαίσιο της διασυνοριακής υγειονομικής περίθαλψης (L 88/45/ 4.4.2011) και άλλες διατάξεις.

1.2 Δομή

Η εργασία αυτή, στοχεύει στην επισκόπηση του ρόλου και του αντίκτυπου της φορολογικής πολιτικής στην οικονομία της Ελλάδας, καθώς και συγκριτικά, με τις υπόλοιπες χώρες του ΟΟΣΑ και της ΕΕ. Η προσπάθεια αυτή, είναι εκ των πραγμάτων συναρπαστική αλλά και ταυτόχρονα δύσκολη, ιδιαίτερα δε, τα τελευταία χρόνια της κρίσης και της ύφεσης, όπου στη χώρα, σημειώθηκε απώλεια του 25% του ΑΕΠ, τα εισοδήματα και τα κέρδη μειώθηκαν δραματικά και η φορολογία επιβάρυνε δυσανάλογα νοικοκυριά και επιχειρήσεις σε μια προσπάθεια να αντισταθμιστεί η χαμηλή παραγωγικότητα.

Δυστυχώς, το περιορισμένο εύρος της εργασίας, τόσο σε μέγεθος όσο και σε χρόνο, καθιστούν απαγορευτική μία εις βάθος έρευνα ενός τόσο περίπλοκου ούτως ει πάλλως ζητήματος. Συνεπώς, η συγκεκριμένη έρευνα δεν μπορεί παρά να αποτελέσει μία

αφετηρία για περεταίρω και σε μεγαλύτερο βάθος προσέγγιση ενός αντικειμένου εκ των πραγμάτων ρευστού, όπου τα στοιχεία χρήζουν διαρκούς επικαιροποίησης.

Στο κεφάλαιο 2, γίνεται μία επισκόπηση των βασικών θεωριών και μοντέλων για τα φορολογικά συστήματα.

Στο κεφάλαιο 3, επιχειρείται η απεικόνιση της φορολογικής πολιτικής της χώρας, ειδικά την τελευταία δεκαετία των ραγδαίων αλλαγών, αλλά και συγκριτικά με άλλες χώρες του ΟΟΣΑ και της ΕΕ.

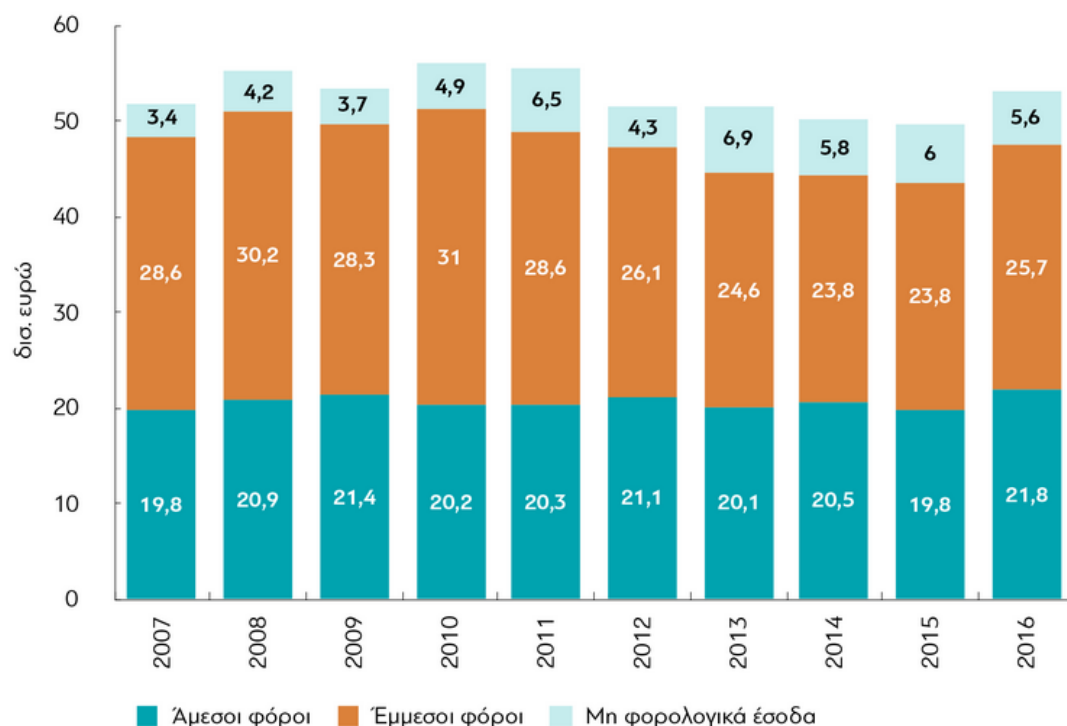
Στο κεφάλαιο 4, επιχειρείται η συγκέντρωση και η επεξεργασία δεδομένων σχετικά με το πώς η φορολογία επηρέασε την κατανάλωση και τα εισοδήματα στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, με τη χρήση του στατιστικού πακέτου Minitab 17 και του οικονομετρικού πακέτου EViews 9

Τέλος στο κεφάλαιο 5, γίνεται η ανάπτυξη των κυριότερων συμπερασμάτων και επιχειρείται μία σύγκριση με συμπεράσματα άλλων μελετών.

2 Θεωρητικό πλαίσιο

Οι φόροι αποτελούν την κυριότερη πηγή εσόδων του κράτους για τη χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών. Οι άλλες πηγές είναι ο δανεισμός και έκδοση χρήματος.

Η παροχή δημοσίων αγαθών και η λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, δεν θα ήταν εφικτές χωρίς τη συγκέντρωση δημοσίων εσόδων. Αυτό συνεπάγεται ότι το επίπεδο των δαπανών, δηλαδή η άλλη πλευρά του κρατικού προϋπολογισμού, προσδιορίζει σε μεγάλο βαθμό το επίπεδο της φορολόγησης. Η επιβολή φόρων, συνιστά, επίσης, ένα εργαλείο για τη διόρθωση των αρνητικών εξωτερικοτήτων που πηγάζουν από την παραγωγή ή τη κατανάλωση ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών (Rosen et al, 2009).

Εικόνα 4: Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού 2007 έως 2016

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

Ενεργ

Διαχρονικά, σε όλες τις συζητήσεις για τη μεταρρύθμιση της φορολογίας, ένα από τα βασικά θέματα που κυριαρχεί, είναι το πόσο δίκαια κατανέμεται το φορολογικό βάρος. Μια λογική συζήτηση για αυτό το δεοντολογικό ζήτημα, προϋποθέτει κάποια κατανόηση του θετικού ερωτήματος, για το πώς οι φόροι επηρεάζουν τη διανομή του εισοδήματος.

Η φορολογική πολιτική επηρεάζει δραστικά τις επιδόσεις μιας οικονομίας, καθώς μεταβάλλει τη κατανομή των πόρων μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών αγαθών (allocation function), καθώς και τη διανομή του εισοδήματος και του πλούτου μεταξύ των νοικοκυριών (distribution function). Συγχρόνως η φορολογία αποτελεί ουσιαστικό εργαλείο της μακροοικονομικής διαχείρισης και πολιτικής, επιδιώκοντας, ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες τη σταθεροποίηση της οικονομίας (stabilization function) στο πλαίσιο των βασικών στόχων επίτευξης πλήρους απασχόλησης και μεγέθυνσης της οικονομίας (IOBE, 2018).

Η δομή του φορολογικού συστήματος καθορίζεται από τους εφαρμοζόμενους φορολογικούς συντελεστές επί της φορολογικής βάσης και αντανακλάται στη σύνθεση των φορολογικών εσόδων στις επιμέρους κατηγορίες φόρων. Ενδεικτικά, το 2014, οι φόροι στο εισόδημα και τα κέρδη, αποτελούσαν (κατά μέσο όρο), την κυριότερη πηγή

εσόδων στις αναπτυγμένες χώρες που συμμετέχουν στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ).

Εικόνα 5: Έσοδα από φόρους ΟΟΣΑ

Κατηγορία φόρων	1990		2014	
	Ελλάδα	ΟΟΣΑ	Ελλάδα	ΟΟΣΑ
Φόροι στο εισόδημα και στα κέρδη	19,9	37,5	23,7	33,7
Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης	30,2	22	28,7	26,2
Φόροι περιουσίας	4,6	5,7	4	5,6
Φόροι κατανάλωσης	42,5	30,9	39,9	30,5
Λοιποί φόροι	2,8	3,9	3,7	4
Σύνολο	100	100	100	100

Πηγή: ΟΟΣΑ.

Ε
ΛΛ

Η Ελλάδα ωστόσο, στήριξε τα έσοδα της κυρίως στους φόρους κατανάλωσης και δευτερευόντως στις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Τα έσοδα από φόρους εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων στην Ελλάδα, καταλαμβάνουν μόλις την Τρίτη θέση στη σχετική κατάταξη, με σταδιακή άνοδο από το 1990. Έτσι, αν και καταγράφεται τάση σύγκλισης, η διαφοροποίηση μεταξύ της Ελλάδας και του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ, παραμένει μεγάλη.

2.1 Φορολόγηση

Στις συζητήσεις στο κοινοβούλιο αλλά και τα ΜΜΕ, γίνεται συχνά ο διαχωρισμός μεταξύ «εταιρειών» και «ατόμων» και διατυπώνεται για το ότι οι εταιρείες διαθέτουν ανεξάρτητη ικανότητα να επωμίζονται φόρους.

Είναι αλήθεια ότι το ελληνικό φορολογικό σύστημα, όπως και τα συστήματα όλων σχεδόν των χωρών, μεταχειρίζονται ορισμένα νομικά δημιουργήματα, όπως οι εταιρείες σαν να είναι άνθρωποι. Αν και για πολλούς σκοπούς μια τέτοια διάκριση είναι χρήσιμη και βολική, πολλές φορές δημιουργεί σύγχυση (Ράπανος και Καπλάνογλου 2009).

Από την άποψη της οικονομικής επιστήμης, οι άνθρωποι – μέτοχοι, εργαζόμενοι, γαιοκτήμονες, καταναλωτές – πληρώνουν τους φόρους. Μια εταιρεία, δεν μπορεί να πληρώνει φόρους.

Η εστίαση για το πώς το φορολογικό σύστημα μεταβάλλει τη διανομή του εισοδήματος ανάμεσα στους κεφαλαιούχους, του εργαζόμενους και τους γαιοκτήμονες, αναφέρεται ως «λειτουργική διανομή του εισοδήματος». Στην σύγχρονη εποχή, είναι

πιο ρεαλιστικό να μελετήσουμε το πως οι φόροι επηρεάζουν το τρόπο με τον οποίο διανέμεται το συνολικό εισόδημα μεταξύ των ατόμων, δηλαδή, τη «διανομή εισοδήματος με βάση το μέγεθος». Με δεδομένη τη πληροφόρηση για το ποιο ποσοστό του εισοδήματος των ατόμων προέρχεται από το κεφάλαιο, γη και εργασία, οι μεταβολές στη λειτουργική διανομή μπορούν να μετασχηματιστούν σε μεταβολές στη διανομή με βάση το μέγεθος. Για παράδειγμα, ένας φόρος που μειώνει τη σχετική απόδοση του κεφαλαίου τείνει να πλήττει εκείνους που βρίσκονται στην κορυφή της διανομής του εισοδήματος, επειδή ένα σχετικά μεγάλο ποσοστό του εισοδήματος των πλουσίων προέρχεται από το κεφάλαιο.

2.2 Επιπτώσεις

Η ολική επίπτωση εξαρτάται από το βαθμό που επηρεάζονται οι πηγές και οι χρήσεις. Η διάκριση αυτή είναι σημαντική προκειμένου να γίνουν κατανοητά θέματα όπως η φορολογία της παραγωγής ηλεκτρισμού που παράγεται από λιγνίτη, εισροή ιδιαίτερα ρυπογόνα και η χρήση μέρους ή όλου του φόρου για καθαρισμό του περιβάλλοντος (Βλάχου, 2001). Στην πράξη, οι οικονομολόγοι αλλά και οι κυβερνήσεις τείνουν να αγνοούν τις επιπτώσεις που έχει ένας φόρος στα αγαθά στην πλευρά της προέλευσης τους και αγνοούν τη πλευρά των χρήσεων όταν αναλύουν την επίπτωση ενός φόρου που επιβάλλεται στις εισροές. Η Διαδικασία αυτή είναι κατάλληλη αν οι πιο συστηματικές επιπτώσεις ενός φόρου στα αγαθά αφορούν τις χρήσεις του εισοδήματος και οι επιπτώσεις ενός φόρου στις εισροές αφορούν τις πηγές του εισοδήματος. Η υπόθεση απλοποιεί τις αναλύσεις, αλλά η ορθότητα της πρέπει να εξετάζεται σε κάθε περίπτωση.

Η επίπτωση του ισοσκελισμένου προϋπολογισμού, υπολογίζει τις συνδυασμένες επιπτώσεις τις επιβολής φόρων και των κρατικών δαπανών που χρηματοδοτούνται από αυτούς τους φόρους. Γενικά, η διανεμητική επίπτωση ενός φόρου εξαρτάται από το πως το κράτος δαπανά τα έσοδα από το φόρο (Dritsakis N. And A. Adamopoulos, 2004). Μερικές μελέτες υποθέτουν ότι το κράτος δαπανά τα φορολογικά έσοδα όπως ακριβώς θα τα δαπανούσαν οι καταναλωτές αν είχαν εισπράξει αυτά τα χρήματα. Αυτό είναι ισοδύναμο με την επιστροφή των εσόδων με την μορφή ενός εφάπαξ σταθερού ποσού και με το να αφεθούν οι καταναλωτές να το δαπανήσουν όπως θέλουν (Rosen et al, 2009).

Τα φορολογικά έσοδα δεν εισπράττονται συνήθως για να δαπανηθούν για κάποιο συγκεκριμένο σκοπό. Στόχος είναι να εξεταστεί το πώς η επίπτωση διαφέρει όταν ένας φόρος αντικαθίσταται από έναν άλλο, κρατώντας σταθερό το κρατικό προϋπολογισμό. Αυτή η προσέγγιση λέγεται «διαφορική επίπτωση του φόρου».

Τέλος, η «απόλυτη επίπτωση του φόρου», εξετάζει τις επιδράσεις ενός φόρου όταν δεν υπάρχει καμία αλλαγή, είτε σε άλλους φόρους είτε στις κρατικές δαπάνες. Η απόλυτη επίπτωση παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον για αναλύσεις, στις οποίες τα επίπεδα φόρου αλλάζουν για να επιτευχθεί κάποιος σταθεροποιητικός στόχος.

2.3 Προοδευτικότητα

Η προσπάθεια των ερευνητών και των κυβερνήσεων να υπολογιστεί το μερίδιο κάθε ατόμου σε ένα συγκεκριμένο φόρο, έχει καταλήξει στο χαρακτηρισμό των φόρων ως αναλογικών, προοδευτικών ή αντίστροφα προοδευτικών:

- ✓ Ο αναλογικός φόρος, περιγράφει μια κατάσταση στην οποία, ο λόγος των καταβαλλόμενων φόρων προς το εισόδημα είναι σταθερός, ανεξάρτητα από το ύψος του εισοδήματος.
- ✓ Ο ορισμός ενός φόρου ως προοδευτικού και αντίστροφα προοδευτικού δεν είναι εύκολος, και δυστυχώς, αμφισβησίες στον ορισμό προκαλούν μερικές φορές σύγχυση στις δημόσιες αντιπαραθέσεις. Ένας φυσιολογικός τρόπος για να ορίσουμε αυτές τις έννοιες είναι σε όρους του μέσου φορολογικού συντελεστή, που είναι ο λόγος των καταβαλλόμενων φόρων προς το εισόδημα.. Αν ο μέσος φορολογικός συντελεστής αυξάνεται όταν αυξάνεται το εισόδημα, το σύστημα είναι «προοδευτικό». Αν μειώνεται ο φόρος, είναι «αντίστροφα προοδευτικό».

2.4 Τυπολογία²

2.4.1 Φόροι ανά μονάδα προϊόντος

Επιβάλλονται ως σταθερό ποσό ανά μονάδα του πωλούμενου αγαθού. Ως χαρακτηριστικά παραδείγματα, αναφέρονται οι φόροι στα στη βενζίνη, τα τσιγάρα και τα οινοπνευματώδη. Στην Ελλάδα, οι φόροι για όλα τα αγαθά καθορίζονται μέσα στα πλαίσια που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Σε όλα σχεδόν τα αγαθά, επιβάλλεται ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ). Σε τρεις κατηγορίες αγαθών, τα καύσιμα, το αλκοόλ και

² Βασισμένο σε: Stiglitz E. Joseph «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ», 1992, Rosen S. Harvey, Ted Gayer, Βασίλης Θ. Ράπανος, Γεωργία Καπλάνογλου «ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ, Σύγχρονη θεωρία και ελληνική πραγματικότητα», 2009, Μπάρμπας Ι. Νικόλαος, Φινοκαλιώτης Δ. Κωνσταντίνος «ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ (Φόροι – Δημόσια Δάνεια – Δημόσιες Δαπάνες)», 2011.

τα τσιγάρα, επιβάλλεται και ειδικός φόρος που είναι σταθερός ανά μονάδα προϊόντος, ενώ ο ΦΠΑ είναι φόρος επί της αξίας. Η επίπτωση ενός φόρου ανά μονάδα προϊόντος, είναι ανεξάρτητη από το εάν ο φόρος επιβάλλεται στους καταναλωτές ή στους παραγωγούς. Η επίπτωση, εξαρτάται επίσης από τις ελαστικότητες της προσφοράς και της ζήτησης.

2.4.2 Φόροι επί της αξίας (ad valorem)

Αποτελούν φόρους, με συντελεστή που είναι ποσοστό επί της τιμής του αγαθού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα φόρου επί της αξίας είναι ο ΦΠΑ, ο σημαντικότερος φόρος κατανάλωσης σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.4.3 Φόροι στους συντελεστές της παραγωγής

2.4.3.1 Φόρος Μισθωτών Υπηρεσιών

Με τον όρο Φόρος Μισθωτών Υπηρεσιών (ΦΜΥ), στην Ελλάδα εννοούμε το φόρο εισοδήματος που εισπράττεται κατά τη καταβολή του φόρου προς την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ). Εκτός όμως από το φόρο εισοδήματος, οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες, πληρώνουν και εισφορές για κοινωνική ασφάλιση (σύνταξη, υγεία, ανεργία κ.α.), οι οποίες είναι και αυτές φόροι. Σε όλες μάλιστα τις κατατάξεις των διεθνών οργανισμών, οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης θεωρούνται μέρος των φορολογικών εσόδων.

Αυτή η διαίρεση εργαζομένων και εργοδοτών έχει μακρά ιστορία, και είναι συνέπεια της πεποίθησης που είχαν και έχουν οι νομοθέτες ότι το ΦΜΥ πρέπει να τον μοιράζονται εξίσου οι εργοδότες και οι εργαζόμενοι. Όμως, η νομοθετική διάκριση μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών δεν έχει καμία σημασία. Η επίπτωση αυτού του φόρου επί της εργασίας, προσδιορίζεται μόνο από τη «σφήνα» που παρεμβάλει ο φόρος, ανάμεσα σε αυτό που εισπράττουν οι εργαζόμενοι και σε αυτό που πληρώνουν οι εργοδότες.

2.4.3.2 Φορολογία του Κεφαλαίου

Η στρατηγική για την ανάλυση της επίπτωσης ενός φόρου που επιβάλλεται στο κεφάλαιο, είναι ουσιαστικά η ίδια με εκείνη της ανάλυσης ενός φόρου στην εργασία. Πέρα όμως από τους φόρους που βασίζονται στις πωλήσεις, οι επιχειρήσεις, μπορούν να φορολογηθούν και με βάση τα οικονομικά τους κέρδη, τα οποία ορίζονται ως η απόδοση που λαμβάνουν οι ιδιοκτήτες από τις επιχειρήσεις τους, πάνω από το κόστος ευκαιρίας των συντελεστών που χρησιμοποιούνται στη παραγωγή.

Δεν θα πρέπει πάντως να λησμονείται ότι και στη σημερινή, πολύ ολοκληρωμένη παγκόσμια οικονομία, το κεφάλαιο δεν είναι τελείως μετακινούμενο μεταξύ των χωρών. Ακόμη και σε μία περιοχή όπως εκείνη της Ευρωζώνης, όπου υπάρχει ενιαίο νόμισμα, κοινή νομισματική πολιτική και επομένως κοινό επιτόκιο, είναι αμφίβολο αν η καμπύλη προσφοράς κεφαλαίου είναι τελείως οριζόντια, έστω και αν η αγορά κεφαλαίου στην περιοχή αυτή είναι ίσως η μεγαλύτερη στο κόσμο. Παρόλα αυτά, εκείνοι που διαμορφώνουν την οικονομική πολιτική και δεν λαμβάνουν υπόψη τους την παγκοσμιοποίηση, θα έχουν την τάση να υπερεκτιμούν την ικανότητα τους να επιβάλουν το φορολογικό βάρος στους ιδιοκτήτες του κεφαλαίου. Στο βαθμό που το κεφάλαιο παρουσιάζει διεθνή κινητικότητα, οι φόροι στους κεφαλαιούχους μετακυλίνονται σε άλλους, και η προφανής προοδευτικότητα των φόρων στο κεφάλαιο αποδεικνύεται να είναι ψευδαίσθηση.

2.4.4 Φόροι στην ακίνητη περιουσία

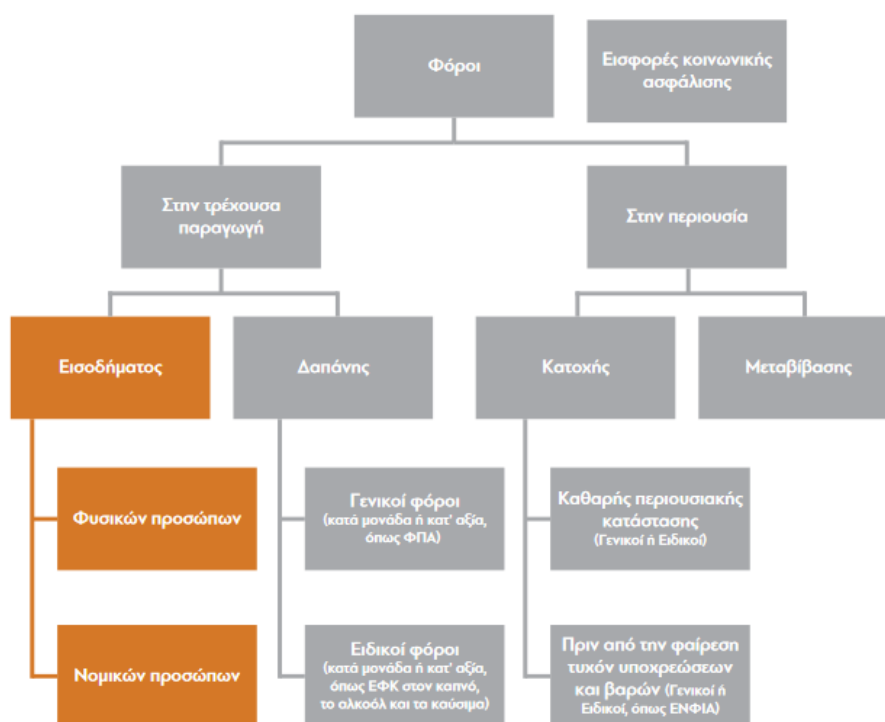
Ένα από τα σημαντικά θέματα που έχουν απασχολήσει τις κυβερνήσεις αλλά και τους οικονομολόγους εδώ και πολλά χρόνια, είναι εκείνο που αφορά τη φορολογία της ακίνητης περιουσίας και της γης. Με την εισαγωγή στην Ελλάδα του κατοχής ακίνητης περιουσίας και στην συνέχεια, τη περίοδο των μνημονίων, κατόπιν διαβουλεύσεων με τους θεσμούς, του Ενιαίου Φόρου Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ), δημιουργήθηκαν πολλές αντιδράσεις ιδιαίτερα από τους ιδιοκτήτες ακινήτων. Βασικό επιχείρημα των ιδιοκτητών είναι ότι η επιβολή του φόρου, έχει επιτείνει την ήδη βαθιά ύφεση στην αγορά ακινήτων (IOBE, 2018).

Οι απόψεις αυτές, οδηγούν στην εξέταση των ειδικών θεμάτων που ανακύπτουν από την επιβολή φόρου στη γη. Εκείνο που πρέπει να επισημανθεί, είναι ότι τα χαρακτηριστικά που κάνουν τη γη να ξεχωρίζει από τα άλλα αγαθά είναι ότι έχει δεδομένη προσφορά και είναι διαρκές αγαθό. Αυτό που αποδεικνύουν όλες οι μελέτες είναι ότι, τη στιγμή που επιβάλλεται ο φόρος, η τιμή της γης μειώνεται κατά τη παρούσα αξία όλων των μελλοντικών πληρωμών του φόρου. Η διαδικασία αυτή με την οποία μία ροή φόρων ενσωματώνεται στην τιμή ενός περιουσιακού στοιχείου, ονομάζεται κεφαλαιοποίηση.

Λόγω κεφαλαιοποίησης, το άτομο που επωμίζεται ολόκληρο το βάρος του φόρου για πάντα είναι ο ιδιοκτήτης της γης κατά το χρόνο που επιβάλλεται ο φόρος. Είναι βέβαια ξεκάθαρο ότι, εκείνοι που θα πληρώνουν το φόρο είναι οι μελλοντικοί ιδιοκτήτες, αλλά

οι πληρωμές αυτές δεν αποτελούν πραγματικά «βάρος», επειδή έχουν ήδη ενσωματωθεί στη χαμηλότερη τιμή που καταβάλλεται τη στιγμή της αγοράς. Η κεφαλαιοποίηση περιπλέκει τις προσπάθειες για αποτίμηση της επίπτωσης του φόρου σε κάποιο διαρκές αγαθό που προσφέρεται σε σταθερή ποσότητα. Δεν αρκεί να γνωρίζουμε το ποιο είναι οι σημερινοί ιδιοκτήτες. Πρέπει να ξέρουμε ποιοι ήταν οι ιδιοκτήτες κατά το χρόνο επιβολής του φόρου.

Εικόνα 6: Μία πρόταση ταξινόμησης των φόρων

2.5 Αποτελεσματικότητα

Ένα αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα καταφέρνει να συγκεντρώσει επαρκή έσοδα με τις μικρότερες δυνατές στρεβλώσεις στην κατανομή των πόρων και με την επίτευξη διανομής του εισοδήματος που θεωρείται εν γένει δίκαιη.

Οι φόροι συνεπάγονται κόστος για το φορολογούμενο. Με τα κλασικά εργαλεία των καμπυλών αδιαφορίας που εξετάζει η Μίκρο – οικονομική ανάλυση, αποδεικνύεται ότι, η επιβολή του φόρου, ως το χρηματικό ποσό που καταβάλλει ο φορολογούμενος στο κράτος δημιουργεί ένα «υπερβάλλον βάρος» στον «εισοδηματικό περιορισμό» του ατόμου, με συνέπεια να οδηγηθεί σε χαμηλότερη «καμπύλη αδιαφορίας» ως προς την «μεγιστοποίηση της χρησιμότητας» του (Nicholson and Snyder, 2018). Συνεπώς, αποτελεί γενική παραδοχή ότι ο φόρος εισοδήματος, αποτελεί «υπερβάλλον βάρος».

Ως προς το πρόβλημα αυτό, έχει προταθεί η επιβολή εφάπαξ φόρων σταθερού ποσού. Για να επιτευχθεί όμως ένα πιο δίκαιο σύστημα εφάπαξ φόρων, θα πρέπει να στηριχθούν οι φόροι σε κάποιο χαρακτηριστικό της υποκείμενης «ικανότητας», που μετρά την δυνατότητα των ατόμων να κερδίζουν εισόδημα. Με αυτό τον τρόπο, τα άτομα με υψηλές και χαμηλές δυνατότητες θα φορολογούνταν διαφορετικά. Επειδή η βάση είναι οι δυνατότητες, η φορολογική επιβάρυνση ενός ατόμου δεν θα εξαρτάται από τη συμπεριφορά του. Ακόμη όμως και αν υπήρχε ένα τέτοιο μέτρο της ικανότητας, δεν θα ήταν εύκολο να διαπιστωθεί από τις φορολογικές αρχές. Επομένως οι προσωπικοί εφάπαξ φόροι πρέπει, στην καλύτερη περίπτωση, να θεωρούνται ως πρότυπα για αποτελεσματικότητα, και όχι ως σημαντικές επιλογές πολιτικής σε μία σύγχρονη οικονομία.

Κάθε χρόνο δημοσιεύονται δεκάδες έγγραφα που αναφέρονται με λεπτομέρειες στις κρατικές δαπάνες και τους φόρους, χωρίς όμως να περιλαμβάνουν και έναν «προϋπολογισμό του υπερβάλλοντος βάρους» που να τεκμηριώνει τις στρεβλωτικές επιδράσεις που έχει η δημοσιονομική πολιτική. Ο λόγος είναι ότι το υπερβάλλον βάρος δεν εμφανίζεται σε κανένα λογιστικό σύστημα. Εννοιολογικά, είναι μία μάλλον λεπτή έννοια και δεν είναι εύκολο να υπολογιστεί στη πράξη. Παρόλα αυτά, και παρά το γεγονός ότι οι απώλειες σε πραγματικό εισόδημα που συνδέονται με μεταβολές στη συμπεριφορά οι οποίες προκαλούνται από μεταβολές των φόρων δεν είναι φανερές, οι απώλειες αυτές είναι πραγματικές, και σύμφωνα με κάποιες εκτιμήσεις, είναι πολύ μεγάλες. Όμως, τα θέματα αποτελεσματικότητας από μόνα τους δεν επαρκούν για να προσδιορίσουν την οικονομική πολιτική.

Το γεγονός ότι ένας φόρος δημιουργεί ένα υπερβάλλον βάρος δεν σημαίνει ότι ο φόρος είναι κακός. Σε τελευταία ανάλυση, ελπίζει κανείς ότι τα έσοδα από το φόρο θα χρησιμοποιηθούν για να επιτευχθεί κάτι το ωφέλιμο για την κοινωνία., είτε σε όρους αυξημένης αποτελεσματικότητας είτε από άποψη δικαιοσύνης. Για να προσδιοριστεί όμως αν τα υποτιθέμενα πλεονεκτήματα είναι αρκετά μεγάλα για να δικαιολογήσουν τα κόστη, η ευφυής πολιτική απαιτεί να συμπεριληφθεί στους υπολογισμούς το υπερβάλλον βάρος ως ένα κοινωνικό κόστος. Επιπλέον, το υπερβάλλον βάρος είναι πάρα πολύ χρήσιμη έννοια για τη σύγκριση εναλλακτικών φορολογικών συστημάτων.

2.6 Δικαιοσύνη

Τα φορολογικά συστήματα στις περισσότερες χώρες δέχονται επιθέσεις, με το επιχείρημα ότι είναι αναποτελεσματικά, άδικο, και εξαιρετικά πολύπλοκα. Όταν όμως οι επικριτές αυτοί προτείνουν λύσεις για τη μεταρρύθμιση τους, οι ιδέες τους αποδοκιμάζονται, κατά κανόνα για τους ίδιους λόγους. Το ζήτημα είναι, με ποιο τρόπο πρέπει να γίνονται οι επιλογές. Χρειάζεται να προσδιοριστεί ένα σύνολο κριτηρίων, με βάση τα οποία να μπορεί να γίνεται αξιολόγηση πραγματικών φορολογικών συστημάτων.

2.6.1 Ο κανόνας του Ramsey

Το ερώτημα που τίθεται με βάση την οριακή Μικρο – Οικονομική ανάλυση για δύο αντιπροσωπευτικά αγαθά, είναι το πώς πρέπει να τεθούν οι φορολογικοί συντελεστές, για να αυξηθούν τα φορολογικά έσοδα με το ελάχιστο υπερβάλλον βάρος (Varian, 2015). Για να ελαχιστοποιηθεί το συνολικό υπερβάλλον βάρος, θα πρέπει το οριακό υπερβάλλον βάρος από το τελευταίο ευρώ των εσόδων που εισπράττονται από το κάθε αγαθό, να είναι ίσα. Σε διαφορετική περίπτωση, θα ήταν δυνατόν να μειώσουμε το συνολικό υπερβάλλον βάρος αυξάνοντας τον φορολογικό συντελεστή στο αγαθό με το μικρότερο οριακό υπερβάλλον βάρος ή μειώνοντας το συντελεστή στο αγαθό με το μεγαλύτερο οριακό υπερβάλλον βάρος.

Ο κανόνας του Ramsey, αναφέρει εν προκειμένω ότι, για να ελαχιστοποιήσουμε το συνολικό υπερβάλλον βάρος, οι φορολογικοί συντελεστές πρέπει να καθοριστούν έτσι ώστε η ποσοστιαία μείωση στη ζητούμενη ποσότητα κάθε αγαθού να είναι η ίδια.

2.6.2 Ο κανόνας της αντίστροφης ελαστικότητας

Ο κανόνας του Ramsey αναφέρεται συχνά σε προϊόντα τα οποία σχετίζονται μεταξύ τους, είναι δηλαδή υποκατάστατα ή συμπληρωματικά. Μία επανερμηνεία του κανόνα αυτού όπου εξετάζει τη σχέση του με τις ελαστικότητες της ζήτησης, είναι ο κανόνας της αντίστροφης ελαστικότητας. Εφόσον τα αγαθά δεν σχετίζονται μεταξύ τους στην κατανάλωση, οι φορολογικοί συντελεστές πρέπει να είναι αντιστρόφως ανάλογοι προς τις ελαστικότητες.

2.6.3 Ο κανόνας των Corlett – Hague

Οι Corlett και Hague το 1953, απέδειξαν μια ενδιαφέρουσα συνέπεια του κανόνα του Ramsey. Όταν υπάρχουν δύο αγαθά, η αποτελεσματική φορολογία απαιτεί το

αγαθό που είναι συμπληρωματικό της ανάπαυσης να φορολογείται με σχετικά υψηλό συντελεστή. Κατά αυτόν το τρόπο, θα μπορούσαν να αντληθούν έσοδα από τη κυβέρνηση, χωρίς υπερβάλλον βάρος.

2.7 Διαστάσεις της ισότητας

Με βάση την ανωτέρω ανάλυση, δύναται να εξαχθεί η υπόθεση ότι, η θεωρία της αποτελεσματικής φορολογίας έχει δυσάρεστες επιπτώσεις σε ότι αφορά την οικονομική πολιτική. Εν τούτοις, η αποτελεσματικότητα είναι ένα μόνο κριτήριο για την αξιολόγηση ενός φορολογικού συστήματος. Εξίσου σημαντικό είναι και η δικαιοσύνη. Υπάρχουν μάλιστα πολλοί που συμφωνούν ότι ένα φορολογικό σύστημα πρέπει να χαρακτηρίζεται από κάθετη ισότητα. Το φορολογικό σύστημα δηλαδή, πρέπει να καταθέτει τα βάρη δίκαια σε όλα τα άτομα, καθένα από τα οποία έχει διαφορετική φοροδοτική ικανότητα.

2.7.1 Υπόδειγμα Edgeworth

Οι υποθέσεις του Edgeworth είναι σχεδόν ταυτόσημες με τις υποθέσεις που βρίσκονται πίσω από το υπόδειγμα της «άριστης διανομής του εισοδήματος». Η μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, θα πρέπει η οριακή χρησιμότητα του εισοδήματος να είναι ίδια για το καθένα από όλα τα άτομα. Οι συνέπειες για τη φορολογική πολιτική είναι σαφείς. Οι φόροι θα πρέπει να επιβάλλονται να τέτοιο τρόπο ώστε η μετά τη φορολογία διανομή του εισοδήματος να είναι όσο το δυνατόν πιο ίση. Πιο συγκεκριμένα, εισόδημα πρέπει να αφαιρείται πρώτα από τους πλούσιους, επειδή η οριακή χρησιμότητα που χάνεται είναι μικρότερη σε σύγκριση με εκείνη των φτωχών. Αν το κράτος χρειάζεται περισσότερα έσοδα ακόμη και μετά την επίτευξη της πλήρους ισότητας, το επιπλέον φορολογικό βάρος πρέπει να κατανέμεται εξίσου σε όλα τα άτομα.

Το υπόδειγμα του Edgeworth, επομένως, συνεπάγεται μία ριζικά προοδευτική δομή. Τα εισοδήματα μειώνονται από τα πάνω μέχρις ότου επιτευχθεί πλήρης ισότητα. Στην πραγματικότητα, οι οριακοί φορολογικοί συντελεστές στα άτομα με υψηλά εισοδήματα είναι 100%. Τις τελευταίες δεκαετίες, διερευνάται το πώς τα παραπάνω συμπεράσματα μεταβάλλονται όταν χαλαρώσουν κάποιες από αυτές τις υποθέσεις (Mass-Colell et al., 1995).

2.8 Πολιτική

Η άριστη φορολογία είναι μία καθαρά δεοντολογική (κανονιστική) θεωρία. Επιδίωξη της δεν είναι να προβλέψει με τι μοιάζουν τα πραγματικά φορολογικά συστήματα ή να εξηγήσει πώς αυτά εμφανίζονται. Η θεωρία δίνει ελάχιστη προσοχή στο θεσμικό και το πολιτικό σκηνικό μέσα στο οποίο διαμορφώνεται η φορολογική πολιτική. Ο Holcombe το 2002 υποστηρίζει ότι, μέσα στα πλαίσια των πραγματικών φορολογικών συστημάτων, οι προτάσεις οικονομικής πολιτικής που στηρίζονται στη λογική της άριστης φορολογίας, στην ουσία μειώνουν την κοινωνική ευημερία.

Η συζήτηση αυτή σχετίζεται με το φαινόμενο που ονομάζεται χρονική ασυνέπεια της άριστης πολιτικής, το οποίο παρατηρείται όταν το κράτος δεν μπορεί να εφαρμόσει μια άριστη φορολογική πολιτική, επειδή η ανακοινωθείσα πολιτική είναι ασυνεπής με τα διαχρονικά κίνητρα της κυβέρνησης.

Πολύ συνοπτικά, αν δεν μπορεί η κυβέρνηση να υποσχεθεί αξιόπιστα ότι δεν θα αθετήσει την υπόσχεση της, τότε δεν θα μπορέσει να εφαρμόσει την πλήρως αποτελεσματική φορολογική πολιτική. Για να αποφύγει αυτό το πρόβλημα της χρονικής ασυνέπειας, η κυβέρνηση, πρέπει να είναι σε θέση να δεσμευτεί ότι θα συμπεριφερθεί με έναν συγκεκριμένο τρόπο στο μέλλον. Ένας τρόπος για το πετύχει αυτό, θα ήταν να θεσμοθετηθεί συνταγματικά ότι απαγορεύεται στην κυβέρνηση να αθετεί τις υποσχέσεις της. Ωστόσο, όσο η κυβέρνηση έχει το κίνητρο να αθετεί τις υποσχέσεις της, οι υποψίες θα παραμένουν, με αποτέλεσμα να εξουδετερώνονται οι προσπάθειες για την εφαρμογή μιας αποτελεσματικής πολιτικής. Αυτά τα θέματα δείχνουν ότι, πριν από τη διατύπωση των προτάσεων που βασίζονται στη θεωρία της άριστης φορολογίας, πρέπει να εξεταστεί η αξιοπιστία του πολιτικού συστήματος.

2.9 Κόστος

Όλα τα υποδείγματα που εξετάζονται, στηρίζονται στη σιωπηρή υπόθεση ότι, η είσπραξη των φόρων δεν συνεπάγεται κανένα κόστος. Αυτό όμως δεν ισχύει. Οι φορολογικές αρχές χρειάζονται πόρους για να λειτουργήσουν. Και οι φορολογούμενοι όμως έχουν κόστος, που περιλαμβάνει τις δαπάνες για λογιστές, για ειδικούς περί τα φορολογικά, καθώς και το χρόνο που απαιτείται για τη συμπλήρωση των φορολογικών δηλώσεων και την τήρηση βιβλίων. Μπορούμε να πούμε, επομένως, ότι το συνολικό κόστος λειτουργίας ενός φορολογικού συστήματος, αποτελείται από δύο επιμέρους

κόστη. Το διοικητικό κόστος που καταβάλλει το κράτος για τη λειτουργία των φορολογικών υπηρεσιών και κόστος συμμόρφωσης των πολιτών.

Για το κόστος λειτουργίας του φορολογικού συστήματος έχουν γίνει αρκετές μελέτες και για πολλές χώρες. Τα ευρήματα ποικίλουν από χώρα σε χώρα, αλλά μια γενική διατύπωση είναι η εξής: Το κόστος συμμόρφωσης των πολιτών είναι σημαντικά μεγαλύτερο από το διοικητικό κόστος. Υπολογίζεται ότι, το διοικητικό κόστος, σπάνια ξεπερνά το 1% των φορολογικών εσόδων. Από την άλλη πλευρά, το κόστος συμμόρφωσης είναι πολύ υψηλότερο και κυμαίνεται μεταξύ του 2% και 10% των φορολογικών εσόδων και σε μερικές χώρες φτάνει και το 2.5% του ΑΕΠ.

Δυστυχώς, η προσοχή που δίνεται συχνά στα διοικητικά προβλήματα του φορολογικού συστήματος είναι πολύ περιορισμένη. Αποτέλεσμα είναι τα φορολογικά συστήματα πολλών χωρών να είναι πολύπλοκα και εν ονόματι της φορολογικής δικαιοσύνης να αυξάνεται σημαντικά το κόστος λειτουργίας του συστήματος. Για την Ελλάδα, δεν έχουμε εκτιμήσεις για το κόστος συμμόρφωσης των πολιτών στο φορολογικό σύστημα. Η γενικότερη εικόνα που επικρατεί, όμως, είναι ότι αυτό είναι πολύπλοκο και πολύ δαπανηρό για τον φορολογούμενο, ιδιαίτερα δε, τα τελευταία χρόνια της ύφεσης όπου γίνεται λόγος για «υπέρ-φορολόγηση».

Εικόνα 7: Κριτήρια αξιολόγησης φορολογικού συστήματος

Κριτήριο	Βασικές επιδράσεις ή επιδιώξεις
Οικονομική αποτελεσματικότητα (efficiency)	<p>Απώλεια παραγωγής και ευημερίας - "Υπερβάλλον βάρος" (deadweight loss)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κίνητρα και ευκαιρίες για εργασία και επιχειρηματική δραστηριότητα • Κίνητρα για αποταμίευση και επένδυση • Ανάλψη κινδύνων και καινοτομία από άτομα και επιχειρήσεις
Οικονομική δικαιοσύνη και ισότητα (equity)	<p>Θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας (ability-to-pay principle)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Οριζόντια ισότητα (οι ίσοι ανταμειβίζονται με τον ίδιο τρόπο) • Κάθετη ισότητα (άτομα με μεγαλύτερα εισοδήματα πληρώνουν περισσότερο) • Αναδιανομή εισοδήματος για μείωση ανισοτήτων (προοδευτικότητα)
Απλότητα και διαφάνεια	<ul style="list-style-type: none"> • Σαφής ορισμός της φορολογικής βάσης • Βεβαιότητα για το ποσό του φόρου για κάθε φορολογητέο αντικείμενο • Διαφάνεια (π.χ. για να είναι φανερές μη δικαιολογημένες παρακωρήσεις σε ομάδες συμφερόντων) • Δημοκρατικός έλεγχος και ενημέρωση των πολιτών
Διοικητικό κόστος και κόστος συμμόρφωσης	<ul style="list-style-type: none"> • Ελαχιστοποίηση κόστους διαχείρισης του φορολογικού συστήματος (παρακολούθηση, επιβολή) • Ελαχιστοποίηση ιδιωτικού κόστους συμμόρφωσης των φορολογούμενων
Ευελιξία και σταθερότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Ευελιξία στο πλαίσιο της μακροοικονομικής διαχείρισης • Ευελιξία στο πλαίσιο διαφορετικών πολιτικών ιδεολογιών • Προβλεψιμότητα ώστε να είναι εφικτή η λήψη αποφάσεων από τους φορολογούμενους

Πηγή: Προσαρμογή από Meede, J. (1978) και Mirlees, J. et al. (2011).

2.10 Φοροαποφυγή - Φοροδιαφυγή

Η φοροαποφυγή, την οποία ο John Maynard Keynes, αποκάλεσε κάποτε «τη μόνη πνευματική ενασχόληση που ανταμείβεται», αναφέρεται στην αλλαγή της συμπεριφοράς που κάνει κάποιος για να μειώσει τη φορολογική υποχρέωση του. Η φοροαποφυγή δεν έχει τίποτε το παράνομο.

Φοροδιαφυγή, αντίθετα, είναι το να μη πληρώνεις τους νόμιμα οφειλόμενους φόρους. Η μέτρηση της φοροδιαφυγής δεν είναι εύκολη υπόθεση. Οι άνθρωποι φοροδιαφεύγουν με διάφορους τρόπους:

- ✓ Τήρηση διπλών λογιστικών βιβλίων για την καταχώριση των συναλλαγών της επιχείρησης.
- ✓ Δεύτερη απασχόληση έναντι μετρητών. Με το τρόπο αυτό, δεν υπάρχει καμία επίσημη καταγραφή του εισοδήματος και δεν δηλώνεται στην εφορία.
- ✓ Αντιπραγματισμός. Η αμοιβή σε είδος είναι φορολογητέα, σπάνια όμως δηλώνεται αυτού του είδους το εισόδημα.

✓ Συναλλαγές με μετρητά. Η πληρωμή για τα αγαθά και υπηρεσίες με μετρητά κάνει δύσκολο το έργο των φορολογικών αρχών να εντοπίσουν τις συναλλαγές.

3 Ελληνικό φορολογικό σύστημα

Η συνολική φορολογική επιβάρυνση (που υπολογίζεται ως ο λόγος των φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ) παρουσιάζει διακυμάνσεις τα τελευταία χρόνια, πράγμα που ισχύει, κατ'επέκταση για κάποια από τα επιμέρους στοιχεία της. Ο πίνακας 3.1 δείχνει τη συνολική φορολογική επιβάρυνση στην Ελλάδα τη περίοδο 2000-2015, και τη συγκρίνει με τη φορολογική επιβάρυνση στις 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ-27). Η συνολική φορολογική επιβάρυνση στην Ελλάδα μειώθηκε από 34.9% το 2000 σε 32.9% το 2009, αλλά αυξήθηκε σταδιακά κατά τη διάρκεια της κρίσης και το 2015 έφτασε το 39.6%. Παρέμενε σταθερά κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ-27, που ήταν περίπου 40% την περίοδο 2000-2015, αν και το χάσμα αυτό ουσιαστικά εξέλιπε το 2015 (Μεγρή κ.ά., 2017).

Εικόνα 8: Συνολικοί φόροι (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης), ως ποσοστό του ΑΕΠ, 2000 - 2015. Πηγή Eurostat

Έτος	Ελλάδα	ΕΕ – 27 (μέσος όρος)
2000	34.9	39.8
2001	33.4	39.1
2002	34.6	38.5
2003	33.0	38.6
2004	32.1	38.5
2005	33.5	38.7
2006	32.7	39.1
2007	33.5	39.2
2008	33.7	39.0
2009	32.9	38.4
2010	34.2	38.5
2011	36.1	38.9
2012	38.5	39.6
2013	38.3	40.0
2014	39.0	40.0
2015	39.6	40.0

3

³ Τροποποιημένη αναπαραγωγή πίνακα από Μεγρή κ.α. «Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ», στο «ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΛΙΤΟΤΗΤΑ», επιμ. Βαγιάνος κ.ά., 2017.

Την περίοδο 2000-2015 οι έμμεσοι φόροι διαδραματίζουν προεξέχοντα ρόλο στα δημόσια οικονομικά της Ελλάδας, σε αντιδιαστολή με τους άμεσους φόρους. Σύμφωνα με τα στοιχεία των εθνικών λογαριασμών της EUROSTAT, τα έσοδα από έμμεσους φόρους υπολογίζονται σε 16.2% του ΑΕΠ το 2015 (αυξημένα κατά 3% από το 2000), ενώ τα έσοδα από άμεσους φόρους υπολογίζονταν το 2015 σε 9.4% του ΑΕΠ (μειωμένα κατά 0.4% από το 2000). Το 2015, τα έσοδα από τους άμεσους φόρους στην Ελλάδα, ήταν κατά 3,6,% χαμηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ-27 (9.4% έναντι 13.0%). Εξετάζοντας τους φορολογικούς δείκτες ανά οικονομική δραστηριότητα, όπως καταρτίζονται από την EUROSTAT (EUROSTAT derived tax indicators by economic function), ο τελικός φορολογικός συντελεστής επί της εργασίας (που ορίζεται ως η διαφορά ανάμεσα στις καθαρές αποδοχές και στο κόστος εργασίας για τις επιχειρήσεις) στην Ελλάδα την περίοδο 2000-2011 βρισκόταν σταθερά κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ-27. Διαμορφώθηκε σε περίπου 34.0% μεταξύ 2000 και 2003, και έκτοτε σημείωσε πτωτική τάση, φτάνοντας το 30,9% το 2011. Αυξήθηκε σημαντικά το 2012, σε 38% ήτοι 1.8% πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ-27.

Εικόνα 9: Εξέλιξη φορολογίας μισθωτών και συνταξιούχων

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Συντελεστής (%)	0	0	0	0	22	22	22	22
Κατώφλι (€)	12.000	12.000	5.000	5.000	25.000	25.000	25.000	20.000
Συντελεστής (%)	25	18	10	10	32	32	32	29
Κατώφλι (€)	30.000	16.000	12.000	12.000	42.000	42.000	42.000	30.000
Συντελεστής (%)	35	24	18	18	42	42	42	37
Κατώφλι (€)	75.000	22.000	16.000	16.000				40.000
Συντελεστής (%)	40	26	25	25				45
Κατώφλι (€)		26.000	26.000	26.000				
Συντελεστής (%)		32	35	35				
Κατώφλι (€)		32.000	40.000	40.000				
Συντελεστής (%)		36	38	38				
Κατώφλι (€)		40.000	60.000	60.000				
Συντελεστής (%)		38	40	40				
Κατώφλι (€)		60.000	100.000	100.000				
Συντελεστής (%)		40	45	45				
Κατώφλι (€)		100.000						
Συντελεστής (%)		45						

Πηγή: IOBE – Φορολογική νομοθεσία.

Εικόνα 10: Εξέλιξη φορολογίας μη μισθωτών και επαγγελματιών

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Συντελεστής (%)	0	0	0	0	26	26	26	22
Κατώφλι (€)	10.500	12.000	5.000	5.000	50.000	50.000	50.000	20.000
Συντελεστής (%)	15	18	10	10	33	33	33	29
Κατώφλι (€)	12.000	16.000	12.000	12.000				30.000
Συντελεστής (%)	25	24	18	18				37
Κατώφλι (€)	30.000	22.000	16.000	16.000				40.000
Συντελεστής (%)	35	26	25	25				45
Κατώφλι (€)	75.000	26.000	26.000	26.000				
Συντελεστής (%)	40	32	35	35				
Κατώφλι (€)		32.000	40.000	40.000				
Συντελεστής (%)		36	38	38				
Κατώφλι (€)		40.000	60.000	60.000				
Συντελεστής (%)		38	40	40				
Κατώφλι (€)		60.000	100.000	100.000				
Συντελεστής (%)		40	45	45				
Κατώφλι (€)		100.000						
Συντελεστής (%)		45						

Πηγή: IOBE – Φορολογική νομοθεσία.

Ο φορολογικός συντελεστής της κατανάλωσης στην Ελλάδα ήταν 3.6% χαμηλότερος από τον σταθμισμένο μέσο όρο της ΕΕ-27 το 2012 (16.2% έναντι 19.8% - η Ελλάδα κατατάσσεται στην 26^η θέση). Αυτό αντικατοπτρίζει την ευρεία εφαρμογή μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ σε σχέση με τον κανονικό συντελεστή. Ενώ η συνολική φορολογική επιβάρυνση και ο τελικός φορολογικός συντελεστής επί της εργασίας στην Ελλάδα βρίσκονται σε (αρκετά υψηλά και εν γένει προβληματικά αλλά) παρόμοια επίπεδα με άλλες χώρες της ΕΕ, τα κύρια προβλήματα του ελληνικού φορολογικού συστήματος, αφορούν την επιλογή της φορολογικής βάσης, την πολυπλοκότητα, και τη χαμηλή αποτελεσματικότητα στη συλλογή των φορολογικών εσόδων, όπως δείχνει η εκτεταμένη φοροδιαφυγή.

Στον κατωτέρω πίνακα παρουσιάζεται μία ανάλυση της θέσης της χώρας μας ως προς τις εισπράξεις και τη διαχρονική εξέλιξη στο σύνολο των φόρων⁴.

⁴ Αναπαραγωγή από Ελένη Βρέντζου «ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ», 2017

Εικόνα 11: Διαχρονική εξέλιξη εισπράξεων στο σύνολο των φόρων

Table 1: Total Taxes (including SSC) as % of GDP

													Difference ⁽¹⁾	Ranking	Revenue ⁽²⁾	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2000 to 2012	2012	2012
Belgium	45,1	45,1	45,2	44,7	44,8	44,8	44,4	43,9	44,2	43,4	43,8	44,2	45,4	0,3	2	170 619
Bulgaria	31,5	30,8	28,5	31,0	32,5	31,3	30,7	33,3	32,3	29,0	27,5	27,3	27,9	-3,6	27	11 070
Czech Republic	33,8	33,7	34,6	35,4	35,9	35,7	35,3	35,9	34,4	33,4	33,6	34,6	35,0	1,2	16	53 540
Denmark	49,4	48,5	47,9	48,0	49,0	50,8	49,6	48,9	47,8	47,8	47,5	47,7	48,1	-1,2	1	118 064
Germany	41,3	39,4	38,9	39,1	38,3	38,3	38,6	38,7	38,9	39,4	38,0	38,5	39,1	-2,2	10	1 042 990
Estonia	31,0	30,2	31,0	30,8	30,6	30,6	30,7	31,4	31,9	35,3	34,0	32,3	32,5	1,5	21	5 659
Ireland	31,5	29,7	28,3	28,8	30,1	30,6	32,1	31,5	29,5	28,1	28,0	28,2	28,7	-2,8	23	47 034
Greece	34,6	33,2	33,7	32,1	31,3	32,2	31,7	32,5	32,1	30,5	31,7	32,4	33,7	-0,8	17	65 348
Spain	34,1	33,7	34,1	33,9	34,8	35,9	36,8	37,1	32,9	30,7	32,2	31,8	32,5	-1,6	19	334 796
France	44,2	43,8	43,3	43,1	43,3	43,8	44,1	43,4	43,2	42,1	42,5	43,7	45,0	0,8	3	913 542
Croatia	:	:	37,9	37,5	36,7	36,6	37,1	37,4	37,1	36,5	36,4	35,3	35,7	:	13	15 684
Italy	41,5	41,1	40,5	41,0	40,4	40,1	41,7	42,7	42,7	42,9	42,5	42,4	44,0	2,5	6	689 289
Cyprus	30,0	30,7	30,9	32,2	33,0	35,0	35,8	40,1	38,6	35,3	35,6	35,3	35,3	5,3	15	6 250
Latvia	29,7	28,9	28,6	28,6	28,6	29,2	30,6	30,6	29,2	26,6	27,2	27,6	27,9	-1,8	26	6 216
Lithuania	30,9	29,4	29,1	28,8	28,9	29,1	30,0	30,2	30,7	30,4	28,5	27,4	27,2	-3,7	28	8 962
Luxembourg	39,2	39,8	39,3	38,1	37,3	37,6	35,9	35,6	37,5	39,8	38,1	38,2	39,3	0,1	8	16 846
Hungary	39,8	38,7	38,0	38,0	37,7	37,4	37,3	40,4	40,3	40,1	38,1	37,3	39,2	-0,6	9	38 008
Malta	27,3	28,9	30,0	30,4	31,3	32,9	33,0	33,9	33,0	33,4	32,2	33,0	33,6	6,3	18	2 304
Netherlands	39,9	38,3	37,7	37,4	37,5	37,6	39,0	38,7	39,2	38,2	38,9	38,6	39,0	-0,9	11	233 808
Austria	43,0	44,9	43,6	43,4	43,0	42,1	41,5	41,7	42,7	42,4	42,1	42,2	43,1	0,1	7	132 334
Poland	32,6	32,2	32,7	32,2	31,5	32,8	33,8	34,8	34,3	31,8	31,8	32,3	32,5	-0,1	20	123 933
Portugal	31,1	30,8	31,4	31,6	30,5	31,4	32,1	32,8	32,8	31,0	31,5	33,2	32,4	1,3	22	53 433
Romania	30,2	28,6	28,1	27,7	27,2	27,8	28,5	29,0	28,0	26,9	26,8	28,4	28,3	-1,9	25	37 297
Slovenia	37,3	37,5	37,8	38,0	38,1	38,6	38,3	37,7	37,3	37,2	37,7	37,2	37,6	0,3	12	13 276
Slovakia	34,1	33,1	33,0	32,9	31,5	31,3	29,3	29,3	29,1	28,7	28,1	28,6	28,3	-5,8	24	20 134
Finland	47,2	44,8	44,7	44,1	43,5	43,9	43,8	43,0	42,9	42,8	42,5	43,7	44,1	-3,1	5	84 878
Sweden	51,5	49,4	47,5	47,8	48,0	48,9	48,3	47,3	46,4	46,5	45,4	44,4	44,2	-7,3	4	180 292
United Kingdom	36,3	36,1	34,8	34,4	34,9	35,4	36,1	35,7	37,1	34,3	35,0	35,8	35,4	-0,9	14	683 841
Iceland	37,1	35,3	35,2	36,7	37,8	40,6	41,4	40,5	36,6	33,8	35,0	35,9	36,8	-0,4		3 886
Norway	42,6	42,9	43,1	42,3	43,0	43,2	43,5	42,9	42,1	42,0	42,6	42,7	42,2	-0,4		164 259
EU-28 averages															Total	5 109 446
weighted	:	:	38,8	38,8	38,6	38,9	39,4	39,3	39,2	38,3	38,3	38,8	39,4	:		
arithmetic	:	:	36,1	36,1	36,1	36,5	36,6	37,1	36,7	35,9	35,6	35,8	36,3	:		
EU-27 averages																
weighted	40,3	39,4	38,8	38,8	38,6	38,9	39,4	39,3	39,2	38,3	38,3	38,8	39,4	-0,9		
arithmetic	37,0	36,3	36,0	36,1	36,1	36,5	36,6	37,0	36,6	35,9	35,6	35,8	36,3	-0,7		
EA-18 averages															Total	3 838 757
weighted	40,9	40,0	39,5	39,5	39,2	39,4	40,0	40,0	39,6	39,1	39,0	39,5	40,4	-0,5		
arithmetic	36,8	36,3	36,2	36,1	36,0	36,4	36,6	36,9	36,5	36,0	35,9	36,2	36,7	0,0		
EA-17 averages																
weighted	40,9	40,0	39,5	39,5	39,2	39,4	40,0	40,0	39,6	39,1	39,0	39,5	40,4	-0,5		
arithmetic	37,2	36,8	36,7	36,6	36,4	36,9	37,0	37,3	37,0	36,5	36,4	36,7	37,3	0,1		

(¹) In percentage points.

(²) In millions of euro.

See explanatory notes in Annex B.

Source: DG Taxation and Customs Union and Eurostat (online data codes: gov_a_tax_ag)

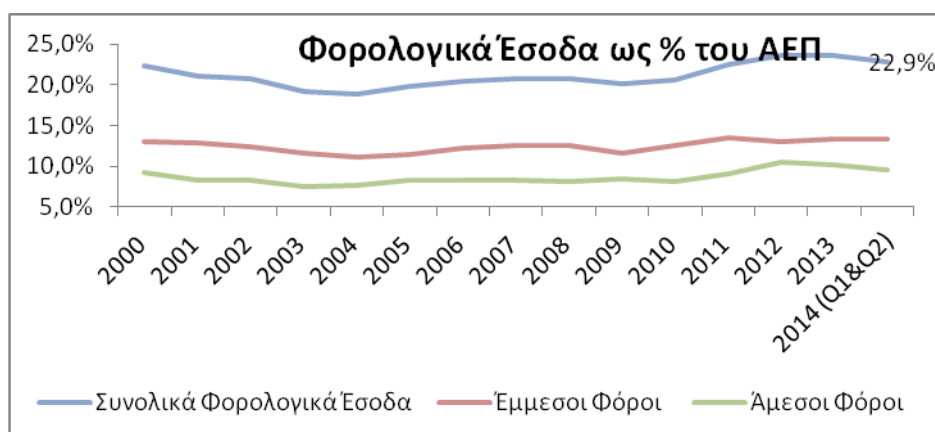
Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι η χώρα μας κινείται σε ένα μέσο επίπεδο στο ποσοστό εισπράξης εσόδων από φόρους με χαμηλές διακυμάνσεις.

Τα φορολογικά έσοδα στην Ελλάδα ακολουθούν πτωτική πορεία από το 2008 έως και το 2013 και ανήλθαν σε 42.991 εκ. ευρώ (σε εθνικολογιστική βάση). Σύμφωνα διαθέσιμα στοιχεία, το 1^ο εξάμηνο του 2014, τα φορολογικά έσοδα ανήλθαν σε 20.494 εκ. ευρώ, αυξημένα κατά 8,3% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα το 2013.

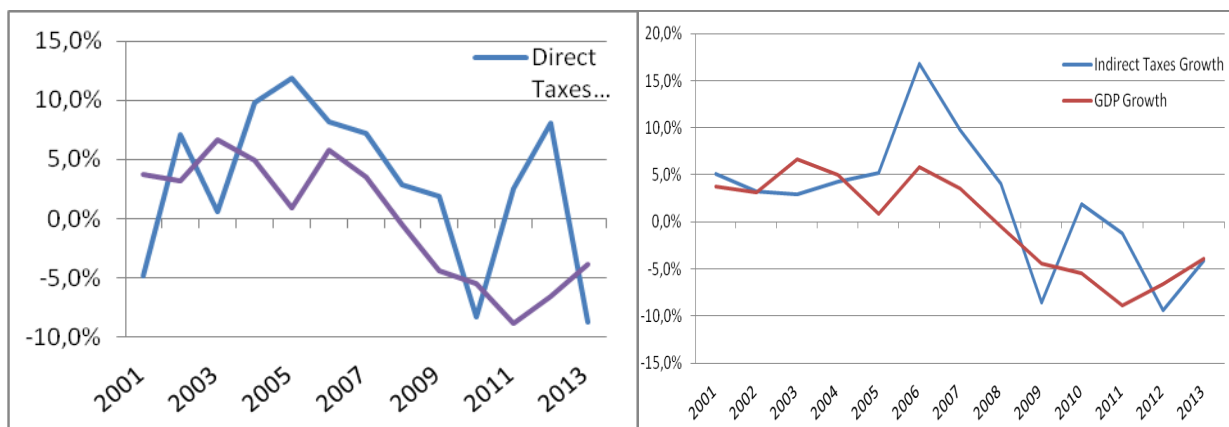
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Διεύθυνση Φορολογικής Πολιτικής

Η φορολογική επιβάρυνση (σύνολο φορολογικών εσόδων ως % του ΑΕΠ) ανήλθε σε 23,6% το 2013 σε σχέση με 20,7% το 2008, με τα έσοδα από έμμεσους φόρους να υπερβαίνουν τα έσοδα από άμεσους φόρους ως % του ΑΕΠ. Για το έτος 2014, εκτιμάται ότι τα έσοδα από έμμεσους φόρους θα ανέλθουν στο 13,1% του ΑΕΠ (13,4% ο μέσος όρος της ΕΕ) ενώ τα έσοδα από άμεσους φόρους θα ανέλθουν στο 11,2% (12,5% ο μέσος όρος της ΕΕ).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Διεύθυνση Φορολογικής Πολιτικής

Στη συνέχεια, απεικονίζεται διαγραμματικά η εξέλιξη των εσόδων από άμεσους και έμμεσους φόρους σε σχέση με το ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

3.1 Φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων

Η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων, με τη μορφή του προσωπικού προοδευτικού φόρου, που εφαρμόζεται σήμερα, εισήχθη το 1955, εισήχθη το 1955 με το ΝΔ3323/1955, αντικαθιστώντας το Ν1640/1919 «περί φορολογίας εισοδήματος καθαρών προσόδων». Από τότε το σύστημα φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων, έχει υποστεί σωρεία μεταβολών και τροποποιήσεων. Υπολογίζεται ότι, από το 1960 και μετά ψηφίζονταν κατά μέσο όρο τρεις έως τέσσερις φορολογικοί νόμοι κάθε χρόνο. Το 1994 ενοποιήθηκαν με τον Ν2238, σε ενιαίο κείμενο όλες οι διάσπαρτες διατάξεις που αφορούσαν τη φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων. Ο νόμος αυτός αποτελεί τον κώδικα φορολογίας εισοδήματος που ισχύει σήμερα, με τις διάφορες μεταβολές που έχουν εισαχθεί έκτοτε (Ράπανος, 2009).

Στην Ελλάδα, εφαρμόζεται ένα ημί - διπλό (semi – dual) σύστημα φορολογίας εισοδήματος για τα φυσικά πρόσωπα, με διαφοροποιήσεις των συντελεστών ανάλογα με τη πηγή του εισοδήματος. Τα τελευταία χρόνια, έγιναν αρκετές αλλαγές σε παραμέτρους που προσδιορίζουν το σύστημα φορολογίας εισοδήματος, όπως οι συντελεστές και οι εκπτώσεις φόρου, οι οποίες, αποσκοπούσαν κυρίως στην αύξηση των εσόδων, με διεύρυνση της φορολογικής βάσης και ταυτόχρονη διατήρηση ή/και επαύξηση του αναδιανεμητικού χαρακτήρα του συστήματος. Οι αλλαγές κινούνταν όμως και στην κατεύθυνση της απλοποίησης και της ενίσχυσης της διαφάνειας του συστήματος, σε συνδυασμό με βελτιώσεις στις διαδικασίες της φορολογικής διοίκησης, προκειμένου να περιοριστεί η φοροδιαφυγή και να ενισχυθεί η φορολογική συμμόρφωση.

Το ισχύον σύστημα φορολογίας εισοδήματος είναι στο σύνολο του εξαιρετικά περίπλοκο. Παράλληλα με ένα σχετικά τυπικό σύστημα φορολογίας εισοδήματος, υπάρχει ένα οικοδόμημα φόρων, όπως οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, οι φόροι επί της αυτοαπασχόλησης και οι φόροι ακίνητης περιουσίας, οι οποίοι δυσχεραίνουν να εκτιμηθεί ο οριακός φορολογικός συντελεστής εισοδήματος, ενός φορολογουμένου.

Εικόνα 12: Κύρια χαρακτηριστικά φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων στην Ελλάδα 2017

Παράμετρος	Περιγραφή
Φορολογική βάση και δικαιοδοσία	Φορολογικοί κάτοικοι: Παγκόσμιο καθαρό εισόδημα (υπόκειται σε προστασία από διπλή φορολόγηση) Μη φορολογικοί κάτοικοι: καθαρό εισόδημα που αποκτήθηκε στην Ελλάδα
Φορολογία οικογενειών	Κοινή φορολογική δήλωση συζύγων, αλλά χωριστός υπολογισμός φόρου
Σύστημα και εφαρμοζόμενοι συντελεστές	4 κατηγορίες εισοδήματος: μισθοί και συντάξεις, επιχειρηματική δραστηριότητα, κεφάλαιο και εισόδημα από υπεραξία κεφαλαίου
Εισόδημα από μισθούς και συντάξεις	
Κλίμακες συντελεστών	22% (\leq €20.000), 29% (€20.001-€30.000), 37% (€30.001-€40.000), 45% (> €40.000)
Επιπλέον φόροι εισοδήματος	Ειδική εισφορά αλληλεγγύης: 2,2% (€12.001-€20.000), 5% (€20.001-€30.000), 7% (€30.001-€40.000), 8% (€40.001-€65.000), 9% (€65.001-€220.000), 10% (>€220.000)
Ανώτατος συντελεστής (περιλαμβανομένων των επιπλέον φόρων)	53% - 55% (για εισοδήματα > €40.000)
Βασικό αφορολόγητο	Δεν υπάρχει
Εκπτώσεις φόρου	€1.900 έως 2.100 ανάλογα με τον αριθμό παιδιών και μείωση κατά €10 για κάθε €1.000 για εισόδημα μεγαλύτερο από €20.000 – Δεν εφαρμόζεται στο εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα
Εισόδημα από κεφάλαιο	
Ενοίκια	15% (\leq €12.000), 35% (€12.001-€35.000), 45% (>€35.001)
Υπεραξία κεφαλαίου	15%
Μερίσματα	15%
Τόκοι καταθέσεων και εταιρικών ομολόγων	15%
Τόκοι ομολόγων ελληνικού δημοσίου	0%
Αυτοαπασχολούμενοι και ατομικές επιχειρήσεις	Ομοίως με εισόδημα από μισθούς και συντάξεις χωρίς έκπτωση φόρου
Ατομικές αγροτικές επιχειρήσεις	Αυτοτελώς και ομοίως με εισόδημα από μισθούς και συντάξεις
Άλλες διατάξεις	Ισχύει με βάση πραγματικές δαπάνες
Μετακίνηση ζημιών από επιχειρηματική δραστηριότητα	Μεταφορά στις επόμενες 5 χρήσεις

Πηγή: DG Taxation and Customs Union, "Taxation trends in the European Union 2015", με επικαιροποίηση των στοιχείων για το 2017.

3.1.1 Ορισμός του εισοδήματος

Σύμφωνα με τον ορισμό των οικονομολόγων Haig και Simons, εισόδημα είναι η χρηματική αξία που απεικονίζει την καθαρή αύξηση της δυνατότητας ενός ατόμου να

καταναλώσει μέσα σε μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Αυτό είναι ίσο με το άθροισμα της κατανάλωσης ενός φορολογούμενου στη διάρκεια της περιόδου αυτής συν τη μεταβολή της καθαρής περιουσιακής του θέσης στην ίδια περίοδο. Η μεταβολή της καθαρής περιουσιακής θέσης – οι αποταμιεύσεις - πρέπει να συμπεριληφθούν στο εισόδημα επειδή αντιπροσωπεύουν μία αύξηση στη δυνητική κατανάλωση.

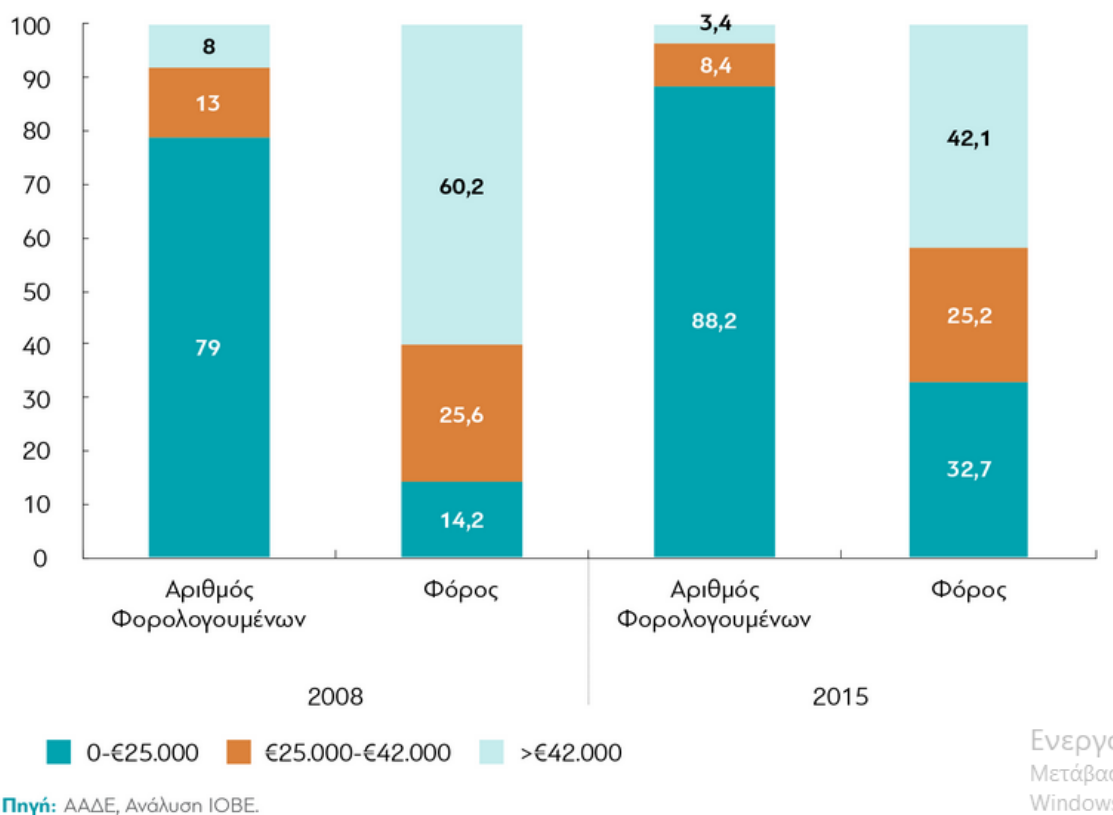
3.1.2 Βασική διάρθρωση⁵

Οι Έλληνες πολίτες έχουν την υποχρέωση να υποβάλλουν κάθε χρόνο μία φορολογική δήλωση, η οποία αφορά τα εισοδήματα που αποκτήθηκαν στο προηγούμενο έτος. Με βάση τη δήλωση αυτή, υπολογίζεται ο φόρος που πρέπει να καταβληθεί. Οι προθεσμίες υποβολής των δηλώσεων εκτείνονται σε διάστημα τριών μηνών (μέσα Μαρτίου έως Μέσα Ιουνίου) και διαφέρουν ανάλογα με τη κύρια μορφή εισοδήματος του φορολογούμενου και το τελευταίο ψηφίο του αριθμού φορολογικού του μητρώου⁶.

⁵ Βασισμένο σε Βασίλης Θ. Ράπανος, Γεωργία Καπλάνογλου «ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ» στο «ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ», Rosen et al., 2009, Ελένη Βρέντζου «ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ», 2017.

⁶ Στο φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων υπάρχουν και οι προσωπικές εταιρείες και ενώσεις προσώπων (οι ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρείες, οι αστικές κερδοσκοπικές ή μη εταιρείες κλπ).

Εικόνα 13: Κατανομή πλήθους φορολογικών δηλώσεων και φόρων με βάση τη κλίμακα φορολογίας του 2015

Ο υπολογισμός του φόρου απαιτεί μία σειρά από ενέργειες. Το πρώτο βήμα είναι να υπολογιστεί το συνολικό ακαθάριστο εισόδημα (φορολογική βάση), το οποίο προέρχεται από διάφορες πηγές (ακίνητα, κινητές αξίες, εμπορικές επιχειρήσεις, γεωργικές επιχειρήσεις, μισθωτές υπηρεσίες, υπηρεσίες ελευθέρων επαγγελματιών)⁷. Ο Κ.Φ.Ε. διακρίνει τις ακόλουθες κατηγορίες ακαθάριστων εισοδημάτων:

- α) εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις,
- β) εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα,
- γ) εισόδημα από κεφάλαιο και
- δ) εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου.

Από το ακαθάριστο εισόδημα στη συνέχεια αφαιρούνται οι δαπάνες που έγιναν για την απόκτηση του, και έτσι προκύπτει το καθαρό εισόδημα. Ως τρίτο βήμα, αφαιρώντας

⁷ Η φορολογική βάση δεν περιλαμβάνει τις εργοδοτικές ασφαλιστικές εισφορές, τα εισοδήματα που φορολογούνται αυτοτελώς, τις μη λογιστικοποιημένες υπεραξίες κεφαλαίου, τις υπηρεσίες σε είδος, τις δωρεές και κληρονομίες, το τεκμαρτό ενοίκιο και άλλες τεκμαρτές δαπάνες.

από το καθαρό εισόδημα τις εκπτώσεις δαπανών⁸, λαμβάνεται το φορολογητέο εισόδημα, το οποίο είναι το ποσό του εισοδήματος που υπάγεται σε φόρο. Το επόμενο βήμα, αποτελεί ο υπολογισμός του οφειλόμενου φόρου, εφαρμόζοντας το φορολογικό συντελεστή στο φορολογητέο εισόδημα.

Εικόνα 14: Παράμετροι συστήματος φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων

Παράμετροι	Κύρια Ζητήματα
Φορολογική βάση	<ul style="list-style-type: none"> • Προσδιορισμός φορολογικής βάσης (εισόδημα, κατανάλωση) και φορολογούμενης μονάδας (άτομο, οικογένεια) • Ακαθάριστο εισόδημα (π.χ. μισθοί, επιχειρηματική αμοιβή, μερίσματα, κεφαλαιακά κέρδη, ενοίκια, συντάξεις, επιδόματα κ.λπ.) • Φορολογητέο εισόδημα = Ακαθάριστο εισόδημα – Φοροαπαλλαγές ή εκπτώσεις φόρου (με περιορισμούς)
Φορολογική κλίμακα και συντελεστές	<ul style="list-style-type: none"> • Σταθερός (flat) συντελεστής (με ή χωρίς φοροαπαλλαγές) έναντι προοδευτικής κλίμακας • Επίπεδο και αριθμός οριακών συντελεστών – καμπύλη Laffer • Λοιποί φόροι που επιβάλλονται στο εισόδημα (π.χ. ασφαλιστικές εισφορές) • Εξαρτάται από εκτιμήσεις ελαστικότητας προσφοράς εργασίας, κατανομή της ικανότητας για δημιουργία εισοδήματος και τις ανάγκες για έσοδα
Φορολογικές δαπάνες	<ul style="list-style-type: none"> • Βαθμός εξάρτησης από φοροαπαλλαγές έναντι πιστώσεων φόρων και αν οι τελευταίες μπορεί να καθούν εφόσον δεν αξιοποιηθούν • Χρήση φοροαπαλλαγών ή φορολογικών πιστώσεων για α) επίτευξη κοινωνικού οφέλους β) ενίσχυση κινήτρων εργασίας σε συγκεκριμένες ομάδες γ) κίνητρα για αποταμίευση, δ) αποζημίωση για άλλες δαπάνες (έξοδα, τόκοι δανείων κ.ά.)
Αλληλεπίδραση με το ευρύτερο σύστημα φόρων – παροκών	<ul style="list-style-type: none"> • Φορολόγηση εισοδήματος από κεφάλαιο σε προσωπικό ή εταιρικό επίπεδο • Φορολόγηση αυτοαπασχολούμενων έναντι εταιρικών μορφών • Οι τελικές επιπτώσεις της αλληλεπίδρασης εξαρτώνται από τον ακριβή συνδυασμό μεταξύ φόρων-παροκών, καθώς και από την διανομή του εισοδήματος
Βαθμός φορολογικής συμμόρφωσης και αποτελεσματικότητα φορολογικής διοίκησης	<ul style="list-style-type: none"> • Κόστος συμμόρφωσης με τη φορολογική νομοθεσία • Κόστος ελέγχου και επιβεβαίωσης των φορολογικών δηλώσεων από τους φορολογικούς ελεγκτές

Πηγή: OECD (2006) και Zee (2005).

Το φορολογητέο εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις υποβάλλεται σε φόρο, σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

⁸ Ασφαλιστικές εισφορές, δωρεές, ασφάλιστρα ζωής και θανάτου, ορισμένες κατηγορίες δαπανών, έξοδα εγκατάστασης φυσικού αερίου και άλλων νέων μορφών ενέργειας.

Εικόνα 15: Συντελεστές φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων 2017

Κλίμακιο εισοδήματος (€)	Φορολογικός συντελεστής (%)	Φόρος κλίμακας	Σύνολο φορολογητέου εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)	Μέσος φορολογικός συντελεστής (% στο ανώτατο εισόδημα της κλίμακας*
≤20.000	22	4.400	20.000	4.400	13
20.001-30.000	29	2.900	30.000	7.300	18
30.001-40.000	37	3.700	40.000	11.000	24
>40.000	45				

Πηγή: Ν. 4387/2016, Ανάλυση IOBE.

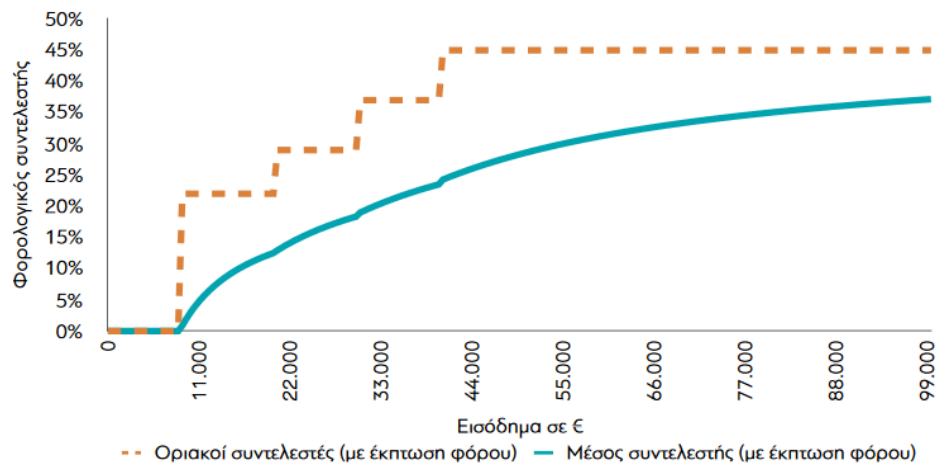
*Υπολογίζεται ως το ποσό του φόρου ως προς το φορολογητέο εισόδημα, συμπεριλαμβανομένης της έκπτωσης φόρου για φορολογούμενο χωρίς παιδιά.

Το τελικό βήμα είναι να αφαιρεθούν οι μειώσεις του φόρου⁹ προκειμένου να προκύψει το τελικό ποσό φόρου που πρέπει να καταβληθεί. Στην περίπτωση των περισσότερων φορολογουμένων (κυρίως των μισθωτών και των συνταξιούχων), γίνεται κάποια παρακράτηση φόρου από τις μηνιαίες αποδοχές τους σε όλη τη διάρκεια του έτους¹⁰. Το ποσό του φόρου που καταβάλλεται με την εκκαθάριση της φορολογικής δήλωσης, είναι η διαφορά ανάμεσα στη φορολογική υποχρέωση και τον συνολικά παρακρατηθέντα φόρο. Αν ο φόρος που έχει παρακρατηθεί είναι περισσότερος από τον οφειλόμενο, τότε ο φορολογούμενος δικαιούται επιστροφή φόρου.

⁹ Έξοδα ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης, τόκοι στεγαστικού δανείου, δαπάνη για ενοίκιο κύριας κατοικίας, ορισμένες εκπαιδευτικές δαπάνες.

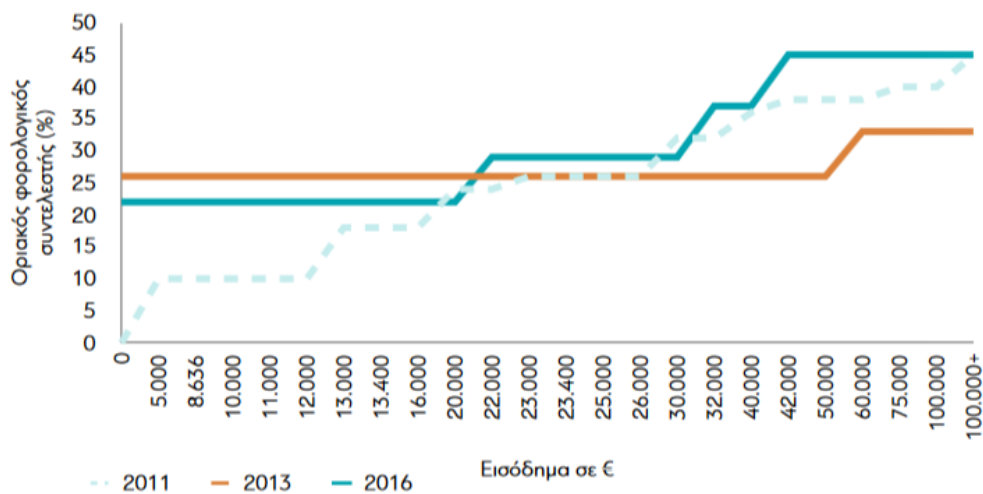
¹⁰ Για τους ελεύθερους επαγγελματίες, κατά την εκκαθάριση της φορολογικής τους δήλωσης προκαταβάλλεται φόρος για το επόμενο έτος. Ο φόρος που καταβάλλεται είναι το ποσό που προκύπτει αν από το φόρο που αναλογεί στο εισόδημα του επαγγελματία αφαιρεθεί ο φόρος που έχει παρακρατηθεί το προηγούμενο έτος και προστεθεί η προκαταβολή του φόρου για το επόμενο έτος.

Εικόνα 16: Οριακοί και μέσοι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος απο μισθούς και συντάξεις 2017

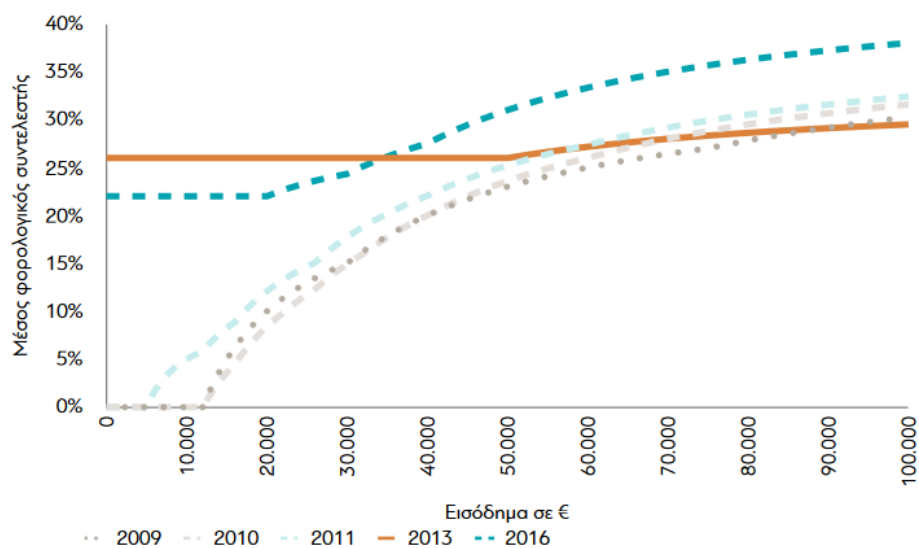
Πηγή: Ανάλυση IOBE.

Εικόνα 17: Οριακοί συντελεστές φορολογίας φυσικών προσώπων απο επιχειρηματική δραστηριότητα 2011, 2013 και 2016

Πηγή: Ανάλυση IOBE.

Εικόνα 18: Μέσοι συντελεστές φορολογίας φυσικών προσώπων απο επιχειρηματική δραστηριότητα, 2017

Σημείωση: Οι μέσοι συντελεστές το 2013 δεν διαφοροποιήθηκαν το 2014 και το 2015.

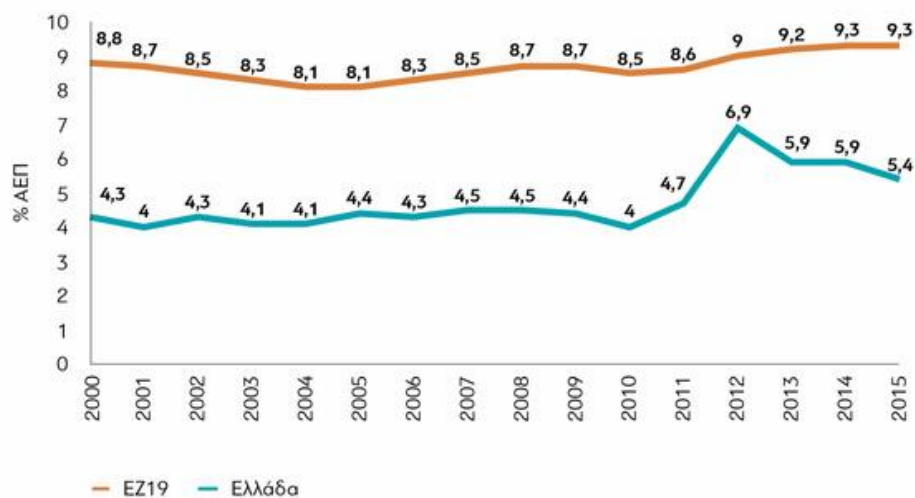
Πηγή: Ανάλυση IOBE.

3.1.3 Τεκμαρτό εισόδημα

Ο φορολογούμενος που υπόκειται σε φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων υποβάλλεται σε εναλλακτική ελάχιστη φορολογία όταν το τεκμαρτό εισόδημά του είναι υψηλότερο από το συνολικό εισόδημά του. Σε αυτή την περίπτωση στο φορολογητέο εισόδημα προστίθεται η διαφορά μεταξύ του τεκμαρτού και πραγματικού εισοδήματος και αυτή φορολογείται, σύμφωνα τις ειδικές διατάξεις.

Το τεκμαρτό εισόδημα υπολογίζεται με βάση τις δαπάνες διαβίωσης του φορολογούμενου και των εξαρτώμενων μελών του. Το «συνολικό εισόδημα» προσδιορίζεται ως το συνολικό ποσό του φορολογητέου εισοδήματος που αποκτά ο φορολογούμενος και τα εξαρτώμενα μέλη του από τις τέσσερις κατηγορίες ακαθάριστων εσόδων.

Εικόνα 19: Φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων στη Ελλάδα και την Ευρωζώνη ως %ΑΕΠ

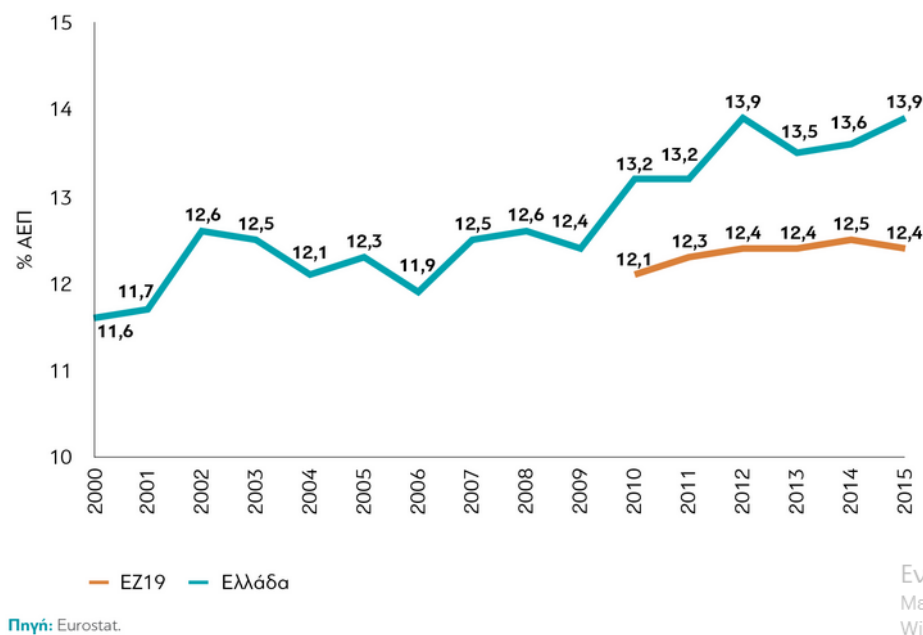

Πηγή: Eurostat.

3.1.4 Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης

Οι ασφαλιστικές εισφορές σε αναδιανεμητικά συνταξιοδοτικά συστήματα αποτελούν, στην ουσία, μία πρόσθετη φορολόγηση του εισοδήματος. Στην Ελλάδα, υπολογίζονται επί των πάσης φύσεως αποδοχών των εργαζομένων, εξαιρουμένων των έκτακτων οικονομικών παροχών, (όπως λόγω γάμου, γεννήσεως τέκνων, θανάτου και βαριάς ασθένειας του μισθωτού και των μελών της οικογένειάς του).

Εικόνα 20: Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης σε Ελλάδα και ευρωζώνη, ως %ΑΕΠ

Τόσο οι εργαζόμενοι όσο και οι εργοδότες καταβάλλουν εισφορές για κοινωνική ασφάλιση, κυρίως για συνταξιοδοτικούς σκοπούς και για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη τους. Το κύριο ταμείο κοινωνικής ασφάλισης για τους εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα είναι το Ίδρυμα Κοινωνικών ασφαλίσεων (ΙΚΑ). Το 2013, οι εισφορές των εργαζομένων ήταν 16.5% για τους υπαλλήλους γραφείου και 19.95% για τους εργάτες (βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα). Οι αντίστοιχες εισφορές των εργοδοτών ήταν 27.46% και 29.61%. Οι εισφορές των εργαζομένων παρακρατούνται από τον εργοδότη. Οι εισφορές υπολογίζονται επί του μηνιαίου μισθού, μέχρι ένα καθορισμένο μέγιστο όριο. Το μηνιαίο ανώτατο όριο από το 2016 είναι 5.860 ευρώ. Όσον αφορά τους ελεύθερους επαγγελματίες, με το Ν4387/2016, αυξήθηκαν οι ασφαλιστικές εισφορές για το κλάδο κύριας σύνταξης, από 10% επί του καθαρού εισοδήματος ανεξαρτήτως των ετών ασφάλισης, σε 14% για τα πρώτα δύο έτη ασφάλισης, 17% για τα επόμενα τρία έτη και 20% μετά το πέμπτο έτος ασφάλισης. Με τον ίδιο νόμο επίσης, αυξήθηκαν οι ασφαλιστικές εισφορές υγειονομικής περίθαλψης, σε 6.95% επί του ασφαλιστέου εισοδήματος. Το 2017, καταργήθηκε η μείωση φόρου για ιατρικές δαπάνες, αν δεν πραγματοποιούνται με ηλεκτρονικά μέσα.

Εικόνα 21: Ισχύουσες ασφαλιστικές εισφορές μισθωτών ιδιωτικού τομέα ανά κλάδο

Φορέας ασφάλισης	Κλάδοι ασφάλισης	Ποσοστά (%)		
		Ασφαλισμένοι	Εργοδότη	Σύνολο
ΙΚΑ-ΕΤΑΜ	Ασθένεια σε είδος	2,15	4,3	6,45
	Ασθένεια σε χρήμα	0,4	0,25	0,65
	Συντάξεων	6,67	13,33	20
	Επαγγελματικός κίνδυνος	-	1	
	Βαρέα επαγγέλματα	2,2	1,4	3,6
ΕΤΕΑΜ	Επικουρική Σύμβαση (ΕΤΕΑΜ)	3,5	3,5	7
	Βαρέα ΕΤΕΑΜ	(3,5)+1,25	(3,5)+0,75	(7)+2= 9
ΟΑΕΔ	Ανεργία	1,83	3,17	5
	Στράτευση	-	-	-
	ΔΛΟΕΜ	-	-	-
	ΛΠΕαΑΕ	-	0,15	0,15
	ΕΛΕΚΠ (ΛΑΕΚ) – ΕΛΠΕΚΕ	-	0,24	0,24
	ΕΛΚΑ	0,1	0,12	0,22
	ΣΥΝΟΛΟ	0,1	0,36	0,46
ΟΕΚ	Εργατικής Κατοικίας	1	-	1
ΟΕΕ	Εργατικής Εστίας	0,35	-	0,35
ΣΥΝΟΛΟ		16 (+3,45)*	25,06 (+2,15)* (+1)**	41,06 (+5,6)*

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Ν.4387/2016.

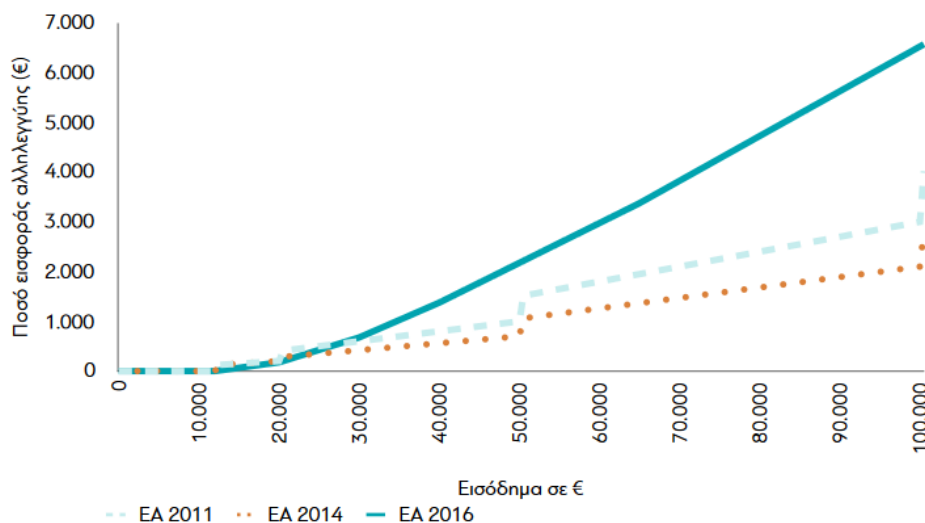
*Τα ποσοστά μέσα στην παρένθεση καταβάλλονται επιπλέον για όσους υπάγονται στην ασφάλιση του Κώδικα Βαρέων και Ανθυγιεινών Επαγγελμάτων.

**Τα ποσοστά μέσα στην παρένθεση καταβάλλονται επιπλέον για όσους ασφαλιζονται για επαγγελματικό κίνδυνο.

3.1.5 Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης

Η ειδική εισφορά αλληλεγγύης, ενσωματώθηκε και τελικά παγιώθηκε στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ) με το Ν4387/2016. Επιβάλλεται στα εισοδήματα άνω των δώδεκα χιλιάδων (12.000) ευρώ των φυσικών προσώπων ή σχολάζουσας κληρονομίας. Για την επιβολή της εισφοράς λαμβάνεται υπόψη το σύνολο του εισοδήματος, όπως αυτό προκύπτει από την άθροιση των εισοδημάτων από μισθωτή εργασία και συντάξεις, από επιχειρηματική δραστηριότητα, από κεφάλαιο, από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου, φορολογούμενο ή απαλλασσόμενο, πραγματικό ή τεκμαρτό.

Εικόνα 22: Επιβάρυνση από ειδική εισφορά αλληλεγγύης (ΕΑ) ανάλογα με το εισόδημα 2011, 2014 και 2016

Πηγή: Ανάλυση IOBE.

Ε1

Εξαιρούνται και δεν προσμετρώνται τα εισοδήματα των προσώπων που είναι ολικώς τυφλοί, καθώς και των προσώπων που παρουσιάζουν βαριές κινητικές αναπηρίες σε ποσοστό από ογδόντα τοις εκατό (80%) και άνω, η αποζημίωση για τη λύση ή καταγγελία της εργασιακής σχέσης. Επίσης, εξαιρούνται από την υποχρέωση καταβολής ειδικής εισφοράς οι μακροχρόνια άνεργοι που είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ, καθώς και όσοι λαμβάνουν επίδομα ανεργίας από τον εν λόγω οργανισμό, εφόσον κατά το έτος της βεβαίωσης δεν έχουν πραγματικά εισοδήματα.

Από την υποχρέωση καταβολής ειδικής εισφοράς εξαιρούνται, επίσης, οι μακροχρόνια άνεργοι ναυτικοί που είναι εγγεγραμμένοι στους καταλόγους προσφερομένων προς ναυτολόγηση του Γραφείου Ευρέσεως Ναυτικής Εργασίας (Γ.Ε.Ν.Ε.), στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και οι σχετικοί κατάλογοι των Λιμενικών Αρχών που λειτουργούν ως παραρτήματά του, καθώς και όσοι λαμβάνουν επίδομα ανεργίας από τον εν λόγω Φορέα, εφόσον κατά το χρόνο βεβαίωσης δεν έχουν πραγματικά εισοδήματα.

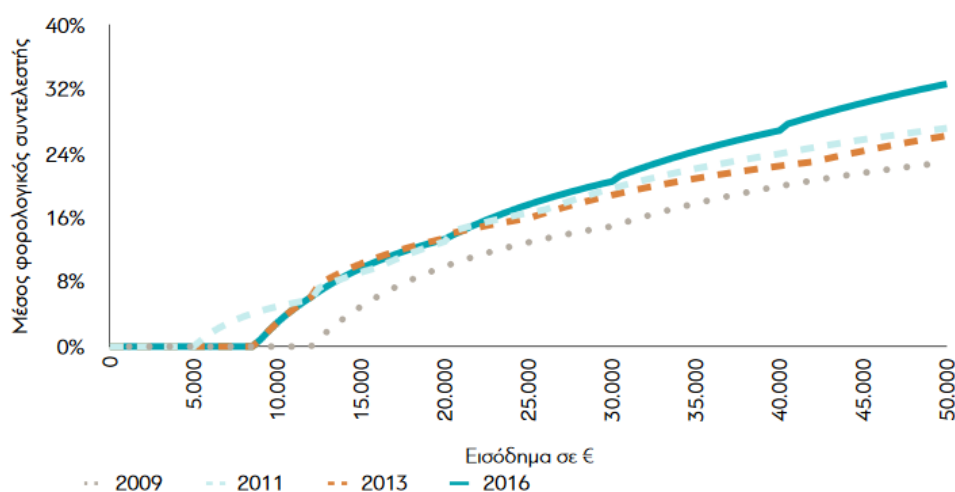
Η ειδική εισφορά αλληλεγγύης, που επιβάλλεται στο συνολικό καθαρό εισόδημα υπολογίζεται με την ακόλουθη κλίμακα:

Εικόνα 23: Συντελεστές ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης, 2017

Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός συντελεστής	Σύνολο	Μέση φορολογική επιβάρυνση (% επί του ανώτατου εισοδήματος της κλίμακας)
€0 - 12.000	0%	€0	
€12.001 - 20.000	2,2%	€176	0,9%
€20.001 - 30.000	5%	€676	2,3%
€30.001 - 40.000	6,5%	€1.326	3,3%
€40.001 - 65.000	7,5%	€3.201	4,9%
€65.001 - 220.000	9%	€17.151	7,8%
>€220.000	10%		

Πηγή: Ν. 4387/2016, Ανάλυση IOBE.

Εικόνα 24: Μέσοι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος από μισθούς και συντάξεις, περιλαμβανομένης της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης 2009 - 2016

Σημείωση: Οι μέσοι συντελεστές το 2013 δεν διαφοροποιήθηκαν το 2014 και το 2015.

Πηγή: Ανάλυση IOBE.

3.2 Φόροι ακίνητης περιουσίας και φόροι μεταβίβασης

Φόροι περιουσίας ονομάζονται οι φόροι οι οποίοι, έχουν ως φορολογική βάση την περιουσία των φορολογουμένων. Το ύψος του οφειλόμενου φόρου καθορίζεται με βάση κάποιο χαρακτηριστικό των περιουσιακών στοιχείων (για παράδειγμα την αξία ή τον όγκο) που έχει στη διάθεση του ο φορολογούμενος. Οι φόροι περιουσίας είναι, είτε φόροι κατοχής περιουσίας είτε φόροι μεταβίβασης περιουσίας.

Τα επιχειρήματα που δικαιολογούν την ύπαρξη φόρων περιουσίας περιλαμβάνουν τα παρακάτω (Ράπανος, 2009):

✓ Συμβάλλουν στην διόρθωση των αναπόφευκτων ατελειών που παρουσιάζει το σύστημα φορολογίας εισοδήματος

✓ Όση μεγαλύτερη περιουσία έχει ένα άτομο, τόσο μεγαλύτερη είναι η φοροδοτική του ικανότητα, όταν όλοι οι άλλοι παράγοντες (συμπεριλαμβανομένου του εισοδήματος), παραμένουν αμετάβλητοι. Συνεπώς οι πλούσιοι, πρέπει να πληρώνουν υψηλότερους φόρους

✓ Η φορολόγηση της περιουσίας αποθαρρύνει τη συγκέντρωση πλούτου, πράγμα που είναι επιθυμητό από κοινωνική και πολιτική άποψη

✓ Οι φόροι περιουσίας, είναι πληρωμές για οφέλη που απολαμβάνουν από τη κυβέρνηση οι κατέχοντες περιουσία.

Μέχρι την το 2009, στην Ελλάδα, υπήρχαν δύο φόροι στην κατοχή ακίνητων περιουσιακών στοιχείων και τρεις φόροι στην μεταβίβαση τους. Ο πιο σημαντικός φόρος κατοχής περιουσιακών στοιχείων ήταν το Ενιαίο Τέλος Ακίνητης Περιουσίας (ΕΤΑΚ), το οποίο καθιερώθηκε το 2008 αντικαθιστώντας τον Φόρο Μεγάλης Ακίνητης Περιουσίας (ΦΜΑΠ) υπολογίζοντας την περίοδο εκείνη ότι θα απέφερε έσοδα 890 εκατομμύρια ευρώ κατά το πρώτο έτος επιβολής του σε όλα τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ανεξάρτητα από την ιθαγένεια, κατοικία ή έδρα τους, για την ακίνητη περιουσία που είχαν στην Ελλάδα.

Το 2010, το ΕΤΑΚ αντικαταστάθηκε από το Φόρο (Μεγάλης) Ακίνητης Περιουσίας (ΦΑΠ). Οι ιδιοκτησίες μεγάλης αξίας, υπόκεινται σε ετήσιο φόρο υπολογιζόμενο με βάση προοδευτικούς συντελεστές που κυμαίνονται από 0.2% έως 1%. Μετά τη μεταρρύθμιση του Ιουλίου του 2011, το όριο απαλλαγής για τα μεγάλα ακίνητα, μειώθηκε από 400.000 ευρώ σε 200.000 ευρώ. Ο υψηλότερος οριακός συντελεστής ισχύει για τα ακίνητα που η (αντικειμενική) αξία τους αποτιμάται από το κράτος σε 800.000 ευρώ και πλέον, ενώ τα ακίνητα με αντικειμενική αξία κάτω από 200.000 ευρώ δεν φορολογούνται. Μέχρι το 2012 τα ακίνητα με φορολογητέα αξία που ξεπερνούσε τα 5 εκατομμύρια ευρώ, φορολογούνταν με 2% για το τμήμα της αξίας που υπερέβαινε το όριο αυτό. Υπάρχει, επίσης, φόρος μεταβίβασης ακινήτων, που ανέρχεται σε 8% για τα πρώτα 20.000 ευρώ και σε 10% για το τμήμα της αξίας που υπερβαίνει το ποσό αυτό.

Εικόνα 25: Συντελεστές φορολόγησης εισοδήματος από ακίνητη περιουσία

Κλίμακιο εισοδήματος (€)	Φορολογικός συντελεστής (%)	Φόρος κλίμακας	Σύνολο φορολογητέου εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)	Μέσος φορολογικός συντελεστής (% στο ανώτατο εισόδημα της κλίμακας*
≤12.000	15	1.800	12.000	1.800	13
12.001-35.000	35	8.050	35.000	9.850	18
>35.000	45				24

Πηγή: Ν. 4387/2016, Ανάλυση IOBE.

Εικόνα 26: Οριακοί και μέσοι συντελεστές φορολογίας από ακίνητη περιουσία 2013 και 2016

Πηγή: Ανάλυση IOBE.

E
N
V

3.2.1 Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων

Από το έτος 2014 και για κάθε επόμενο έτος επιβάλλεται Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.) στα εμπράγματα δικαιώματα της πλήρους κυριότητας, της ψιλής κυριότητας, της επικαρπίας, της οίκησης και της επιφάνειας επί του ακινήτου, σε ακίνητα που βρίσκονται στην Ελλάδα και ανήκουν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή κάθε είδους νομικές οντότητες την 1η Ιανουαρίου κάθε έτους.

Ο ΕΝ.Φ.Ι.Α. επιβάλλεται και στα εμπράγματα ή ενοχικά δικαιώματα της αποκλειστικής χρήσης θέσης στάθμευσης, βοηθητικού χώρου και κολυμβητικής δεξαμενής, που βρίσκονται σε κοινόκτητο τμήμα του ακινήτου και αποτελούν παρακολούθημα των παραπάνω εμπραγμάτων δικαιωμάτων.

Ο ΕΝ.Φ.Ι.Α. ισούται με το άθροισμα του κύριου φόρου επί του κάθε ακινήτου και του συμπληρωματικού φόρου επί της συνολικής αξίας των δικαιωμάτων επί των ακινήτων του υποκειμένου στο φόρο.

Ο κύριος φόρος που αναλογεί στα δικαιώματα επί των κτισμάτων υπολογίζεται με βάση τη γεωγραφική θέση, την επιφάνεια, τη χρήση, την παλαιότητα, τον όροφο και τον αριθμό προσόψεων του κτίσματος.

3.2.2 Φόροι Ακινήτων

Επιβάλλεται στον αγοραστή Φόρος μεταβίβασης (Φ.Μ.Α.) 3%. Ο φόρος μεταβίβασης 3% υπολογίζεται στην τιμή πώλησης που αναγράφεται στο συμβόλαιο της μεταβίβασης.

Επίσης επιβάλλεται στον πωλητή φόρο υπεραξίας 15%. Ο φόρος αυτός είχε προγραμματιστεί να λειτουργήσει από την 1/1/2014 αλλά δεν λειτούργησε στην πράξη και μέχρι την 31/12/2016 λόγω προβλημάτων στην εφαρμογή του φόρου αυτού.

Σύμφωνα με το Ν.4172/2013 άρθρο 41, ο φόρος υπεραξίας υπολογίζεται με συντελεστή 15% στη διαφορά μεταξύ της τιμής κτήσης και της τιμής πώλησης του ακινήτου και επιβαρύνει τον πωλητή του ακινήτου. Ως τιμή κτήσης θεωρείται η αξία που αναγράφεται στον τίτλο ιδιοκτησίας. Τα ακίνητα που αποκτήθηκαν έως τις 31-12-1994 απαλλάσσονται από τον φόρο υπεραξίας.

Στο ποσό της υπεραξίας που προκύπτει στη διαφορά μεταξύ της τιμής κτήσης και της τιμής πώλησης εφαρμόζεται μειωτικός συντελεστής ανάλογα με τα έτη διακράτησης του ακινήτου. Στο ποσό που απομένει αφαιρείται αφορολόγητο όριο 25.000 ευρώ και στο υπόλοιπο εφαρμόζεται συντελεστής 15%.

3.2.3 Τέλη Χαρτοσήμου

Τα τέλη χαρτοσήμου διακρίνονται σε αναλογικά και σε πάγια. Ως αναλογικά τέλη νοούνται τα υπολογιζόμενα σε ποσοστό επί της εγγραφόμενης χρηματικής αξίας. Στα τέλη χαρτόσημου επιβάλλεται επιπλέον και εισφορά υπέρ του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων, υπολογιζόμενη σε ποσοστό 20% επί του χαρτόσημου.

Εξαιρούνται του τέλους χαρτοσήμου το Δημόσιον, οι Δήμοι και οι Κοινότητες.

3.2.4 Φόρος κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών

Ο φόρος αυτός επιβάλλεται στις περιουσίες που μεταβιβάζονται εξαιτίας θανάτου, δωρεάς, γονικής παροχής και στα κέρδη από λαχεία και, επιβάλλεται σε ακανόνιστα διαστήματα, μόλις συμβούν ορισμένα γεγονότα: ο φόρος κληρονομιών, όταν πεθάνει ο κάτοχος περιουσίας (αποβιώσας), και ο φόρος δωρεών και γονικών παροχών, όταν μεταβιβάζεται περιουσία μεταξύ ζώντων (inter vivos). Οι φόροι αυτοί δεν θεωρούνται σημαντικοί ως πηγή δημοσίων εσόδων.

3.3 Φόροι στην κατανάλωση

Μία άλλη μεγάλη κατηγορία φόρων, επιβάλλεται στη δαπάνη (κατανάλωση). Η φορολόγηση της δαπάνης μπορεί να γίνει είτε σε επίπεδο προσώπων είτε σε επίπεδο προϊόντων. Η φορολόγηση της δαπάνης σε επίπεδο προσώπου, έχει προταθεί από τον οικονομολόγο Nicolas Kaldor το 1955 και έκτοτε έχει βρει αρκετούς υποστηρικτές σε πολλές χώρες.

Ωστόσο, ο πιο συνηθισμένος τρόπος φορολόγησης της δαπάνης, ο οποίος αποτελεί το κανόνα στις χώρες του ΟΟΣΑ, είναι η επιβολή φόρων στα προϊόντα. Οι φόροι αυτοί επιβάλλονται στους παραγωγούς ή/και πωλητές των προϊόντων, οι οποίοι τους αποδίδουν στο κράτος. Εντούτοις, οι φόροι ενδέχεται να μετακυλιστούν στους τελικούς καταναλωτές των προϊόντων με τη μορφή αυξημένων τιμών. Οι φόροι αυτοί ονομάζονται έμμεσοι φόροι.

Συνήθως υπάρχει η εντύπωση ότι, οι διανεμητικές επιπτώσεις των φόρων επί της κατανάλωσης είναι αρνητικές, ότι δηλαδή οι έμμεσοι φόροι είναι αντίστροφα αναλογικοί. Ως δικαιολογητική βάση της άποψης αυτής, χρησιμοποιείται το επιχείρημα ότι, οι άνθρωποι υψηλότερου εισοδήματος ξοδεύουν μικρότερο ποσοστό του εισοδήματός τους, και άρα πληρώνουν αναλογικά λιγότερους φόρους από τους ανθρώπους των μέσων εισοδηματικών τάξεων.

3.3.1 Φόρος επί των λιανικών πωλήσεων

Ο φόρος επί των λιανικών πωλήσεων επιβάλλονται στο τελευταίο στάδιο της παραγωγής και εμπορίας των προϊόντων, δηλαδή στις λιανικές πωλήσεις. Ένας γενικός φόρος επί των λιανικών πωλήσεων (general sales tax), επιβαρύνει ένα ευρύ φάσμα αγαθών και επιβάλλει τον ίδιο φορολογικό συντελεστή σε όλα τα προϊόντα. Η μόνη χώρα του ΟΟΣΑ που χρησιμοποιεί τον φόρο αυτόν είναι οι ΗΠΑ.

3.3.2 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ)

Ο ΦΠΑ είναι ο πιο διαδεδομένος γενικός φόρος επί της κατανάλωσης και αποτελεί το βασικό έμμεσο φόρο σε περισσότερες από 130 χώρες, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται οι 29 από τις 30 χώρες του ΟΟΣΑ, καθώς και μεγάλες χώρες εκτός ΟΟΣΑ, όπως η Βραζιλία, η Κίνα, η Ινδία, η Ρωσία και η Νότια Αφρική. Μετά την επιτυχή εισαγωγή του ΦΠΑ στην Αυστραλία το 2000, οι ΗΠΑ είναι η μοναδική χώρα του ΟΟΣΑ χωρίς ΦΠΑ (Καπλάνογλου, 2009).

Ο ΦΠΑ, καλύπτει περισσότερα από ένα παραγωγικά στάδια. Είναι ένας ποσοστιαίος φόρος επί της προστιθέμενης αξίας που επιβάλλεται σε κάθε στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας. Η προστιθέμενη αξία σε κάθε στάδιο της παραγωγής, είναι η διαφορά ανάμεσα στις πωλήσεις της επιχείρησης και τις αγορασθείσες υλικές εισροές που χρησιμοποιήθηκαν στην παραγωγή.

Ο ΦΠΑ έχει υιοθετηθεί από όλες τις χώρες της ΕΕ. Η ευρωπαϊκή εμπειρία δείχνει ότι ορισμένες αποφάσεις σχεδιασμού του ΦΠΑ σε διοικητικό επίπεδο, έχουν σημαντική επίπτωση στις τελικές οικονομικές του επιπτώσεις.

Στην Ελλάδα ο ΦΠΑ καθιερώθηκε την 1η Ιανουαρίου 1987 ύστερα από απόφαση του τότε υπουργού Οικονομικών και ο συντελεστής του ήταν 6% για είδη λαϊκής κατανάλωσης, 16% για υπηρεσίες και 36% για είδη πολυτελείας. Σήμερα ο ΦΠΑ ορίζεται από το Νόμο 2859 του 2000, επίσης ως είδος έμμεσου φόρου, που επιβάλλεται στις συναλλαγές σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια εκτός από την περιοχή του Αγίου Όρους και των υπαγομένων σε αυτό.

Έκτοτε, οι συντελεστές ΦΠΑ έχουν υποστεί αυξήσεις από το 2010. Ο βασικός συντελεστής σε 23% και στη συνέχεια σε 24% (από 19% το 2009). Ο μειωμένος συντελεστής που ισχύει για ορισμένα αγαθά, όπως τα φρέσκα τρόφιμα, ορισμένα φαρμακευτικά προϊόντα και η ηλεκτρική ενέργεια, καθώς επίσης για ορισμένες επαγγελματικές υπηρεσίες και την μεταφορά των επιβατών και (μη απαλλασσόμενων) υπηρεσιών από γιατρούς και οδοντίατρους, αυξήθηκε σε 13% τον Ιανουάριο του 2011 (από 9% το 2009). Για τις υπηρεσίες διαμονής σε ξενοδοχείο, τις εφημερίδες, τα περιοδικά, τα βιβλία, τα φάρμακα και τα εμβόλια για ανθρώπινη χρήση ισχύει συντελεστής 6.5% (από 4,5% και 5.5% στη συνέχεια). Ειδικές υπηρεσίες, όπως εκείνες των δικηγόρων, των καλλιτεχνών, των δικαστικών επιμελητών, καθώς επίσης η παροχή νοσοκομειακής και ιατρικής φροντίδας από ιδιωτικούς φορείς, οι οποίες εξαιρούνταν,

υπόκεινται πλέον από τον Ιούλιο του 2010, σε ΦΠΑ. Για την περιοχή των Δωδεκανήσων, τις Κυκλάδες, και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, οι παραπάνω συντελεστές μειώνονται κατά 30%. Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης επιβάλλονται στα πετρελαιοειδή, τη βενζίνη, το καπνό, το αλκοόλ, τη μπίρα και το κρασί. Στις αρχές του 2010, εισήχθησαν ειδικοί φόροι κατανάλωσης στην ηλεκτρική ενέργεια, με εξαίρεση την ενέργεια που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές.

3.3.3 Ειδικοί φόροι κατανάλωσης

Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης, καλύπτουν συγκεκριμένα μόνο αγαθά (συνήθως το αλκοόλ, το καπνό, το πετρέλαιο και τα αυτοκίνητα και παίρνουν δύο βασικές μορφές. Η πρώτη, αφορά τον ανα μονάδα φόρο (unit tax) που έχει ως βάση τη ποσότητα του προϊόντος. Αντίθετα ο φόρος επί της αξίας (ad valorem tax), έχει ως βάση την αξία του προϊόντος.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στο πλαίσιο της εναρμόνισης των φόρων αυτών, έχει θέσει για τους περισσότερους κατώτατα όρια, και η Ελλάδα σταδιακά υιοθέτησε συντελεστές πολύ κοντά στα όρια αυτά για την πλειονότητα των σχετικών αγαθών.

3.4 φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων

Στο φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων στην Ελλάδα, υπάγονται οι ανώνυμες εταιρείες (ΑΕ), οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης (ΕΠΕ), οι δημόσιες, δημοτικές, κοινοτικές και των ερετών περιφερειών επιχειρήσεις κερδοσκοπικού χαρακτήρα, οι αλλοδαπές επιχειρήσεις, οι συνεταιρισμοί και τα μη κερδοσκοπικά νομικά πρόσωπα.¹¹ Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι μέτοχοι ή εταίροι, έχουν περιορισμένη ευθύνη για τις πράξεις του νομικού προσώπου. Αυτό σημαίνει ότι η ευθύνη τους απέναντι στους πιστωτές της εταιρείας, περιορίζεται στο ποσό που έχουν επενδύσει.

Ορισμένες βασικές δαπάνες που αφαιρούνται από το ακαθάριστο εισόδημα και έχουν μεγαλύτερη σημασία από άποψη οικονομικής ανάλυσης είναι οι εξής:

- ✓ Οι αμοιβές των εργαζομένων
- ✓ Οι τόκοι, αλλά όχι τα μερίσματα
- ✓ Οι αποσβέσεις

¹¹ Ορισμένα νομικά πρόσωπα (πχ ομόρρυθμες εταιρείες), δεν αναγνωρίζονται από τη φορολογική νομοθεσία ως ξεχωριστές οντότητες, για φορολογικούς σκοπούς. Έτσι, η φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων στην Ελλάδα δεν αφορά όλα τα νομικά πρόσωπα.

Ο συντελεστής του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων είναι αναλογικός. Το 2000 ο φορολογικός συντελεστής που προβλεπόταν για τα νομικά πρόσωπα ανερχόταν σε 40%, όμως αυτός ο συντελεστής έχει πλέον μειωθεί. Μόλις το 2004, πριν από τη φορολογική μεταρρύθμιση, που εφαρμόστηκε με το Ν3296/2004, ο συντελεστής ήταν 35%. Ο νόμος αυτός μείωσε το συντελεστή σε 32% για τη χρήση 2005, σε 29% για τη χρήση 2006 και περεταίρω σε 25% από το 2007 και έπειτα. Το 2008, τα φορολογικά έσοδα από το φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων, αντιπροσώπευαν περίπου το 9.5% των φορολογικών εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού του κράτους. Ο Ν3943/2011 όρισε συντελεστή 20% και κατάργησε τη διάκριση μεταξύ διανεμηθέντων και μη διανεμηθέντων κερδών, η οποία είχε εισαχθεί μόλις ένα χρόνο νωρίτερα, με τον Ν3842/2010 και αφορούσε τα κέρδη από την 1^η Ιανουαρίου του 2011. Ο Ν4110/2013, που ψηφίστηκε τον Ιανουάριο του 2013, αύξησε το φορολογικό συντελεστή από 20% σε 26%. Η αύξηση αυτή συνοδεύτηκε από μείωση του φορολογικού συντελεστή παρακράτησης επί της διανομής των κερδών (που εγκρίθηκε από την 1^η Ιανουαρίου του 2014), από 25% σε 10% για τις διανομές μερισμάτων και τις κεφαλαιοποιήσεις κερδών. Ο φόρος αυτός του 10% εξαντλεί κάθε περαιτέρω φορολογική υποχρέωση. Ο Ν4110/2013 εισήγαγε επίσης σημαντικές αλλαγές στο φορολογικό καθεστώς των προσωπικών εταιρειών, των συνεταιρισμών, των αστικών εταιρειών και των κοινοπραξιών, που τηρούν λογιστικά βιβλία με το διπλογραφικό σύστημα. Η φορολογική μεταχείριση των παραπάνω οντοτήτων, ευθυγραμμίστηκε με εκείνη των εταιρειών, έτσι ώστε το συνολικό ποσό των καθαρών κερδών τους να φορολογείται στο επίπεδο της νομικής οντότητας (δηλαδή, η φορολογία στο επίπεδο του επιχειρηματία καταργήθηκε), και ο συντελεστής έχει καθοριστεί στο 26%.

Οι νομικές οντότητες με απλογραφικά λογιστικά βιβλία, υπόκεινται σε φόρο 26% για φορολογητέο εισόδημα μέχρι 50000 ευρώ και 33% για εισόδημα που υπερβαίνει το όριο αυτό. Στις προσωπικές εταιρείες, για το μέρος που αντιστοιχεί στη νομική οντότητα εφαρμόζεται συντελεστής 25%, ενώ για το μέρος που αφορά τους εταίρους που είναι φυσικά πρόσωπα, ο συντελεστής είναι 20%. Στο ακαθάριστο εισόδημα που προέρχεται από ακίνητη περιουσία, επιβάλλεται επιπλέον φόρος 3%. Ο φόρος αυτός, δεν μπορεί να υπερβαίνει τον φόρο που υπολογίζεται επί του εισοδήματος της εταιρείας. Οι εταιρείες υπόκεινται σε φόρο ακίνητης περιουσίας, ενώ οι δημοτικοί φόροι δεν είναι σημαντικοί. Δεν υπάρχει ομαδική φορολογία, δηλαδή, όλα τα νομικά πρόσωπα φορολογούνται χωριστά. Γενικά, οι φορολογικές ζημίες, μπορούν να

μεταφερθούν στις επόμενες χρήσεις, για πέντε έτη. Η μεταφορά φορολογικής ζημίας σε προηγούμενες χρήσεις, δεν επιτρέπεται. Οι δαπάνες εκπίπτουν μόνο εφόσον πραγματοποιούνται με σκοπό την απόκτηση εισοδήματος. Με βάση την πιο πρόσφατη αναπροσαρμογή των φορολογικών συντελεστών, για τα νομικά πρόσωπα και τις νομικές οντότητες που τηρούν απλογραφικά στοιχεία (N4387/2016), οι ισχύοντες φορολογικοί συντελεστές σε περίπτωση τήρησης απλογραφικού συστήματος, είναι αυτοί που αφορούν τα εισοδήματα των φυσικών προσώπων. Στις υπόλοιπες επιχειρήσεις, το εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα, φορολογείται με ενιαίο φορολογικό συντελεστή 29%, μετά από την αφαίρεση των εκπιπτόμενων δαπανών, των αποσβέσεων και των μεταφερόμενων ζημιών από προηγούμενα έτη (έκθεση IOBE, 2018).

Εικόνα 27: Κύρια χαρακτηριστικά φορολογίας εισοδήματος Νομικών Προσώπων

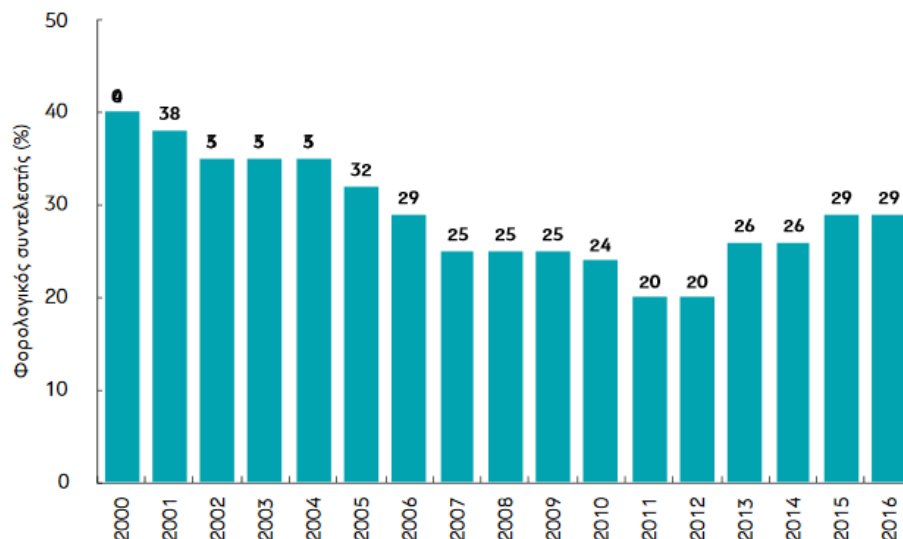
Παράμετρος	Περιγραφή
Ονομαστικός συντελεστής	Νομικά πρόσωπα με διπλογραφικό λογιστικό σύστημα: 29%
Νομικά πρόσωπα με απλογραφικό λογιστικό σύστημα: όπως στα φυσικά πρόσωπα	Μη φορολογικοί κάτοικοι: καθαρό εισόδημα που αποκτήθηκε στην Ελλάδα
Προκαταβολή φόρου	100% επί του φόρου της προηγούμενης χρήσης
Φορολογική βάση	Παγκόσμιο εισόδημα (υπόκειται σε προστασία από διπλή φορολόγηση)
Εκπιπόμενες δαπάνες	Οι δαπάνες που πραγματοποιούνται προς το συμφέρον της επένδυσης, εκτός όσων ρητώς εξαιρούνται
Αποσβέσεις	Πραγματοποιούνται από τον κύριο των παγίων ή από τον μισθωτή σε περίπτωση χρηματοδοτικής μίσθωσης. Δυνατότητα αναβολής της απόσβεσης των παγίων στοιχείων κατά τα πρώτα 3 φορολογικά έτη λειτουργίας νέων επιχειρήσεων. Σταθεροί συντελεστές απόσβεσης (από 4%-20%) ανάλογα με τη κατηγορία ενεργητικού. Ο εξοπλισμός επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας έχει συντελεστή απόσβεσης 40%.
Μεταφορά ζημιών	Μπορεί να γίνει διαδοχικά στα επόμενα 5 φορολογικά έτη μέσω συμπληρωματικού με τυχόν κέρδη
Ρυθμίσεις αντιμετώπισης φοροαποφυγής	
Περιορισμός στις εκπιπόμενες δαπάνες για τόκους	Ναι, μέχρι ποσού ίσου με 30% των κερδών προ φόρων, τόκων και αποσβέσεων (EBITDA)
Κανόνες για ενδοομιλικές συναλλαγές	Ναι, με τεκμηρίωση βάσει της αρχής των «είσων αποστάσεων» (arm's length principle)
Ελεγχόμενες αλλοδαπές εταιρίες	Περιλαμβάνεται υπό προϋποθέσεις στο φορολογητέο εισόδημα ελληνικής εταιρίας το μη διανεμηθέν εισόδημα που έχει λάβει αλλοδαπή θυγατρική της από συναλλαγές με συνδεδεμένες εταιρίες (π.χ. έσοδα από μερίσματα, τόκους, δικαιώματα κλπ.).
Διανομή ενδοομιλικών μερισμάτων	Περιορίζονται οι απαλλαγές στις διανομές ενδοομιλικών μερισμάτων, σε περίπτωση κατάχρησης της φορολογικής νομοθεσίας

Πηγή: Προσαρμογή από το Taxation trends in the European Union 2015 – DG Taxation and Customs Union και KPMG (2017) – Οδηγός Φορολογίας.

Όλα τα νομικά πρόσωπα και οντότητες, έχουν υποχρέωση προκαταβολής φόρου σε ποσοστό 100% επί του φόρου που προκύπτει για την προηγούμενη οικονομική χρήση,

με εξαίρεση τις νέες επιχειρήσεις, για τις οποίες η υποχρέωση μειώνεται σε 50% για τα πρώτα τρία έτη από την δήλωση έναρξης εργασιών τους.

Εικόνα 28: Συντελεστές φορολογίας εισοδήματος Νομικών Προσώπων

Πηγή: IOBE – Φορολογική νομοθεσία.

3.4.1 Φορολογία των πολυεθνικών εταιρειών

Το φορολογικό σύστημα της χώρας μας, περιλαμβάνει κανόνες για τη φορολογική μεταχείριση των εσόδων που αποκομίζουν οι ελληνικές επιχειρήσεις σε τρίτες χώρες, και επίσης για τη φορολογική μεταχείριση του εισοδήματος που αποκομίζουν εταιρείες εγκατεστημένες σε τρίτες χώρες, το οποίο όμως πηγάζει από το έδαφος της Ελλάδας.

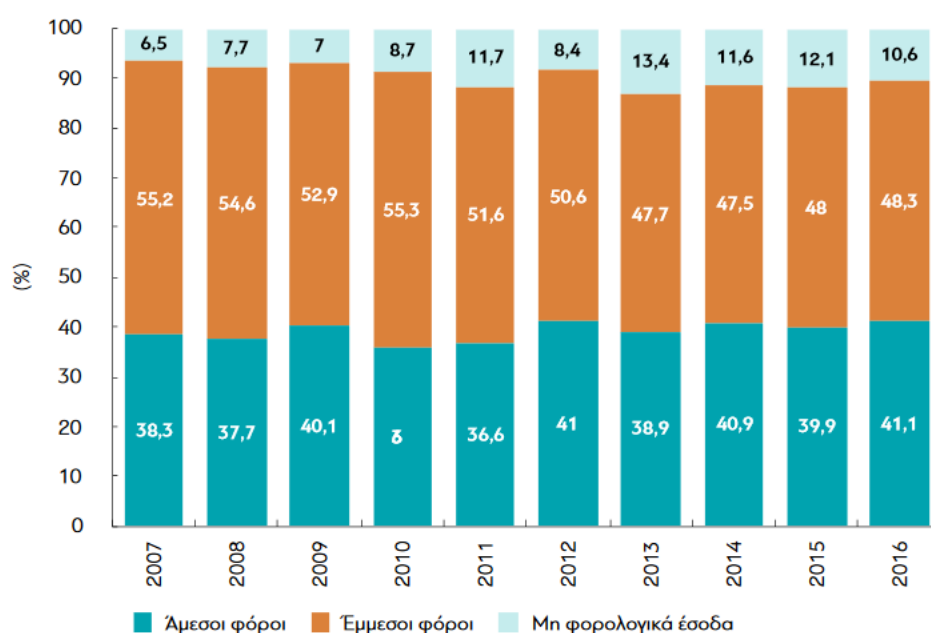
Προκειμένου να αποφευχθεί η διπλή φορολόγηση, τα κράτη – μέλη, παραδοσιακά συνάπτουν διμερείς συμβάσεις περί αποφυγής διπλής φορολογίας με τρίτες χώρες, οι οποίες προβλέπουν δέσμη κανόνων για τον καθορισμό των δικαιωμάτων φορολόγησης. Σήμερα υπάρχουν τέτοιου είδους συμβάσεις μεταξύ των κρατών – μελών της ΕΕ, ενώ η αποφυγή της διπλής φορολόγησης αποτελεί στόχο ορισμένων οδηγιών που έχει υιοθετήσει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, όπως η οδηγία 90/435/EEC περί της φορολογικής μεταχείρισης των κερδών των μητρικών και θυγατρικών εταιρειών, η οποία τροποποιήθηκε με τις οδηγίες 2003/123/EC και 2006/98/EC.

3.5. Οι επιδόσεις της φορολογίας εισοδήματος στην Ελλάδα

3.5.1 Τα φορολογικά έσοδα

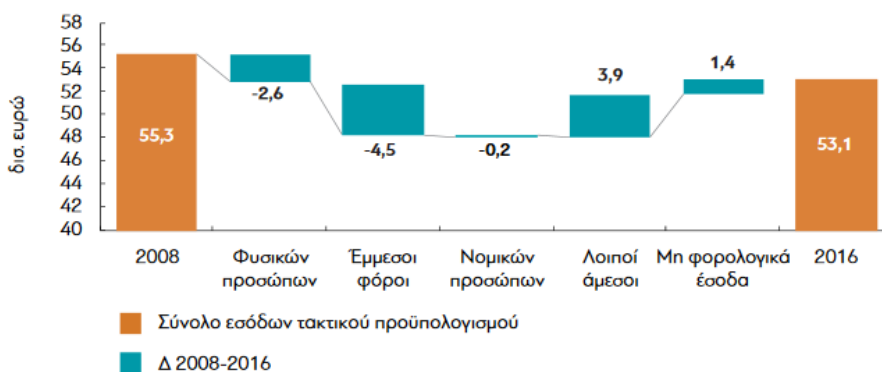
Παρά το γεγονός ότι μέχρι το 2016, το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές στην Ελλάδα, μειώθηκε κατά περίπου 27% συγκριτικά με το επίπεδο που βρισκόταν το 2008, με την αύξηση των φορολογικών συντελεστών, την διεύρυνση της φορολογικής βάσης και τη και την εισαγωγή νέων φόρων, το σύνολο των εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού, υποχώρησε κατά μόλις 4%, από 55.3 σε 53.1 δις ευρώ (έκθεση IOBE, 2018). Μάλιστα οι άμεσοι φόροι, αυξήθηκαν κατά το ίδιο διάστημα κατά 5%, από 20.8 σε 21.4 δις ευρώ, σε αντίθεση με τους έμμεσους φόρους, οι οποίοι μειώθηκαν κατά 15%, από 30.2 δις, σε 25.7 δις ευρώ, λίγο περισσότερο από την πτώση της συνολικής (τελικής) καταναλωτικής δαπάνης (σε τρέχουσες τιμές) στην ελληνική οικονομία (-13.7%). Αλλά και τα μη φορολογικά έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού αυξήθηκαν, διευρύνοντας τη συνεισφορά τους στα συνολικά έσοδα, από 8% το 2008, σε 11% το 2016. Αντίστοιχα η ενίσχυση των εσόδων από άμεσους φόρους, οδήγησε σε αύξηση του μεριδίου τους στα συνολικά έσοδα, από 38% το 2008 σε 41% το 2016. Ωστόσο τα έσοδα από έμμεσους φόρους, εξακολουθούν να έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα στα συνολικά έσοδα, παρά το γεγονός ότι το μερίδιό τους μειώθηκε σημαντικά, από 55% το 2008 σε 48% το 2016 (ΤτΕ, 2018).

Εικόνα 29: Σύνθεση των εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού, 2007 - 2016

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Ανάλυση IOBE.

Εικόνα 30: Ανάλυση μεταβολής εσόδων τακτικού προϋπολογισμού 2008 και 2016

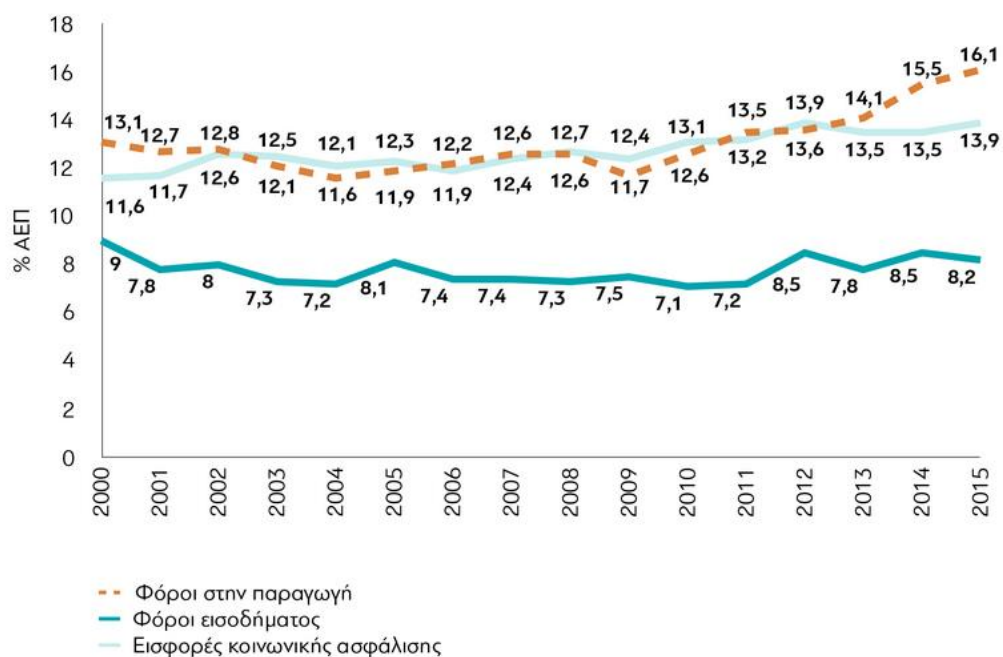
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Ανάλυση IOBE.

3.5.1.1 Συγκρίσεις με άλλες χώρες

Τα φορολογικά μεγέθη καταγράφονται και με βάση τους κανόνες των εθνικών λογαριασμών της Eurostat, το οποίο ταξινομεί τους φόρους σε εκείνους που επιβάλλονται στο εισόδημα, στην παραγωγή και τα προϊόντα, στο κεφάλαιο και σε λοιπούς φόρους (πχ φόροι στην περιουσία), καλύπτοντας όλα τα επίπεδα διοίκησης. (κεντρική και γενική κυβέρνηση, οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης). Τα στοιχεία αυτά διαφοροποιούνται από τα στοιχεία εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού, χωρίς να αλλάζουν την ουσία των μεγεθών και των τάσεων. Ωστόσο είναι ιδιαίτερα χρήσιμα για τη διενέργεια συγκρίσεων με άλλες χώρες, με δεδομένο ότι υπολογίζονται με βάση κοινούς κανόνες και πρότυπα.

Σύμφωνα με το εθνικό σύστημα λογαριασμών, οι φόροι στο εισόδημα, περιλαμβάνουν τους φόρους στο εισόδημα φυσικών προσώπων, καθώς και τους φόρους στο εισόδημα ή στα κέρδη των επιχειρήσεων. Οι φόροι στην παραγωγή και στα προϊόντα, ουσιαστικά συμπίπτουν με τους φόρους κατανάλωσης, καθώς και τους φόρους που επιβάλλονται στους συντελεστές παραγωγής εκτός της εργασίας και του κεφαλαίου. Τα παραπάνω έσοδα από φόρους, μαζί με τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, αποτελούν τα συνολικά έσοδα του δημοσίου.

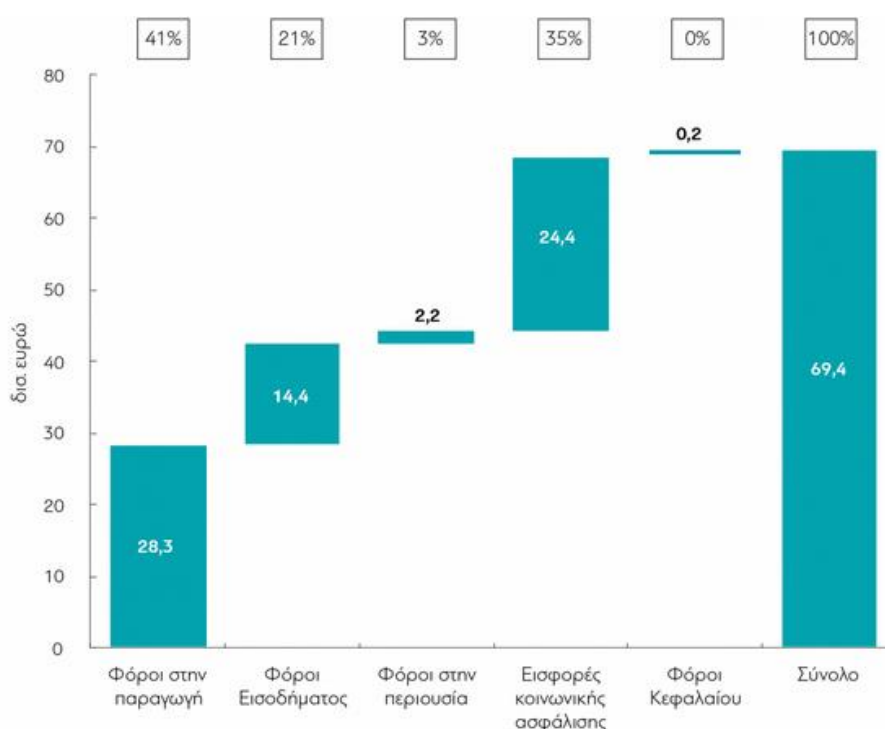
Εικόνα 31: Φορολογικά έσοδα ως %ΑΕΠ

Πηγή: Eurostat.

Ενεργοί
Μετάβαση

Εικόνα 32: έσοδα από φόρους και εισφορές στην Ελλάδα, 2015

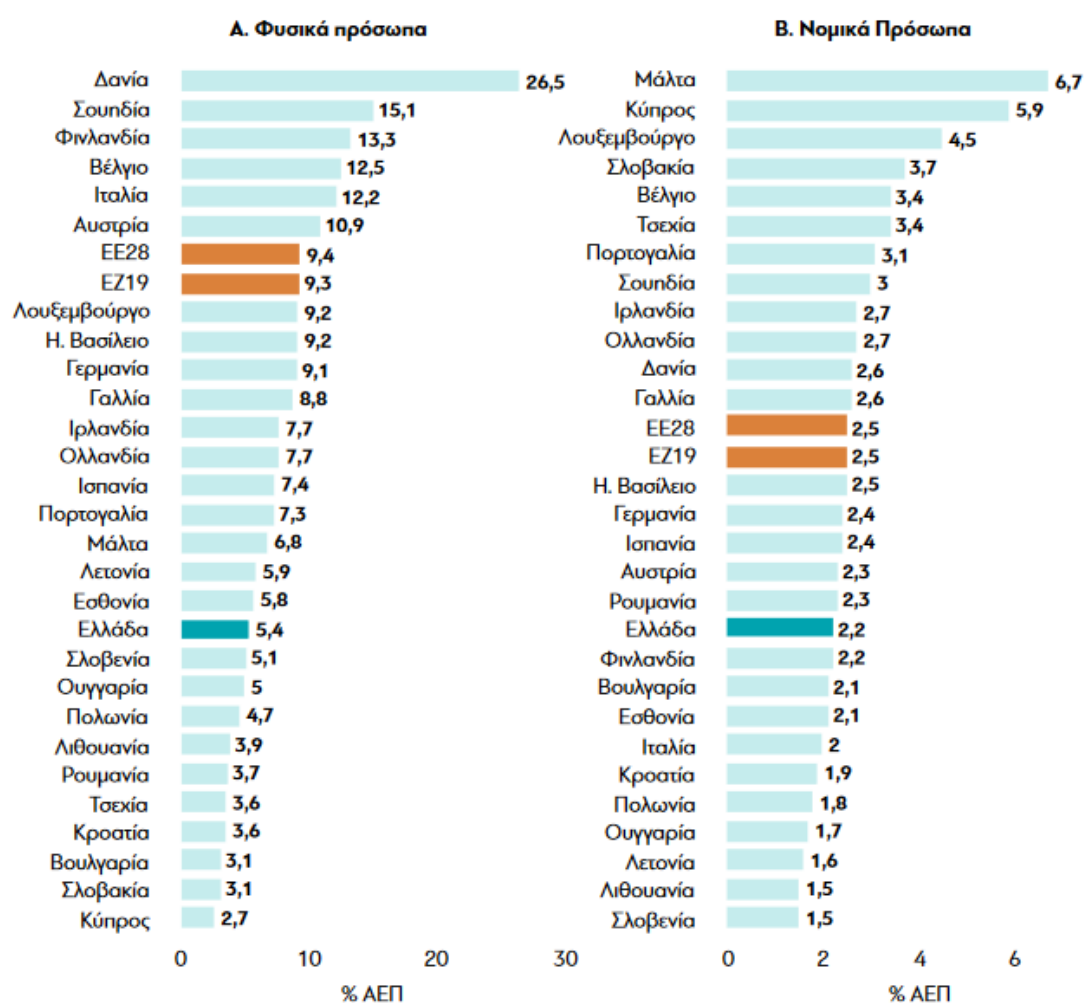
Πηγή: Eurostat.

Το 2015 ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων έφερε έσοδα ίσα με το 5,4% του ΑΕΠ -σχεδόν το μισό από ό,τι στις άλλες χώρες της Ε.Ε.

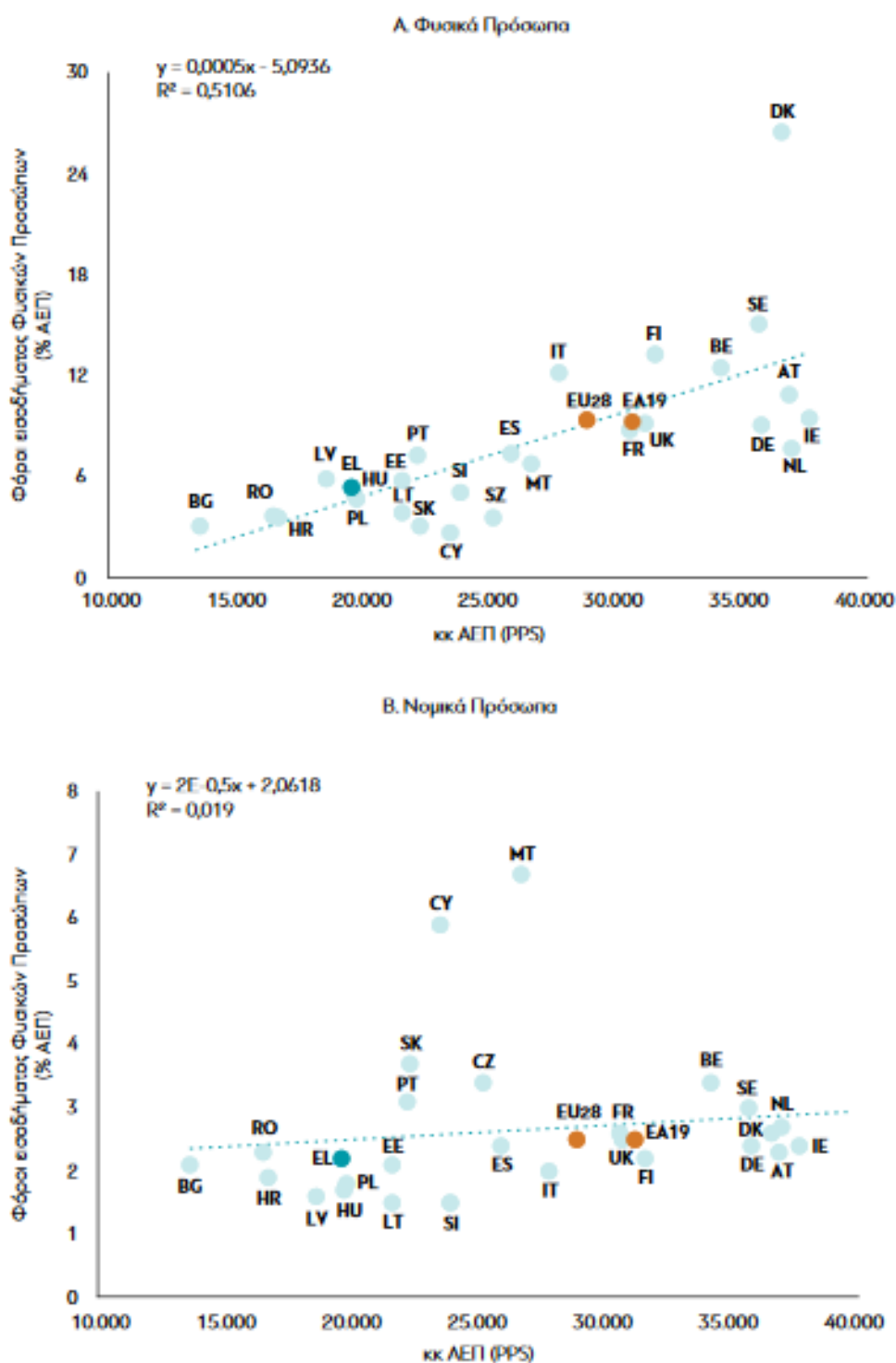
Ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), οι σκανδιναβικές χώρες (Σουηδία, Δανία και Φινλανδία), εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά φορολογικών εσόδων ως προς το ΑΕΠ από εισόδημα φυσικών προσώπων. Στον αντίποδα, οι χώρες με το χαμηλότερο ποσοστό εσόδων (%ΑΕΠ), από εισόδημα φυσικών προσώπων, είναι η Κύπρος, η Βουλγαρία και η Σλοβακία.

Πιο κοντά στο μέσο όρο της ΕΕ – 28 βρίσκεται η Ελλάδα, αναφορικά με τα έσοδα από φόρους στα κέρδη νομικών προσώπων.

Εικόνα 33: Φόροι εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων στα Κράτη - Μέλη της ΕΕ (%ΑΕΠ), 2015

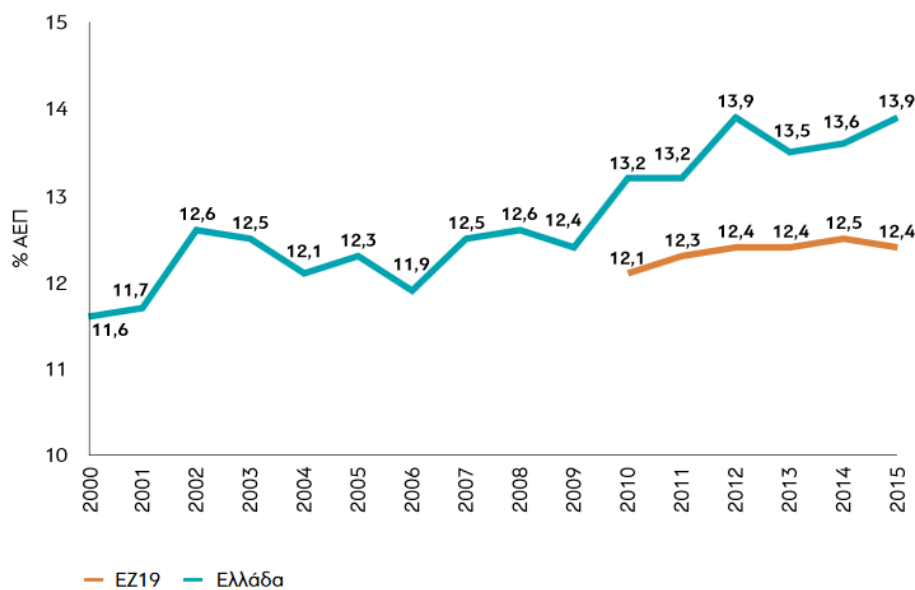

Εικόνα 34: Φορολογικά έσοδα και κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 2015

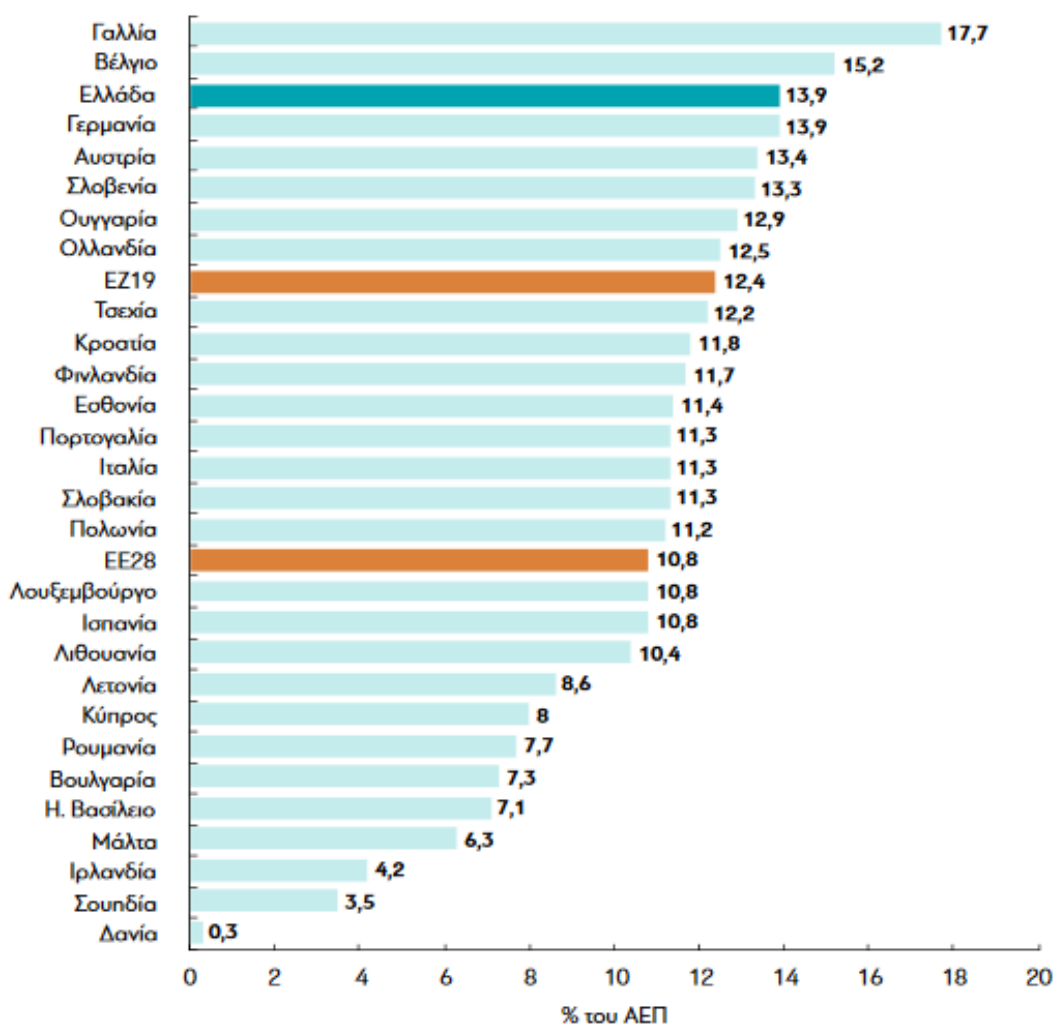
Αντίθετα με τους φόρους εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, όπου η Ελλάδα καταγράφει χαμηλότερα ποσοστά και λιγότερο σαφή τάση έναντι της ευρωζώνης, αντίστοιχα, στην κατηγορία των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, έχει σταθερά υψηλότερα ποσοστά ως προς το ΑΕΠ. Το ποσοστό για το 2015 κατατάσσει την Ελλάδα στην Τρίτη θέση ανάμεσα στις 28 χώρες της ΕΕ, με πρώτη τη Γαλλία και δεύτερο το Βέλγιο.

Εικόνα 35: Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης σε Ελλάδα και ευρωζώνη (%ΑΕΠ)

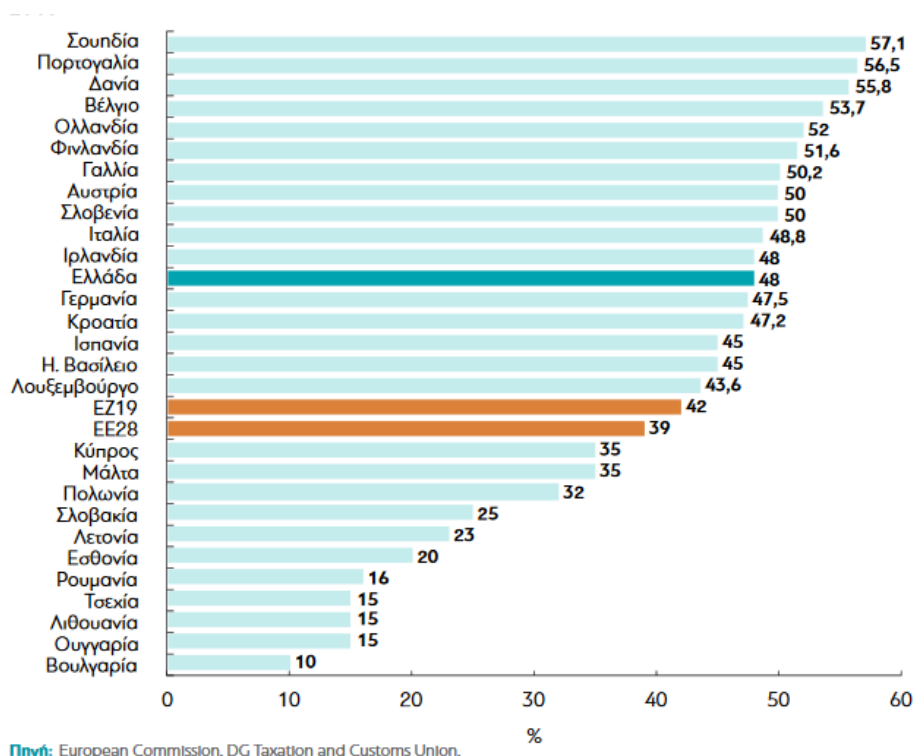
Πηγή: Eurostat.

Εικόνα 36: Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης ανά χώρα (%ΑΕΠ), 2015

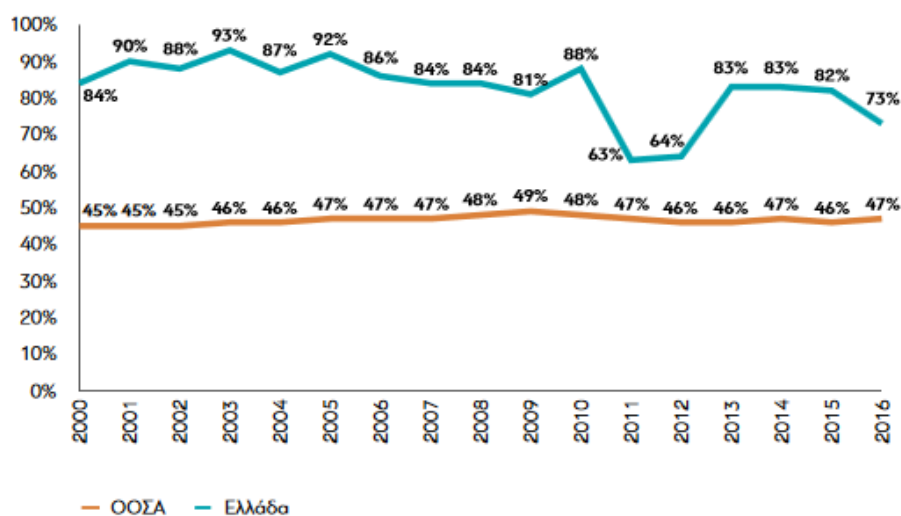
3.5.2 Φορολογικοί συντελεστές

Ο ανώτατος φορολογικός συντελεστής φυσικών προσώπων στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης, ήταν 48% το 2016, αρκετά υψηλότερα από το μέσο όρο της ευρωζώνης (42%) και της ΕΕ (39%). Υψηλό ανώτατο φορολογικό συντελεστή, εμφανίζουν επίσης η Σουηδία, η Πορτογαλία και η Δανία, ενώ στον αντίποδα, βρίσκεται η Βουλγαρία, η οποία εφαρμόζει ενιαίο φορολογικό συντελεστή (flat tax rate) 10%, αλλά και η Τσεχία, η Λιθουανία και η Ουγγαρία.

Εικόνα 37: Ανώτερος συντελεστής φορολογίας φυσικών προσώπων (%)

Στην ΕΕ – 28 η πλειονότητα των κρατών – μελών (21 κράτη), εφαρμόζει προοδευτικές κλίμακες φορολόγησης του προσωπικού εισοδήματος. Η φορολόγηση του προσωπικού εισοδήματος διαφοροποιείται περαιτέρω από τον αριθμό και το εύρος των συντελεστών που εφαρμόζονται, το κατώφλι εφαρμογής του ανώτερου συντελεστή και την ύπαρξη πρόσθετης φορολόγησης εισοδήματος (φορολόγηση σε τοπικό επίπεδο). Στην Ελλάδα, ο βαθμός προοδευτικότητας, είναι υψηλότερος από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ σε όλη τη διάρκεια της περιόδου 2000 – 2016, καταγράφοντας τα περισσότερα χρόνια τιμές άνω του 80%.

Εικόνα 38: Βαθμός προοδευτικότητας Ελλάδα και ΟΟΣΑ, 2000 - 2016

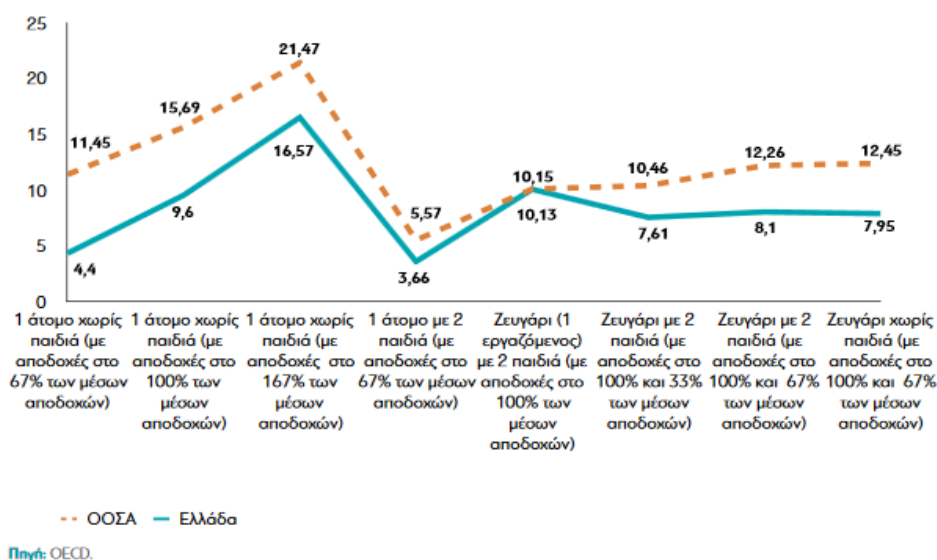

Πηγή: OECD.

Εικόνα 39: Συστήματα φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων

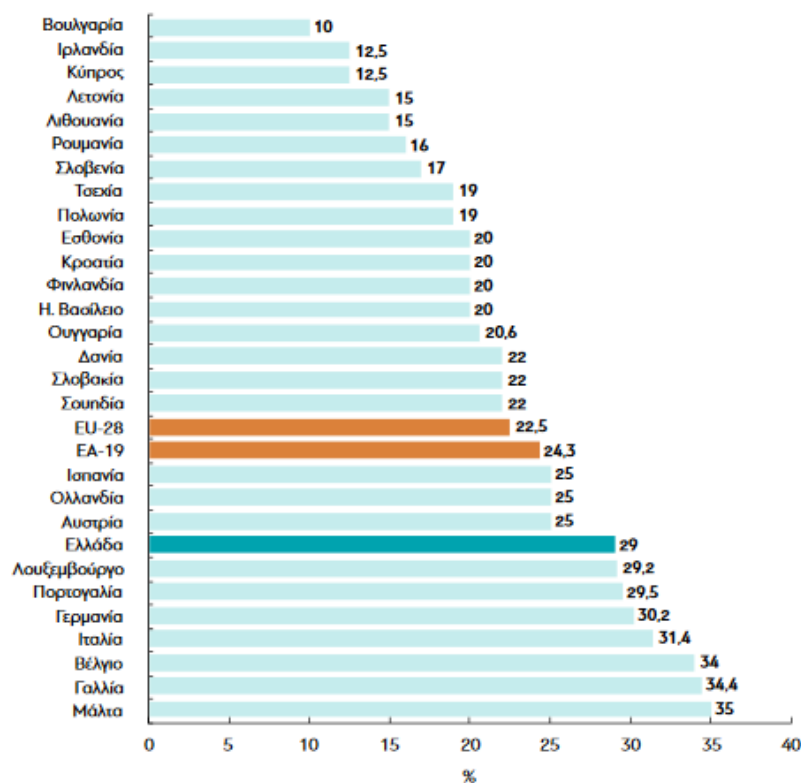
Χώρα	Εύρος Συντελεστών φορολογίας προσωπικού εισοδήματος	Αριθμός συντελεστών	Κατώφλι ανώτερου Συντελεστή (€)	Πρόσθετος τοπικός φόρος / εισφορά / προσαύξηση φόρου	Συντελεστής φόρου επιχειρήσεων
Αυστρία	25% έως 55%	6	1.000.000	Όχι	25%
Βέλγιο	25% έως 50%	5	37.870	Ναι	34% (24,25%)**
Βουλγαρία	10%	1	-	Όχι	10%
Γαλλία	14% έως 45%	4	152.108	Ναι	33,3% (15%)
Γερμανία	0% έως 45%	4	256.000	Ναι	15%
Δανία*	9,08% - 15%	4	-	Όχι	22%
Ελλάδα	22% έως 45%	4	40.001	Όχι	29%
Εσθονία	20%	1	-	Όχι	20%
Η. Βασίλειο	20% έως 45%	3	150.000	Όχι	20%
Ιρλανδία	20% και 40%	2	33.800	Όχι	12,5%
Ισπανία	19% έως 45%	5	60.000	Όχι	25%
Ιταλία	27% έως 43%	4	75.001	Ναι	27,5%
Κροατία	12% έως 40%	3	20.800	Ναι	20%
Κύπρος	20% έως 35%	4	60.000	Όχι	12,5%
Λετονία	23%	1	-	Όχι	15% (9%)
Λιθουανία	15%	1	-	Όχι	15% (5%)
Λουξεμβούργο	0% έως 42%	19	200.004	Όχι	19% (15%)
Μάλτα	15% έως 35%	3	60.000	Όχι	35%
Ολλανδία	8,9% έως 52%	4	67.072	Όχι	20 % και 25 %
Ουγγαρία	15%	1	-	Όχι	10% -19% (16%)
Πολωνία	18% και 32%	2	20.441	Όχι	19%
Πορτογαλία	14,5% έως 48%	5	80.000	Ναι	21% (17%)
Ρουμανία	16%	1	-	Όχι	16%
Σλοβακία	19% και 25%	2	35.022	Όχι	22%

Εικόνα 40: Μέσος φορολογικός συντελεστής Ελλάδα και ΟΟΣΑ, 2016

Όσον αφορά τους συντελεστές φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων/εταιρικών κερδών στα κράτη – μέλη της ΕΕ – 28 κυμαίνονται από 10% έως 35% με μέση τιμή το 22.5%. Η Ελλάδα, με συντελεστή 29%, βρίσκεται αρκετά υψηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ – 28 στην ομάδα κρατών με υψηλούς φορολογικούς συντελεστές, η οποία περιλαμβάνει την Γερμανία, την Ιταλία, τη Γαλλία, το Βέλγιο και τη Πορτογαλία. Γειτονικές μας χώρες, όπως η Βουλγαρία και η Κύπρος, εφαρμόζοντας έντονο φορολογικό ανταγωνισμό, έχουν τους χαμηλότερους συντελεστές στην ΕΕ, ενώ χαμηλούς συντελεστές έχουν και αρκετά κράτη στην Ανατολική Ευρώπη. Είναι ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε ότι οι σκανδιναβικές χώρες, οι οποίες φημίζονται για τα υψηλά επίπεδα συνολικής φορολόγησης, έχουν συντελεστές για τα εταιρικά κέρδη, χαμηλότερους από τον μέσο όρο της ΕΕ.

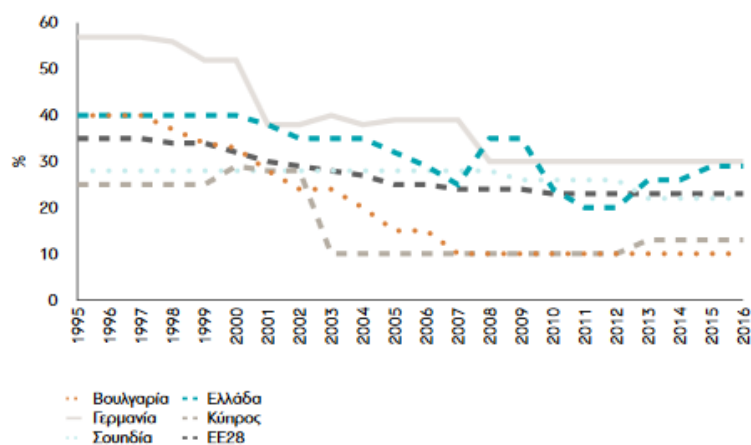
Εικόνα 41: Ανώτεροι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων στην ΕΕ, 2016

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Taxation and Customs Union.
Σημ.: Στους συντελεστές περιλαμβάνονται και τικόν πρόσθετες επιβαρύνσεις.

Η μακροχρόνια τάση που ακολούθησαν οι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος των επιχειρήσεων στην ΕΕ – 28 είναι πτωτική.

Εικόνα 42: Ανώτεροι συντελεστές φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων σε επιλεγμένες χώρες της ΕΕ, 1995 - 2016

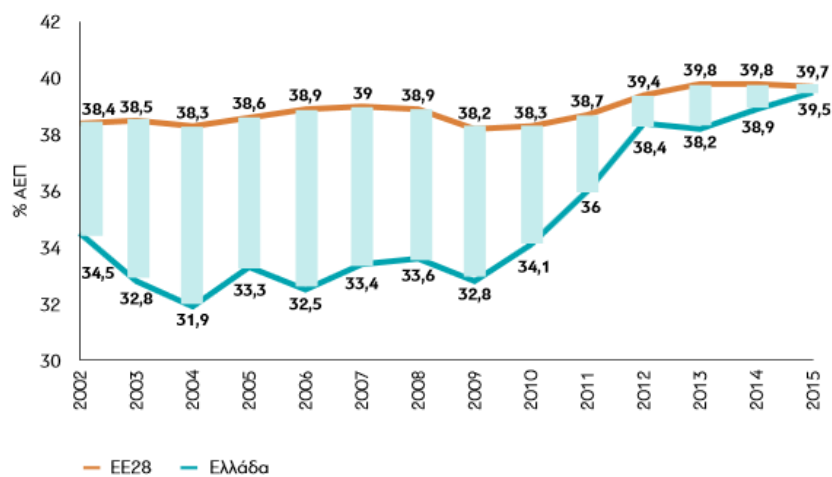

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG Taxation and Customs Union.

3.6 Επάρκεια φορολογικών εσόδων

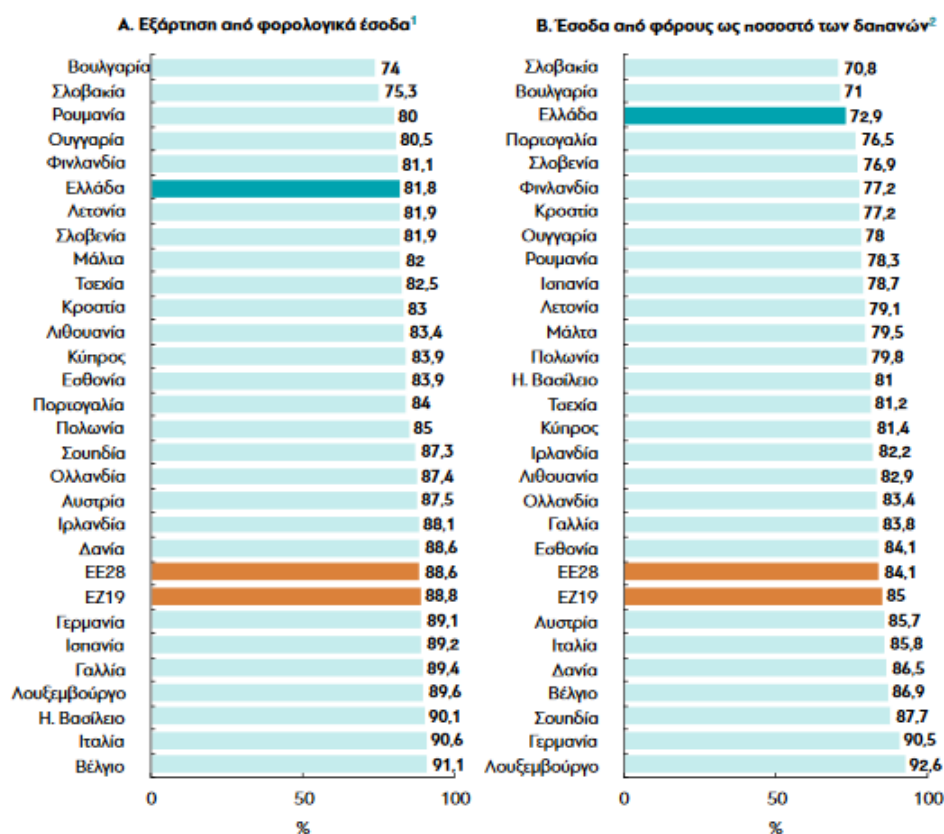
Η μεγάλη απόκλιση των φορολογικών εσόδων (περιλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) στην Ελλάδα σε σύγκριση με την ΕΕ – 28 ήταν ένα μόνιμο φαινόμενο την προηγούμενη δεκαετία. Η διαφορά αυτή έφτασε μέχρι και τις 6.4 ποσοστιαίες μονάδες το 2004 και το 2006, πριν αρχίσει να περιορίζεται. Έτσι, τα τελευταία χρόνια, λόγω της σημαντικής αύξησης των φορολογικών συντελεστών στην Ελλάδα, έχει επιτευχθεί ουσιαστική σύγκλιση των φορολογικών εσόδων, τα οποία πλησιάζουν το 40% του ΑΕΠ, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην ΕΕ – 28 κατά μέσο όρο.

Εικόνα 43: φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα και στην ΕΕ - 28, 2002 - 2015

Πηγή: Eurostat.

Εικόνα 44: Επάρκεια φορολογικών εσόδων στα Κ-Μ της ΕΕ - 28

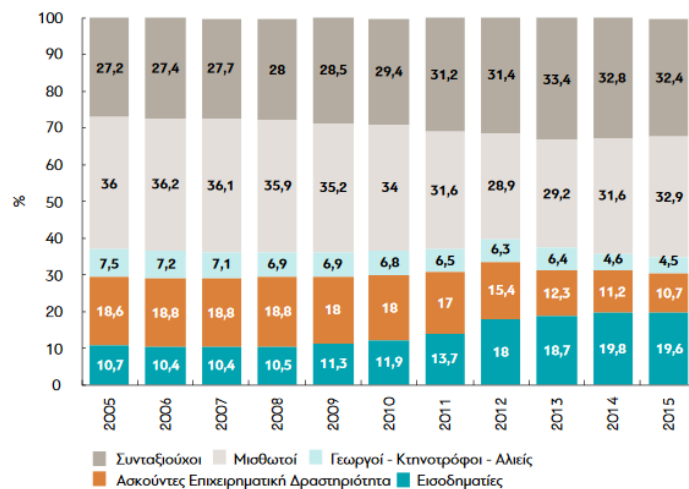
Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE.

1. Έσοδα από φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (περιλαμβανομένων των τεκμαρτών εισφορών) μετά από την αφαίρεση των ποσών που δεν είναι πιθανό να εισπραχθούν ως προς τα συνολικά έσοδα γενικής κυβέρνησης.
2. Έσοδα από φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (περιλαμβανομένων των τεκμαρτών εισφορών) μετά από την αφαίρεση των ποσών που δεν είναι πιθανό να εισπραχθούν ως προς τη συνολική δαπάνη γενικής κυβέρνησης.

3.7 Κατανομή αριθμού φορολογουμένων εισοδημάτων και συνολικού φόρου

Από τα στοιχεία της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ), προκύπτει ότι ο αριθμός των φορολογουμένων ανήλθε σε 6.194.233 το 2015 έναντι 5.480.354 στο 2005. Η πλειονότητα των φορολογουμένων το 2015 ήταν μισθωτοί και συνταξιούχοι, με ποσοστά 335 και 32% αντίστοιχα επί του συνόλου, αντίστοιχα. Επισημαίνεται ότι διαχρονικά καταγράφεται αύξηση του μεριδίου των συνταξιούχων και μείωση του μεριδίου των μισθωτών. Το 10,7% των φορολογουμένων το 2015 ήταν ελεύθεροι επαγγελματίες, με σημαντική μείωση του ποσοστού τους ιδιαίτερα από το 2011. Οι γεωργοί αντιστοιχούσαν στο 4,5% το 2015 έναντι του 7,5% το 2005, ενώ το ποσοστό των εισοδηματιών αυξήθηκε σε 19,6% το 2015 έναντι 10,7% το 2005.

Εικόνα 45: Κατανομή αριθμού φορολογουμένων φυσικών προσώπων ανά βασική πηγή εισοδήματος

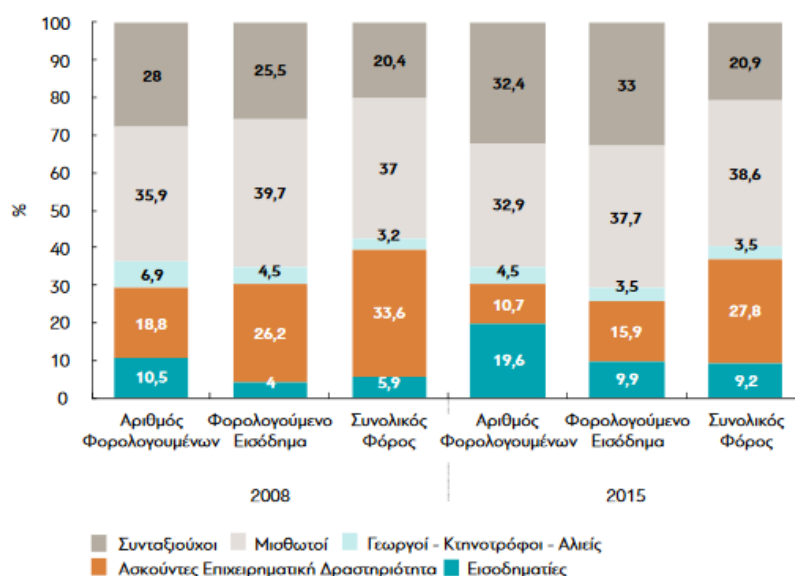

Πηγή: ΑΑΔΕ

Οι μισθωτοί αναλογικά με τον αριθμό τους, δήλωσαν το 2015 περισσότερα εισοδήματα, και πλήρωσαν ακόμα υψηλότερο συνολικό φόρο. Παρόμοια στην κατεύθυνση, αλλά ακόμη περισσότερο έντονη διαφοροποίηση, τόσο στα εισοδήματα όσο και στα φορολογικά βάρη, είχαν οι ασκούντες επιχειρηματική δραστηριότητα. Οι συνταξιούχοι, οι γεωργοί, και οι εισοδηματίες αντίθετα, δήλωσαν χαμηλότερα εισοδήματα και είχαν

μικρότερο μερίδιο στα συνολικά φορολογικά έσοδα, αναλογικά με τον αριθμό τους.

Εικόνα 46: Ποσοστό φορολογούμενου εισοδήματος και συνολικού φόρου ανά κατηγορία φορολογούμενων

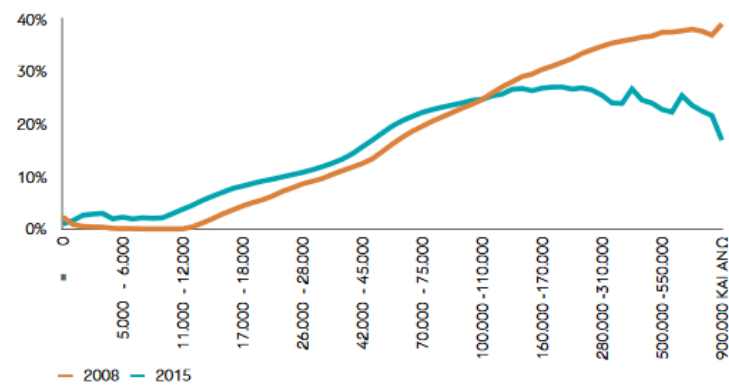
Πηγή: ΑΑΔΕ.

Εικόνα 47: Εισόδημα ομάδων φορολογουμένων ανά πηγή, 2015

	Εισοδηματίες	Ασκούντες Επιχειρηματική Δραστηριότητα	Γεωργοί - Κτηνοτρόφοι - Αλιείς	Μισθωτοί	Συνταξιοϋχοι	Σύνολο
Ακίνητη Περιουσία	44,8%	10,4%	9,7%	2,8%	5,3%	8,1%
Μερίσματα - Τόκοι	39,5%	6,1%	3,4%	1,1%	2,1%	5%
Επιχειρηματική Δραστηριότητα	0%	38,3%	0,8%	0%	0%	6,2%
Αγροτική Δραστηριότητα	0%	0,4%	40,3%	0,1%	0,4%	1,7%
Μισθωτές Υπηρεσίες και Ναυτικό Εισόδημα	15,7%	44,8%	45,8%	96%	92,1%	79%
Σύνολο	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Πηγή: ΑΑΔΕ.

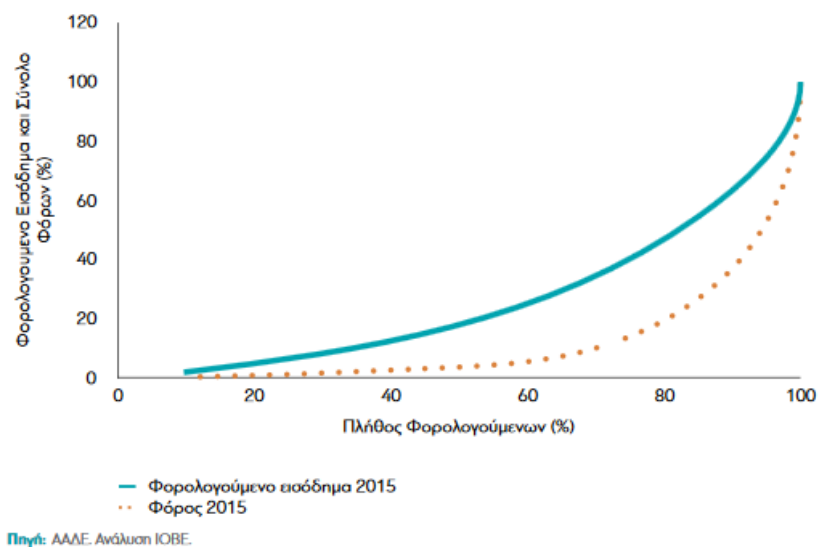
Εικόνα 48: Μέσος φορολογικός συντελεστής ανά εισοδηματικό κλιμάκιο 2008 - 2015

Πηγή: ΑΑΔΕ.

Το 2015, περίπου το 80% των φορολογούμενων (που για το συγκεκριμένο έτος αντιστοιχεί στα άτομα με εισόδημα μέχρι 19.000 ευρώ), δήλωσε το 47% του συνολικού εισοδήματος και πλήρωσε το 20% των συνολικών φόρων εισοδήματος φυσικών προσώπων. Συνεπώς η ανισοκατανομή της φορολογικής επιβάρυνσης εξακολουθεί να είναι ιδιαίτερα μεγάλη, παρά το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια περισσότεροι φορολογούμενοι συμμετέχουν στα φορολογικά βάρη.

Εικόνα 49: κατανομή φορολογουμένων εισοδημάτων και φόρων, 2015

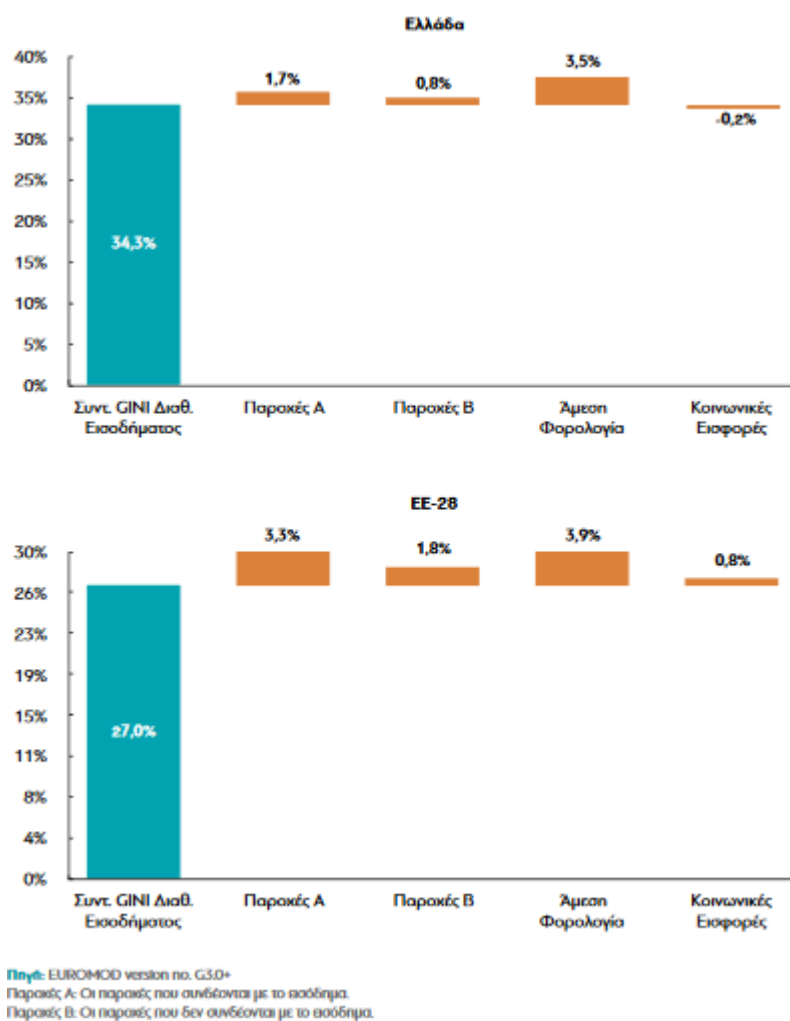
3.8 Διανεμητική λειτουργία της φορολογίας εισοδήματος

Καθώς ένας από τους βασικούς στόχους της φορολογίας είναι η αναδιανομή του εισοδήματος, είναι ιδιαίτερα χρήσιμο να γνωρίζουμε την αποτελεσματικότητα με την οποία επιτυγχάνεται ο στόχος αυτός, λαμβάνοντας υπόψη και τα υπόλοιπα μέτρα εφαρμογής κοινωνικής πολιτικής.

3.8.1 Δείκτης ανισότητας Gini

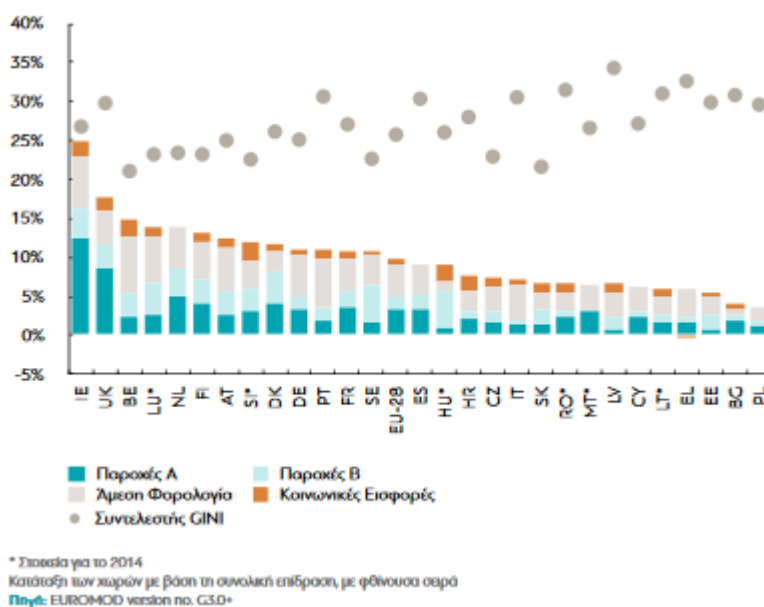
Ο δείκτης Gini, μετρά το μέγεθος της ανισότητας ως το εμβαδόν μεταξύ μίας ιδεατής (τέλειας ισότητας), κατανομής και της πραγματικής κατανομής εισοδημάτων σε μία οικονομία. Ο δείκτης, παίρνει τιμές μεταξύ 0% και 100% και όσο μεγαλύτερος είναι, τόσο πιο άνιση είναι η κατανομή του εισοδήματος.

Εικόνα 50: Συμβολή της φορολογίας στη μεταβολή της ανισότητας, 2015

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία για το 2015 η ανισότητα εισοδήματος στην Ελλάδα είναι μεγαλύτερη από την ανισότητα στην ΕΕ – 28 και, επιπλέον, η συμβολή της φορολογίας στην μείωση της ανισότητας, στην Ελλάδα, είναι χαμηλότερη σε σχέση με την ΕΕ – 28, καθώς ο δείκτης ανισότητας βελτιώνεται κατά 3.5 μονάδες στην Ελλάδα, έναντι 3.9 μονάδων στην ΕΕ.

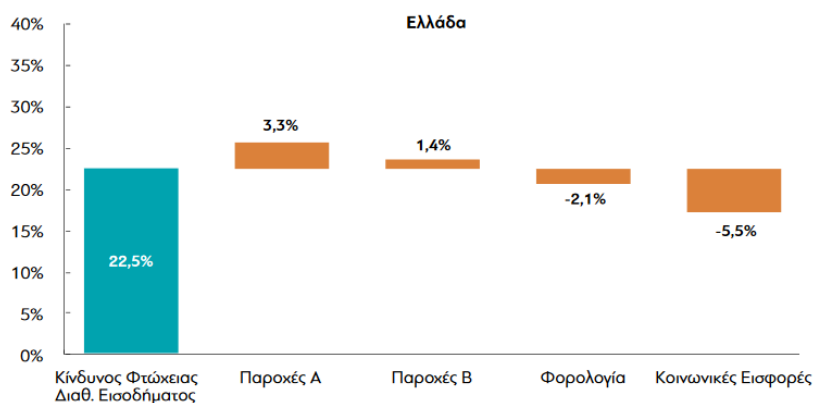
Εικόνα 51: Παρεμβάσεις στη διανομή εισοδήματος ανά χώρα, 2015

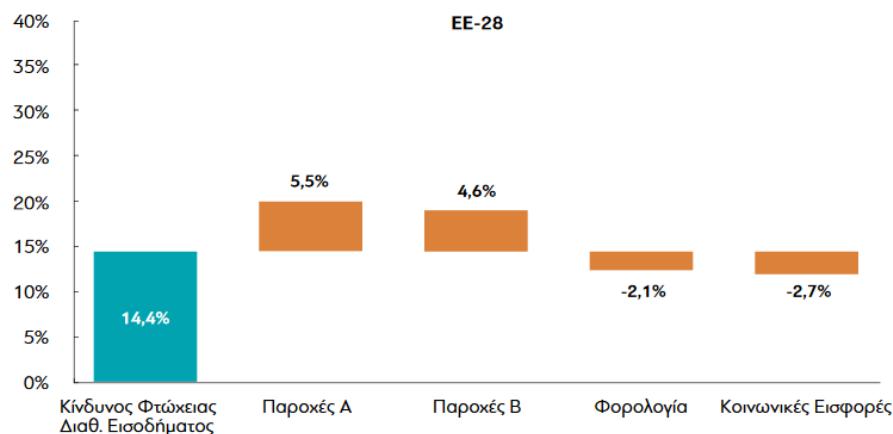

3.8.2 Κίνδυνος φτώχειας

Ο κίνδυνος φτώχειας στην Ελλάδα, είναι σαφώς υψηλότερος έναντι του μέσου όρου της ΕΕ – 28. Οι παροχές, φαίνεται να περιορίζουν τον κίνδυνο φτώχειας στην ΕΕ – 28 σε μεγαλύτερο βαθμό σε σύγκριση με την Ελλάδα.

Εικόνα 52: συμβολή της φορολογίας στο κίνδυνο της φτώχεια, 2015

Πηγή: EUROMOD version no. G3.0+

Ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ – 28 η Ελλάδα έχει τη δεύτερη χειρότερη επίδοση στη μείωση της φτώχειας μέσω παροχών, φόρων και εισφορών, ενώ σε όλες τις χώρες, η φορολογία και κοινωνικές εισφορές, αυξάνουν τον κίνδυνο φτώχειας.

Εικόνα 53: Μείωση του αριθμού των ακραία φτωχών λόγω επιλεγμένων μέτρων (2013 - 2015)

Νοικοκυριά με αρχηγό	Ενιαίο Επίδομα Στήριξης Τέκνων (2013)	Κοινωνικό Μέρισμα (2014)	Κάρτα σίτισης (2015)
Άνεργο	3.557	27.606	252
Υπάλληλο Δημοσίου-ΔΕ-ΚΟ-Τραπεζών	5.833	681	0
Μισθωτό ιδιωτικού τομέα	35.489	34.168	639
Ελεύθερο επαγγελματία	0	0	0
Αυτοαπασχολούμενο	22.330	14.742	16.315
Αγρότη	16.556	21.678	1.405
Συνταξιούχο	-1.945	20.398	0
Σύνολο πληθυσμού	85.006	120.402	21.592

Πηγή: διαΝΕΟσας (2017α)

4 Δεδομένα και ανάλυση στοιχείων¹²

Στα παρακάτω, επιχειρείται η παρουσίαση των μεταβολών της κατανάλωσης στην Ελλάδα επάνω σε βασικά προϊόντα και «αγαθών κουλτούρας», σε σχέση με τη μεταβολή των φορολογικών συντελεστών την περίοδο 2011 – 2017, δηλαδή την κρίσιμη περίοδο των ραγδαίων μεταβολών των οικονομικών και φορολογικών μεγεθών της χώρας. Οι συγκριτικοί πίνακες που παρατίθενται αποτελούν αποσπάσματα από δημοσιευμένα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ. Στο πλαίσιο πάντα του περιορισμένου μιας εργασίας, επιλέχθηκαν τα συνολικά μόνο μεγέθη των δώδεκα κατηγοριών κατανάλωσης των ελληνικών κατηγοριών σε πέντε αντιπροσωπευτικές κατά τη γνώμη μας κατηγοριοποιήσεις της ελληνικής κοινωνίας, μέσα από το πλήθος κατηγοριοποιήσεων που δημοσιεύει η ΕΛΣΤΑΤ, ώστε να εξαχθούν βασικά συμπεράσματα μιας κατά το δυνατό αντικειμενικής εικόνας μέχρι σήμερα. Για την οικονομετρική ανάλυση με τη χρήση του EViews 9, γίνεται σύγκριση μεταξύ της εικόνας που παρουσίασαν οι φορολογικοί συντελεστές την περίοδο 2011 – 2-16 και του μέσου όρου μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά αστικές και αγροτικές περιοχές και κατά τρόπο κτήσεως στο σύνολο της χώρας. Επιχειρείται επίσης, η στατιστική ανάλυση με τη χρήση του Minitab 17, για την ίδια χρονική περίοδο, για την απεικόνιση της σχέσης μεταξύ των άμεσων και έμμεσων φόρων και του μέσου όρου τριών κατηγοριών της ΕΛΣΤΑΤ και συγκεκριμένα κατά αστικές και αγροτικές περιοχές, κατά τάξεις μηνιαίου συνολικού εισοδήματος και κατά ομάδες ηλικιών του υπεύθυνου του νοικοκυριού.

Παρατίθενται αρχικά, οι σημαντικότερες αλλαγές στο φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων την εν λόγω περίοδο:

¹² Ως προς τη φιλοσοφία και τα πορίσματα των μακρο – οικονομετρικών και στατιστικών μοντέλων, βασισμένο σε: V.V. Chari and Patrick J. Kehoe “Modern Macroeconomics in Practice: How Theory is Shaping Policy”, 2006, “The Economist”: “Key ideas in economics”, 2018, N. Gregory Mankiw “The Macroeconomist as a scientist and engineer”, 2006, Paul Romer “What is Wrong with Macroeconomics”, 2016.

Εικόνα 54: Σύνοψη σημαντικότερων αλλαγών στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων, 2010 – 2017, Πηγή IOBE

2010

- Αύξηση κλιμάκων από 4 σε 9. Πιο προοδευτική αύξηση συντελεστών και αύξηση ανώτατου συντελεστή.
- Αφορολόγητο όριο σε συνδυασμό με προσκόμιση αποδείξεων δαπανών.
- Θέσπιση τεκμαρτού προσδιορισμού εισοδήματος.
- Λογιστικός προσδιορισμός εισοδήματος και επέκταση χρήσης ταμειακών μηχανών σε λαϊκές αγορές, ταξί, περίπτερα, νοικοιαζόμενα δωμάτια.

2011

- Καθιέρωση ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης στο καθαρό ατομικό εισόδημα άνω των €12.000 (Ν. 3986/2011).
- Μείωση αφορολόγητου εισοδήματος από €12.000 σε €5.000 και αριθμού κλιμάκων από 9 σε 8. Εισαγωγή φορολογικού συντελεστή 10% για το κλιμάκιο εισοδήματος €5.001 - €12.000. Για νέους έως και 30 ετών, συνταξιούχους άνω των 65 ετών και άτομα με ειδικές ανάγκες, αφορολόγητο €9.000 (Ν. 4024/2011).
- Ενίσχυση του ρόλου των τεκμηρίων διαβίωσης, τα οποία αυξήθηκαν κατά 30% κατά μέσο όρο για τις κατοικίες και κατά 60% για τα αυτοκίνητα.
- Καθιέρωση τέλους επιτηδεύματος για επιτηδευματίες και ελεύθερους επαγγελματίες, ανεξαρτήτως του εισοδήματός τους (Ν. 3986/2011).
- 2013
- Κατάργηση αφορολόγητου εισοδήματος και θέσπιση έκπτωσης φόρου εισοδήματος (Ν.4172/2013 – αναθεώρηση Κ.Φ.Ε.).
- Περιορισμός κλιμακίων φορολογίας εισοδήματος από 8 σε 3

και αλλαγή συντελεστών (N.4172/2013 - αναθεώρηση Κ.Φ.Ε.).

- Κατάργηση πολλών κατηγοριών δαπανών για τις οποίες υπήρχε έκπτωση φόρου (N.4110/2013).
- Κατάργηση πρόσθετου αφορολόγητου για τα παιδιά και αντικατάσταση από οικογενειακά επιδόματα που χορηγούνται με αυστηρά εισοδηματικά κριτήρια.

2014

- Ασφαλιστικές εισφορές μισθωτών: Μείωση εισφορών κατά 1,1% (N.4254/2014).

2015

- Αύξηση προκαταβολής φόρου στα εισοδήματα από επιχειρηματική δραστηριότητα από 75% σε 100%.

2016

- Ενσωμάτωση ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος και παγίωσή της (N.4387/2016).
- Ασφαλιστικές εισφορές ελεύθερων επαγγελματιών: Αύξηση ασφαλιστικής εισφοράς για τον κλάδο κύριας σύνταξης από 10% επί του καθαρού εισοδήματος ανεξαρτήτως των ετών ασφάλισης σε 14% για τα πρώτα δύο έτη ασφάλισης, 17% για τα επόμενα τρία έτη και 20% μετά το πέμπτο έτος ασφάλισης (N. 4387/2016).
- Αύξηση ασφαλιστικής εισφοράς υγειονομικής περίθαλψης σε 6,95% επί του ασφαλιστέου εισοδήματος (N.4387/2016).

2017

- Κατάργηση μείωσης φόρου για ιατρικές δαπάνες αν δεν πραγματοποιούνται με ηλεκτρονικά μέσα.
- Κατάργηση μείωσης 1,5% φόρου εισοδήματος που παρακρατείται στα εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις
- Μείωση έκπτωσης φόρου για εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις, με εφαρμογή από 1.1.2020 (N.4472/2017).
- Διεύρυνση αφορολόγητου ορίου για την εφαρμογή της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης και μείωση των συντελεστών για εισοδήματα μέχρι €65.000.

Όσον αφορά τον ΦΠΑ, ως το σημαντικότερο έμμεσο φόρο, η κατάσταση στην Ελλάδα συνοψίζεται ως εξής¹³:

Εικόνα 55: Η κατάσταση του ΦΠΑ στην Ελλάδα, 2018

Χώρα	Βασικό ποσοστό	Μειωμένο και χαμηλό ποσοστό
 Ελλάδα	24%	13% ή 6% (ειδικό καθεστώς νησιών-υπό κατάργηση)

¹³ Τροποποιημένη αναπαραγωγή εικόνας, από Ελένη Βρέντζου «ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ», 2017.

Εικόνα 56: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά αστικές και αγροτικές περιοχές και κατά τρόπο κτήσεως. Σύνολο χώρας

και κατά τρόπο κτήσεως, Σύνολο Χώρας.													
Κωδικός	Αγαθά και Υπηρεσίες	Λόγος σε €/Έτος											
	Χαρακτηριστικά νοικοκυριών	2011			2012			2013			2014		
		Όλες οι περιοχές	Αστικές περιοχές	Αγροτικές περιοχές	Όλες οι περιοχές	Αστικές περιοχές	Αγροτικές περιοχές	Όλες οι περιοχές	Αστικές περιοχές	Αγροτικές περιοχές	Όλες οι περιοχές	Αστικές περιοχές	Αγροτικές περιοχές
	Συνολικός αριθμός νοικοκυριών	4148860	3376833	772027	4E+06	3368349	794887	4178116	3301831	876285	4152372	3334025	818347
	Αριθμός νοικοκυριών με ενοίκιο	853811	832609	21202	806908	793267	13641	771820	741971	29950	733669	709583	24086
	Αριθμός νοικοκυριών με ιδιοκατοίκηση, δωρεάν χρήση ή με μειωμένο ενοίκιο:	3295049	2544224	750825	3E+06	2575082	781246	3406296	2559860	846435	3418703	2624442	794261
	Μέσος όρος ατόμων ως προς:												
	Σύνολο μελών:	2,65	2,66	2,6	2,64	2,67	2,52	2,62	2,58	2,76	2,58	2,56	2,66
	Άρρενες	1,31	1,31	1,27	1,3	1,31	1,26	1,29	1,26	1,39	1,25	1,22	1,34
	Θήλειες	1,35	1,35	1,33	1,34	1,36	1,27	1,33	1,32	1,37	1,34	1,34	1,32
	Από αυτά:												
	Μέλη κάτω των 6 ετών	0,14	0,15	0,11	0,16	0,17	0,1	0,14	0,14	0,15	0,14	0,14	0,14
	Μέλη 6 έως 13 ετών	0,22	0,23	0,16	0,22	0,23	0,15	0,21	0,22	0,19	0,21	0,22	0,2
	Οικονομικά ενεργά μέλη	1,19	1,21	1,11	1,18	1,22	1,03	1,17	1,19	1,06	1,11	1,14	0,99
	Αποσυρθέντες από την εργασία	0,51	0,46	0,74	0,53	0,47	0,78	0,53	0,45	0,81	0,57	0,51	0,82
Κωδικός	Αγαθά και Υπηρεσίες	αξία σε ευρώ			αξία σε ευρώ			αξία σε ευρώ			αξία σε ευρώ		
	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΣΕ ΕΙΔΟΣ	2214,85	2322,48	1744,05	0,22	0,23	0,15	1859,89	1931,16	1591,36	1796,7	1850,71	1576,69
	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	1824,02	1921,46	1397,82	1,18	1,22	1,03	1509,39	1578,25	1249,9	1458,54	1510,37	1247,37
01	ΕΙΔΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΜΗ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ	355,05	366,79	303,68	0,53	0,47	0,78	307,33	311,9	290,15	299,85	305,14	278,32
02	ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΠΝΟΣ	66,52	68,87	56,23	62,71	64,48	55,18	62,8	61,35	68,26	59,02	58,27	62,08
03	ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΣΗΣ	112,51	118,07	88,19	95,34	100,21	74,71	87,38	92,81	66,92	85,79	89,12	72,25
04	ΣΤΕΓΑΣΗ, ΥΔΡΕΥΣΗ, ΚΑΥΣΙΜΑ ΚΑΙ ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΣ Ή ΕΞΟΧΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	230,16	246,67	157,91	227,07	241,66	165,24	206,99	219,29	160,66	194,08	205,86	146,93
05	ΔΙΑΡΚΗ ΑΓΑΘΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ - ΟΙΚΙΑΚΑ ΕΙΔΗ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	110,05	117,72	76,49	94,97	99,28	76,70	83,94	89,6	62,62	72,69	75,92	59,52
06	ΥΓΕΙΑ	114,58	115,06	112,48	104,71	105,72	100,45	104,44	106,73	95,8	106,72	107,01	105,55
07	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	240,05	255,23	173,65	209,88	220,49	164,92	189,19	196,73	160,78	183,48	190,47	155,01
08	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	73,69	76,50	61,40	68,19	71,09	55,91	61,91	65,03	50,17	60,02	62,05	51,71
09	ΑΝΑΨΥΧΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	85,72	92,19	57,42	72,87	79,29	45,68	68,82	76,66	39,27	68,55	72,63	51,92
10	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	63,71	71,45	29,86	57,33	65,04	24,67	50,83	55,71	32,44	50,17	55,37	29,02
11	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	189,11	201,04	136,91	160,47	167,26	131,68	145,55	155,32	108,74	143,42	148,58	122,38
12	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	182,89	191,87	143,58	154,98	161,24	128,46	140,19	147,12	114,1	134,73	140,15	112,67

Πίνακας 1.00: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά Αστικές και Αγροτικές περιοχές και κατά τρόπο κτήσεως, Σύνολο Χώρας.										
Κωστικό	Αγαθά και Υπηρεσίες	Χξία σε €/Έτος								
		2015			2016			2017		
	Χαρητηριστικά νοικοκυριών	Όλες οι περιοχές	Αστικές περιοχές	Αγροτικές περιοχές	Όλες οι περιοχές	Αστικές περιοχές	Αγροτικές περιοχές	Όλες οι περιοχές	Αστικές περιοχές	Αγροτικές περιοχές
	Συνολικός αριθμός νοικοκυριών	4124095	3302874	821221	4104187	3325948	778239	4079548	3291820	787728
	Αριθμός νοικοκυριών με ενοίκιο	707914	687754	20160	733728	708295	25433	763540	730470	33070
	Αριθμός νοικοκυριών με ιδιοκατοίκηση, δωρεάν χρήση ή με μειωμένο ενοίκιο:	3416181	2615120	801061	3370459	2617653	752806	3316008	2561350	754658
	Μέσος όρος ατόμων ως προς:									
	Σύνολο μελών:	2,58	2,54	2,75	2,58	2,56	2,69	2,58	2,54	2,76
	Άρρενες	1,24	1,21	1,38	1,24	1,22	1,35	1,24	1,21	1,38
	Θήλειες	1,34	1,33	1,38	1,34	1,34	1,34	1,34	1,33	1,38
	Από αυτά:									
	Μέλη κάτω των 6 ετών	0,13	0,13	0,12	0,13	0,14	0,12	0,12	0,13	0,1
	Μέλη 6 έως 13 ετών	0,21	0,22	0,21	0,21	0,22	0,19	0,22	0,23	0,2
	Οικονομικά ενεργά μέλη	1,12	1,12	1,09	1,13	1,14	1,12	1,14	1,13	1,19
	Αποσυρθέντες από την εργασία	0,56	0,50	0,77	0,55	0,50	0,75	0,53	0,49	0,71
Κωστικό	Αγαθά και Υπηρεσίες	αξία σε ευρώ			αξία σε ευρώ			αξία σε ευρώ		
	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΣΕ ΕΙΔΟΣ	1762,28	1821,41	1524,44	1732,61	1792,56	1476,42	1761,15	1819,96	1515,41
	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	1421,00	1479,30	1186,51	1392,03	1452,38	1134,13	1414,09	1473,5	1165,81
01	ΕΙΔΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΜΗ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ	293,79	301,34	263,43	287,76	296,36	251,02	289,04	295,16	263,44
02	ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΠΝΟΣ	57,45	58,44	53,46	54,35	55,36	50,01	54,08	53,92	54,71
03	ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΣΗΣ	83,47	88,07	64,94	80,71	84,61	64,03	81,36	85,74	63,05
04	ΣΤΕΓΑΣΗ, ΥΔΡΕΥΣΗ, ΚΑΥΣΙΜΑ ΚΑΙ ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΣ Ή ΕΞΟΧΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	189,36	198,58	152,26	192,68	202,93	148,91	198,75	208,56	157,75
05	ΔΙΑΡΚΗ ΑΓΑΘΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ - ΟΙΚΙΑΚΑ ΕΙΔΗ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	66,30	70,52	49,34	61,31	63,86	50,42	61,92	65,56	46,71
06	ΥΓΕΙΑ	107,36	107,43	107,07	103,68	106,11	93,30	103,33	107,1	87,59
07	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	179,89	186,47	153,43	180,08	187,43	148,66	182,31	190,86	146,55
08	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	58,58	60,21	52,06	58,37	60,65	48,65	59	60,8	51,48
09	ΑΝΑΨΥΧΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	68,41	75,00	41,93	64,05	70,00	38,62	65,83	71	44,23
10	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	46,28	50,80	28,12	45,10	49,87	24,72	45,95	49,95	29,23
11	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	142,15	147,73	119,74	138,46	145,01	110,51	148,77	154,34	125,49
12	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	127,95	134,72	100,73	125,47	130,20	105,28	123,76	130,51	95,57

Εικόνα 57: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά τάξεις μηνιαίου συνολικού εισοδήματος και κατά τρόπο κτήσεως¹⁴

Πίνακας 1.03: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά τάξεις μηνιαίου συνολικού εισοδήματος και κατά τρόπο κτήσεως. Σύνολο Χώρας.		2011								2012								2014										
Χαρακτηριστικά νοικοκυριών	Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με μηνιαίο συνολικό εισόδημα								Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με μηνιαίο συνολικό εισόδημα								Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με μηνιαίο συνολικό εισόδημα								
		μέχρι 750 €	751-1100 €	1101-1450 €	1451-1800 €	1801-2200 €	2201-2800 €	2801-3500 €	3501 και άνω €		μέχρι 750 €	751-1100 €	1101-1450 €	1451-1800 €	1801-2200 €	2201-2800 €	2801-3500 €	3501 και άνω €		μέχρι 750 €	751-1100 €	1101-1450 €	1451-1800 €	1801-2200 €	2201-2800 €	2801-3500 €	3501 και άνω €	
Συνολικός αριθμός νοικοκυριών	4148860	663644	685922	603223	512849	393370	419934	379446	490472	4E+06	476984	575972	674943	526955	540513	539929	317134	510807	4152372	634583	765933	745584	549761	444264	453382	279034	279829	
Αριθμός νοικοκυριών με ενόικιο δωμάτιο χρήση ή με μειωμένο ενοίκιο:	3295049	476345	476195	453696	423923	324737	346330	341249	452574	3E+06	249062	407085	538166	443436	476457	473020	301506	467597	3418703	369015	613131	647727	497121	381553	407510	249963	252683	
Μέσος όρος απόμην ως προς:																												
Σύνολο μελών:	2,65	1,93	2,19	2,42	2,76	2,95	3,01	3,22	3,45	2,64	2,08	2,04	2,43	2,54	2,77	3,05	3,21	3,32	2,58	1,83	2	2,46	2,69	2,96	3,27	3,48	3,41	
Άρρενες	1,31	0,83	1,01	1,19	1,35	1,47	1,63	1,71	1,75	1,3	0,94	0,88	1,21	1,23	1,45	1,53	1,64	1,71	1,25	0,77	0,9	1,21	1,29	1,48	1,67	1,79	1,71	
Θήκες	1,35	1,1	1,18	1,22	1,41	1,49	1,39	1,52	1,7	1,34	1,14	1,16	1,22	1,31	1,32	1,52	1,58	1,61	1,34	1,07	1,09	1,25	1,4	1,48	1,6	1,69	1,7	
Από αυτά:																												
Μέλη κάτω των 6 ετών	0,14	0,13	0,12	0,13	0,13	0,12	0,15	0,18	0,21	0,16	0,18	0,12	0,17	0,13	0,14	0,2	0,15	0,16	0,14	0,11	0,07	0,14	0,14	0,19	0,17	0,22	0,16	
Μέλη 6 έως 13 ετών	0,22	0,14	0,19	0,23	0,19	0,24	0,2	0,32	0,28	0,22	0,22	0,13	0,2	0,19	0,19	0,23	0,27	0,34	0,21	0,12	0,12	0,2	0,22	0,25	0,35	0,31	0,32	
Οικονομικά ενεργά μέλη	1,19	0,69	0,76	0,94	1,24	1,36	1,59	1,67	1,9	1,18	0,82	0,75	0,9	1,05	1,32	1,55	1,56	1,73	1,11	0,79	0,76	0,9	1,09	1,32	1,54	1,72	1,72	
Αποσπρόβντες από την εργασία	0,51	0,35	0,55	0,58	0,58	0,55	0,58	0,53	0,42	0,53	0,27	0,5	0,53	0,63	0,54	0,57	0,68	0,58	0,57	0,31	0,54	0,67	0,63	0,61	0,61	0,65	0,62	
Κωδικός	Αγαθά και Υπηρεσίες	Αξία σε €								Αξία σε €								Αξία σε €										
	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΣΕ ΕΙΔΟΣ	2214,85	1192,18	1234,81	1640,13	2022,95	2304,80	2543,30	3100,28	4698,48	2010,08	1039,98	1177,71	1437,23	1687,70	2003,82	2363,36	2901,93	4023,50	1796,7	875,36	1103,87	1389,48	1673,43	1999,9	2525,39	3094,12	4312,68
	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	1824,02	907,43	1056,74	1313,24	1645,76	1904,09	2129,42	2564,32	4053,45	1637,10	829,28	953,62	1150,78	1349,79	1593,51	1939,26	2374,44	3370,02	1458,54	680,93	864,83	1094,4	1327,86	1624,06	2102,9	2577,49	3651,42
01	ΕΙΔΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΜΗ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ	355,05	228,87	269,64	312,82	370,70	387,95	398,49	448,36	545,01	328,57	202,09	236,24	279,23	315,33	348,45	392,48	414,70	487,61	299,85	171,09	217,19	264,54	306,67	349,63	405,1	446,63	502,93
02	ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΠΝΟΣ	66,52	36,02	43,47	54,67	56,88	76,25	91,78	92,95	114,76	62,71	36,59	35,83	52,26	61,71	63,56	71,99	88,55	105,47	59,02	34,15	37,28	44,9	58,13	61,03	87,4	96,71	127,63
03	ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΣΗΣ	112,51	46,93	61,30	71,33	93,67	114,67	147,39	180,54	274,44	95,34	39,38	41,24	50,56	77,27	95,00	122,82	143,29	227,96	85,79	29,21	42,75	59,59	77,16	101,79	125,76	155,89	258,62
04	ΣΤΕΓΑΣΗ, ΥΔΡΕΥΣΗ, ΚΑΥΣΙΜΑ ΚΑΙ ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΣ Ή ΕΞΟΧΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	230,16	181,01	210,54	215,85	221,98	238,89	252,15	240,72	316,23	227,07	206,12	192,48	199,22	212,03	216,79	246,47	258,90	308,54	194,08	176,46	161,51	171,17	174,73	206,33	218,03	260,37	297,98
05	ΔΙΑΡΚΗ ΑΓΑΘΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΟΙΚΙΑΚΑ ΕΙΔΗ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	110,05	50,78	54,93	61,59	86,92	95,34	103,49	178,59	315,52	94,97	37,08	61,76	67,50	74,92	81,35	110,87	144,50	210,29	72,69	23,12	38,05	49,98	67,19	86,33	113,41	119,66	216,7
06	ΥΓΕΙΑ	114,58	62,00	65,11	87,40	108,98	100,25	138,68	140,78	264,81	104,71	40,69	71,18	80,29	71,37	96,93	116,42	166,35	226,58	106,72	48,86	76,77	86,82	105,27	100,86	141,14	176,59	259,7
07	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	240,05	79,55	100,96	142,29	205,09	291,00	275,33	339,71	660,33	209,88	70,53	77,26	126,36	150,02	204,58	262,05	328,83	538,27	183,48	49,21	80,28	117,84	152,88	204,82	281,46	427,84	569,17
08	ΕΠΙΚΟΝΩΣΕΙΣ	73,69	40,43	45,39	54,55	70,39	80,32	93,53	107,81	136,58	68,19	34,50	38,86	51,40	59,57	72,63	84,62	99,38	122,36	60,02	29,63	40,05	50,27	60,23	70,31	82,69	97,12	119,03
09	ΑΝΑΨΥΧΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	85,72	25,61	28,22	42,50	68,74	72,40	104,55	130,70	278,06	72,87	25,84	33,65	35,24	49,89	58,68	81,81	120,14	210,70	68,55	19,53	25,52	40,75	52,59	72,32	117,11	142,32	244,72
10	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	63,71	20,93	20,14	25,73	46,76	62,20	70,09	124,64	195,57	57,33	29,52	13,08	22,11	31,07	53,41	58,13	113,11	175,49	50,17	8,47	13,79	23,26	33,58	59,46	95,15	103,05	208,31
11	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	189,11	69,56	79,14	126,77	161,29	200,18	236,32	307,29	469,68	160,47	60,13	71,22	99,52	127,98	165,63	206,20	247,40	361,10	143,42	49,6	68,59	93,92	124,72	155,88	221,79	294,23	432,47
12	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	182,89	65,74	77,91	117,74	154,36	184,55	217,63	292,22	482,49	154,98	46,82	80,83	87,10	118,63	136,48	185,41	249,30	395,66	134,73	41,61	63,06	91,36	114,71	155,31	213,86	257,08	414,16

¹⁴ Για το έτος 2013, δεν παρέχονται στοιχεία από την ΕΛΣΑΤ.

οικηνοοικιακά νοικοκυμ	2015										2016										2017										
	Νοικοκυμ με μηγαλο ονοολοκό εσοδαμ										Νοικοκυμ με μηγαλο ονοολοκό εσοδαμ										Νοικοκυμ με μηγαλο ονοολοκό εσοδαμ										
	Όλα τα νοικοκυμ δ	μηγαλο 750 €	751-1100 €	1101-1450 €	1451-1800 €	1801-2200 €	2201-2800 €	2801-3500 €	3501 και άνω €	Όλα τα νοικοκυμ δ	μηγαλο 750 €	751-1100 €	1101-1450 €	1451-1800 €	1801-2200 €	2201-2800 €	2801-3500 €	3501 και άνω €	Όλα τα νοικοκυμ δ	μηγαλο 750 €	751-1100 €	1101-1450 €	1451-1800 €	1801-2200 €	2201-2800 €	2801-3500 €	3501 και άνω €				
Συνολικό αριθμό νοικοκυμ	4124095	667156	763636	730044	520570	445419	422799	255693	318778	4104187	609862	742804	693008	568684	490236	473611	283036	242946	4079548	570956	720878	688907	565264	457130	502315	285151	288946				
Αριθμό νοικοκυμ με ονοολοκό εσοδαμ	707914	259870	162631	96778	47878	50365	37833	21850	30709	733728	258069	172991	103768	65802	50350	39484	24623	18641	763540	236430	180285	105345	80874	55527	53263	21786	30031				
Μέσο όρο εσοδαμ ως προς:	3416181	407286	601005	633266	472692	395054	384966	233842	288068	3370459	351793	569813	589240	502881	439886	434127	258412	224306	3316008	334526	540594	583562	484390	401604	449052	263365	258916				
Μέσο όρο εσοδαμ ως προς:																															
Σύνολο μέλων:	2,58	1,89	1,99	2,46	2,71	3,06	3,28	3,20	3,45	2,58	1,78	2,04	2,38	2,70	2,88	3,30	3,43	3,59	2,58	1,72	2,01	2,39	2,67	2,87	3,26	3,45	3,51				
Άρρενας:	1,24	0,81	0,88	1,21	1,33	1,49	1,66	1,62	1,80	1,24	0,76	0,86	1,18	1,28	1,40	1,68	1,75	1,93	1,24	0,74	0,87	1,13	1,29	1,42	1,68	1,7	1,83				
Θήλυες:	1,34	1,08	1,11	1,25	1,38	1,58	1,62	1,59	1,65	1,34	1,02	1,17	1,20	1,42	1,48	1,62	1,68	1,66	1,34	0,99	1,13	1,26	1,38	1,45	1,58	1,74	1,69				
Από αυτά:																															
Μέλη κάτω των 6 ετών	0,13	0,08	0,08	0,13	0,14	0,20	0,17	0,15	0,19	0,13	0,09	0,09	0,11	0,17	0,14	0,21	0,20	0,17	0,12	0,06	0,09	0,09	0,17	0,13	0,21	0,13	0,17				
Μέλη 6 έως 13 ετών	0,21	0,16	0,14	0,20	0,22	0,27	0,31	0,24	0,34	0,21	0,14	0,12	0,20	0,22	0,24	0,32	0,32	0,34	0,22	0,12	0,15	0,18	0,22	0,22	0,35	0,31	0,37				
Οικονομικό ενεργό μέλη	1,12	0,83	0,71	0,94	1,07	1,36	1,63	1,48	1,84	1,13	0,80	0,79	0,91	1,10	1,34	1,57	1,67	1,87	1,14	0,73	0,74	0,93	1,16	1,35	1,57	1,63	1,87				
Αποσυμβόλτες από την εργασία	0,56	0,29	0,53	0,65	0,65	0,63	0,62	0,65	0,54	0,55	0,25	0,50	0,63	0,61	0,60	0,64	0,69	0,59	0,53	0,24	0,48	0,62	0,58	0,63	0,57	0,74	0,52				
Κωδικός	Αγαθά και Υψη	Αξία σε €										Αξία σε €										Αξία σε €									
	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΣΕ ΕΙΔΟΣ	1762,28	936,96	1103,53	1452,68	1740,68	2058,01	2358,03	2790,18	3784,04	1732,61	881,84	1072,09	1375,13	1702,39	1954,09	2396,62	2951,15	3817,34	1761,15	876,37	1072,49	1390,3	1662,55	1965,93	2330,36	2797,74	3968,25			
	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΙΩΝ	1421,00	732,45	863,76	1148,88	1383,14	1683,48	1905,16	2289,71	3176,21	1392,03	674,56	827,87	1081,80	1358,16	1581,84	1959,30	2461,04	3147,93	1414,09	653,06	838,11	1097,67	1320,59	1578,89	1910,15	2277,93	3316,63			
01	ΜΗ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ	293,79	176,84	215,05	269,82	302,21	349,62	371,64	410,89	493,11	287,76	166,68	209,79	266,86	294,83	328,44	379,78	415,59	462,86	289,04	158,51	205,28	255,98	297,24	325,54	383,28	407,46	480,2			
02	ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΠΝΟΣ	57,45	37,41	38,48	50,83	61,20	69,92	71,86	78,58	100,39	54,35	30,15	33,67	45,82	61,89	73,45	71,44	82,29	80,54	54,08	25,81	34,38	50,7	57,93	68,56	72,09	69,46	90,17			
03	ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΣΗΣ	83,47	32,44	38,51	60,18	78,64	109,94	114,62	149,99	227,50	80,71	27,78	33,96	53,17	73,11	90,10	125,09	168,56	244,99	81,36	25,28	34,63	49,96	73,59	84,68	122,76	161,17	242,85			
04	ΚΑΥΣΙΜΑ ΚΑΙ ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΣ Ή ΕΞΟΧΙΚΗΣ	189,36	166,41	167,19	169,87	179,55	202,23	207,70	233,06	273,79	192,68	164,95	164,81	174,79	188,17	200,51	220,31	242,53	281,41	198,75	169,19	175,54	178,51	195,62	209,11	215,06	249,52	274,62			
05	ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ - ΟΙΚΙΑΚΑ ΕΙΔΗ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	66,30	24,83	37,89	55,93	65,19	75,27	85,49	110,10	173,62	61,31	25,29	34,44	49,59	55,27	69,53	86,01	104,47	166,44	61,92	19,95	34,05	46,84	54,29	69,83	81,23	108,3	173,41			
06	ΥΦΕΙΑ	107,36	53,29	77,23	94,61	111,75	125,66	145,08	134,03	217,68	103,68	45,84	70,34	82,13	105,72	114,66	136,56	180,01	232,39	103,33	40,54	66,53	87,66	89,56	103,05	134,19	165,94	268,52			
07	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	179,89	51,98	80,17	125,05	173,09	229,02	271,73	357,98	489,84	180,08	50,98	77,80	114,12	181,06	216,20	289,32	378,85	485,23	182,31	51,43	78,83	129,93	166,77	230,38	269,45	331,27	479,81			
08	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	58,58	31,16	38,22	50,88	61,52	71,22	81,83	84,29	108,50	58,37	31,77	37,25	49,17	58,36	68,80	82,35	91,79	109,28	59	31,62	39,69	48,25	58,45	69,21	76,96	89,59	110,46			
09	ΑΝΑΨΥΧΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	68,41	22,20	26,14	47,65	61,43	73,83	103,86	124,93	225,46	64,05	17,80	23,32	36,38	50,15	70,77	89,42	160,32	240,93	65,83	19,24	26,49	38,87	49,31	71,45	88,88	115,98	254,16			
10	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	46,28	9,88	15,61	20,86	36,50	52,43	75,38	115,87	167,15	45,10	13,92	15,16	23,17	35,48	43,40	78,60	104,09	168,44	45,95	11,69	14,18	21,51	34,07	46,97	79,37	101,62	159,72			
11	ΕΞΟΔΟΣΧΕΙΑ, ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	142,15	76,45	69,15	107,18	134,54	171,95	209,33	252,06	328,18	138,46	58,63	66,68	95,18	138,44	167,52	196,71	278,54	346,51	148,77	60,26	72,53	105,28	135,5	170,79	213,2	253,69	393,13			
12	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	127,95	49,56	60,14	96,02	117,50	152,39	166,65	237,92	370,98	125,47	40,77	60,65	91,41	115,68	138,47	203,70	253,99	327,95	123,76	39,56	55,97	84,16	108,26	129,33	173,7	223,92	389,56			

Εικόνα 58: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά μέγεθος του νοικοκυριού και κατά τρόπο κτήσεως¹⁵

Πίνακας 1.04: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά μέγεθος νοικοκυριού και κατά τρόπο κτήσεως, Σύνολο Χώρας.

		2011						2012						2013								
Χαρακτηριστικά νοικοκυριών	Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με						Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με						Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με						
		1 μέλος	2 μέλη	3 μέλη	4 μέλη	5 μέλη	6 μέλη και άνω		1 μέλος	2 μέλη	3 μέλη	4 μέλη	5 μέλη	6 μέλη και άνω		1 μέλος	2 μέλη	3 μέλη	4 μέλη	5 μέλη	6 μέλη και άνω	
Συνολικός αριθμός νοικοκυριών	4148860	840118	1164048	869056	1188601	61983	25054	4163236	849033	1175709	877724	1177529	57761	25480	4178116	1072760	1231306	826539	646349	224860	176302	
Αριθμός νοικοκυριών με ενοίκιο	853811	241262	192369	160726	242367	13388	3698	806908	224380	169391	134761	262487	11059	4829	771820	283105	187711	125597	124690	32390	18327	
χρήση ή με μειωμένο ενοίκιο:	3295049	598856	971679	708230	946234	48595	21355	3356328	624653	1006318	742963	915042	46702	20651	3406296	789655	1043595	700942	521659	192470	157975	
Μέσος όρος ατόμων ως προς:																						
Σύνολο μελών:	2,65	1	2	3	4	5	6,57	2,64	1	2	3	4	5	6,52	2,62	1	2	3	4	5	6,89	
Άρρενες	1,31	0,33	0,98	1,51	2,07	2,62	3,12	1,3	0,36	0,95	1,56	2,05	2,63	3,06	1,29	0,39	0,96	1,54	2,06	2,6	3,39	
Θήκες	1,35	0,67	1,02	1,49	1,93	2,38	3,45	1,34	0,64	1,05	1,44	1,95	2,37	3,47	1,33	0,61	1,04	1,46	1,94	2,4	3,5	
Από αυτά:																						
Μέλη κάτω των 6 ετών	0,14	0	0,01	0,21	0,3	0,3	1,01	0,16	0	0,01	0,19	0,38	0,34	0,87	0,14	0	0	0,16	0,28	0,49	0,89	
Μέλη 6 έως 13 ετών	0,22	0	0,01	0,11	0,59	0,85	1,32	0,22	0	0,01	0,13	0,59	0,96	1,28	0,21	0	0,01	0,14	0,48	1,03	1,24	
Οικονομικά ενεργά μέλη	1,19	0,33	0,71	1,54	1,94	2,21	2,46	1,18	0,37	0,69	1,51	1,93	2,11	2,5	1,17	0,41	0,77	1,55	2,06	1,91	2,52	
Αποσπρόβιτες από την εργασία	0,51	0,4	0,88	0,51	0,24	0,36	0,58	0,53	0,39	0,9	0,55	0,26	0,31	0,53	0,53	0,37	0,83	0,52	0,25	0,34	0,62	
Κωδικός	Αγαθά και Υπηρεσίες	Αξία σε €						Αξία σε €						Αξία σε €								
00	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΣΕ	2214,85	1227,32	1764,86	2606,28	3005,02	2982,98	3271,27	2010,08	1155,51	1593,59	2333,16	2753,94	2768,77	2478,22	1859,89	1208,21	1594,33	2242,34	2597,14	2434,33	2451,48
00	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	1824,02	914,86	1384,88	2179,80	2579,43	2526,31	2797,90	1637,10	871,35	1231,27	1917,37	2342,60	2348,15	2008,18	1509,39	924,31	1265,34	1846,55	2197,76	2014,69	2025,09
01	ΕΙΔΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΜΗ ΟΙΝΟΠΝΕΥ	355,05	181,44	296,89	407,58	484,89	487,20	569,15	328,57	178,99	280,55	379,47	435,82	481,12	473,50	307,33	169,95	268,48	350,41	423,73	473,83	574,63
	ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ ΚΑΙ																					
02	ΚΑΠΝΟΣ	66,52	34,70	48,19	85,99	96,18	108,09	134,66	62,71	29,54	47,42	77,07	88,18	103,11	109,81	62,8	31,53	53,84	75,21	97,71	91,01	93,61
03	ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΣΗΣ	112,51	52,70	71,70	137,20	173,08	158,64	169,59	95,34	43,50	59,01	110,65	153,19	175,01	117,69	87,38	52,47	67,53	111,32	149,31	100,89	81,96
	ΣΤΕΓΑΣΗ, ΥΔΡΕΥΣΗ, ΚΑΥΣΙΜΑ ΚΑΙ																					
	ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΙ																					
	ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΣ Ή ΕΞΟΧΙΚΗΣ																					
04	ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	230,16	178,38	207,82	248,33	270,91	280,56	315,75	227,07	171,35	205,58	241,39	275,85	263,79	244,56	206,99	179,13	191,75	224,47	251,81	228,74	208,98
	ΔΙΑΡΚΗ ΑΓΑΘΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ -																					
	ΟΙΚΙΑΚΑ ΕΙΔΗ ΑΜΕΣΗΣ																					
	ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΕΣ																					
	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ																					
05	ΔΙΑΡΚΗ ΑΓΑΘΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ -	110,05	65,74	87,81	142,67	136,05	120,26	239,26	94,97	70,42	75,56	104,95	124,39	107,17	76,93	83,94	63,53	75,23	99,94	112,92	95,17	73,49
06	ΥΓΕΙΑ	114,58	66,58	118,45	121,63	136,20	151,07	184,29	104,71	61,69	94,48	128,51	126,73	128,45	119,57	104,44	73,33	100,4	136,86	112,08	103,6	143,01
07	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	240,05	86,61	151,25	311,76	378,05	301,99	322,86	209,88	75,76	137,57	257,24	338,65	290,62	250,36	189,19	98,86	153,66	245,63	302,53	253,44	224,88
08	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	73,69	40,36	58,89	89,99	98,22	96,71	92,46	68,19	38,60	55,61	82,65	90,07	88,38	79,59	61,91	38,06	53,26	77,4	89,82	76,89	73,41
09	ΑΝΑΨΥΧΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	85,72	28,40	51,67	100,21	145,46	133,75	134,00	72,87	27,76	35,92	82,20	133,42	114,25	68,03	68,82	33,6	53,79	84,97	123,41	84,66	91,97
10	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	63,71	5,89	8,49	71,46	145,62	176,44	134,78	57,33	4,28	9,83	56,68	136,71	164,83	126,93	50,83	7,27	11,17	67,47	128,68	149,67	103,45
	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΙ																					
	ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	189,11	85,65	123,56	226,49	292,96	272,82	272,76	160,47	87,27	102,18	189,99	243,98	255,42	197,50	145,55	92,75	113,95	174,16	226,64	195,85	192
12	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	182,89	98,41	160,16	236,49	221,79	238,78	228,35	154,98	82,20	127,57	206,57	195,60	176,01	143,72	140,19	83,83	122,28	198,72	179,12	161,76	163,69

¹⁵ Για το έτος 2014 δεν παρέχονται στοιχεία από την ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 1.04: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά μέγεθος νοικοκυριού και κατά τρόπο κτήσεως, Σύνολο Χώρας.

		2015							2016							2017									
Χαρακτηριστικά νοικοκυριών		Όλα τα νοικοκυριά		Νοικοκυριά με						Όλα τα νοικοκυριά		Νοικοκυριά με						Όλα τα νοικοκυριά		Νοικοκυριά με					
		1 μέλος	2 μέλη	3 μέλη	4 μέλη	5 μέλη	6 μέλη και άνω	1 μέλος	2 μέλη	3 μέλη	4 μέλη	5 μέλη	6 μέλη και άνω	1 μέλος	2 μέλη	3 μέλη	4 μέλη	5 μέλη	6 μέλη και άνω						
Συνολικός αριθμός νοικοκυριών		4124095	1Ε+06	1Ε+06	815754	724757	100223	209219	4104187	1053274	1209859	811723	721226	111148	196957	4Ε+06	1Ε+06	1Ε+06	807895	715705	100352	206089			
Αριθμός νοικοκυριών με ενοίκιο μειωμένο ενοίκιο:		707914	244439	156146	127396	146614	15470	17849	733728	265340	146766	141147	138546	20338	21592	763540	260785	161320	142069	139027	17978	42362			
Μέσος όρος ατόμων ως προς:		3416181	814083	1Ε+06	688358	578143	84753	191370	3370459	787934	1063093	670576	582680	90810	175365	3Ε+06	786010	1Ε+06	665827	576678	82374	163727			
Σύνολο μελών:		2,58	1	2	3	4	5	6,28	2,58	1	2	3	4	5	6,36	2,58	1	2	3	4	5	6,29			
Άρρενες		1,24	0,36	0,95	1,52	2,03	2,57	3,00	1,24	0,36	0,94	1,50	2,01	2,59	3,16	1,24	0,37	0,93	1,51	2,03	2,46	3,09			
Θήλειες		1,34	0,64	1,05	1,48	1,97	2,43	3,28	1,34	0,64	1,06	1,50	1,99	2,41	3,20	1,34	0,63	1,07	1,49	1,97	2,54	3,2			
Από αυτά:																									
Μέλη κάτω των 6 ετών		0,13	0,00	0,00	0,19	0,33	0,30	0,53	0,13	0,00	0,00	0,18	0,34	0,35	0,61	0,12	0	0	0,16	0,33	0,26	0,57			
Μέλη 6 έως 13 ετών		0,21	0,00	0,01	0,19	0,58	1,03	0,94	0,21	0,00	0,01	0,16	0,57	1,03	1,06	0,22	0	0,01	0,17	0,58	1,07	1,09			
Οικονομικά ενεργά μέλη		1,12	0,35	0,71	1,56	1,92	2,01	2,42	1,13	0,37	0,70	1,58	1,96	2,11	2,47	1,14	0,37	0,7	1,6	1,96	2,11	2,53			
Αποσυρθέντες από την εργασία		0,56	0,41	0,90	0,49	0,31	0,32	0,49	0,55	0,38	0,90	0,51	0,27	0,31	0,50	0,53	0,36	0,89	0,49	0,25	0,34	0,55			
Κωδικός	Αγαθά και Υπηρεσίες	Αξία σε €							Αξία σε €							Αξία σε €									
00	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΣΕ ΕΙΔΟΣ	1762,28	1113,22	1565,97	2151,34	2378,52	2430,77	2214,79	1732,61	1049,04	1572,59	2100,74	2301,11	2414,60	2387,35	1761,2	1048,6	1587,4	2131,4	2374,8	2527,9	2438,4			
00	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	1421,00	836,50	1241,24	1775,73	1995,70	2017,48	1762,97	1392,03	788,82	1232,64	1735,86	1917,88	2013,09	1903,84	1414,1	771,89	1236,8	1760,9	1995,7	2124,1	1985,7			
01	ΕΙΔΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΜΗ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ	293,79	169,65	262,99	354,14	404,56	443,76	409,98	287,76	162,84	261,89	338,02	395,70	410,21	443,23	289,04	160,21	257,24	349,88	393,43	434,88	456,86			
02	ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΠΝΟΣ	57,45	31,92	48,53	77,77	77,99	87,77	73,54	54,35	28,99	45,89	71,88	75,74	80,91	76,30	54,08	28,68	41,22	70,52	76,61	85,52	100,09			
03	ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΣΗΣ	83,47	45,41	64,45	110,44	130,53	119,34	101,13	80,71	44,69	67,96	102,32	115,68	120,21	112,16	81,36	34,32	68,25	104,39	126,59	153,74	114,21			
04	ΣΤΕΓΑΣΗ, ΥΔΡΕΥΣΗ, ΚΑΥΣΙΜΑ ΚΑΙ ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΣ Ή ΕΞΟΧΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	189,36	150,40	177,65	214,76	236,09	213,67	181,95	192,68	146,78	181,27	225,11	232,09	237,09	205,32	198,75	160,13	188,59	224,44	227,85	231,34	236,57			
05	ΔΙΑΡΚΗ ΑΓΑΘΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ - ΟΙΚΙΑΚΑ ΕΙΔΗ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	66,30	46,08	65,87	82,96	79,61	86,46	50,46	61,31	40,63	59,22	77,00	73,90	77,66	64,80	61,92	43,55	59,58	70,12	77,2	77,45	76,1			
06	ΥΓΕΙΑ	107,36	69,34	115,07	124,76	125,43	122,11	117,34	103,68	71,53	115,70	127,70	105,22	131,06	81,78	103,33	63,64	105,02	123,81	123,07	125,53	135,38			
07	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	179,89	80,48	150,47	244,21	274,13	232,11	251,46	180,08	70,33	154,71	241,38	278,77	258,06	264,72	182,31	65,65	149,86	253,19	282,43	295,18	283,69			
08	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	58,58	35,11	53,14	70,28	77,95	80,57	85,72	58,37	34,90	52,79	72,84	78,60	79,13	72,81	59	34,94	54,07	73,23	79,28	80,59	73,35			
09	ΑΝΑΨΥΧΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	68,41	37,15	50,90	88,77	109,15	110,44	87,78	64,05	35,49	48,52	80,42	92,66	96,04	121,81	65,83	30,16	51,48	86,87	108,63	122,02	72,3			
10	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	46,28	3,48	8,31	64,69	121,34	166,40	94,16	45,10	4,66	9,49	54,47	111,04	158,61	136,08	45,95	3,93	10,55	56,19	118,04	142,71	128,34			
11	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	142,15	91,15	112,74	179,80	203,63	201,17	183,09	138,46	82,59	111,69	178,31	198,41	210,76	177,25	148,77	84,57	122,23	182,72	226,04	219,8	193,62			
12	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	127,95	76,34	131,12	163,16	155,29	153,68	126,36	125,47	65,39	123,53	166,43	160,06	153,35	147,59	123,76	62,12	128,69	165,53	156,53	155,37	115,2			

Εικόνα 59: Μέσος όρος αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά θέση στο επάγγελμα και κατά τρόπο κτήσεως¹⁶

Πίνακας 1.06: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά θέση στο επάγγελμα και κατά τρόπο κτήσεως, Σύνολο Χώρας,		2011						2012						2013					
Χαρακτηριστικά νοικοκυριών	Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με υπεύθυνο					Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με υπεύθυνο					Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με υπεύθυνο					
		Μισθωτός ή ημερομίσθιος	Αυτοασχολούμενος με μισθωτούς	Αυτοασχολούμενος χωρίς μισθωτούς	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	Λοιποί		Μισθωτός ή ημερομίσθιος	Αυτοασχολούμενος με μισθωτούς	Αυτοασχολούμενος χωρίς μισθωτούς	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	Λοιποί		Μισθωτός ή ημερομίσθιος	Αυτοασχολούμενος με μισθωτούς	Αυτοασχολούμενος χωρίς μισθωτούς	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	Λοιποί	
Συνολικός αριθμός νοικοκυριών	4148860	1274382	175997	537453	7741	2153286	4163236	1170336	142763	530004	8646	2E+06	4178116	1092587	128199	516059	14115	2423930	
Αριθμός νοικοκυριών με ενοίκιο	853811	421683	22047	80847	1417	327817	806908	371577	16580	84265	0	334486	771820	364726	7573	70798	0	328724	
Αριθμός νοικοκυριών με ιδιοκατοίκηση	3295049	852699	153951	456606	6324	1825469	3356328	798760	126183	445739	8646	2E+06	3406296	727861	120626	445261	14115	2095206	
Μέσος όρος ατόμων ως προς:																			
Σύνολο μελών:	2,65	2,98	3,33	3,22	2,97	2,26	2,64	2,93	3,17	3,27	3,02	2,32	2,62	2,8	2,94	3,33	3,54	2,36	
Άρρενες	1,31	1,5	1,72	1,72	1,18	1,06	1,3	1,49	1,59	1,72	1,4	1,1	1,29	1,42	1,61	1,74	1,76	1,11	
Θήκες	1,35	1,48	1,61	1,5	1,79	1,2	1,34	1,44	1,58	1,55	1,62	1,22	1,33	1,38	1,34	1,59	1,78	1,25	
Από αυτά:																			
Μέλη κάτω των 6 ετών	0,14	0,25	0,33	0,22	0,18	0,04	0,16	0,3	0,27	0,24	0	0,06	0,14	0,24	0,22	0,25	0	0,07	
Μέλη 6 έως 13 ετών	0,22	0,35	0,47	0,32	0,39	0,09	0,22	0,36	0,39	0,37	0,18	0,1	0,21	0,34	0,4	0,37	0,11	0,11	
Οικονομικά ενεργά μέλη	1,19	1,73	1,89	1,83	1,46	0,66	1,18	1,7	1,77	1,84	1,99	0,73	1,17	1,65	1,7	1,92	2,87	0,75	
Αποσυρθέντες από την εργασία	0,51	0,06	0,04	0,09	0,44	0,92	0,53	0,07	0,08	0,12	0,4	0,89	0,53	0,06	0,06	0,12	0,15	0,85	
Κωσμάτο																			
Αγαθά και Υπηρεσίες																			
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΣΕ ΕΙΔΟΣ	2214,85	2605,48	3608,44	2586,34	2139,04	1777,31	2010,08	2329,48	3432,68	2424,28	1886,59	1665,99	1859,89	2134,65	3537,49	2165,95	2033,03	1581,41	
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	1824,02	2233,06	3073,40	2168,97	1632,31	1394,42	1637,10	1975,08	2884,05	2026,14	1324,51	1300,92	1509,39	1807,84	3011,11	1772,2	1571,55	1239,59	
01 ΕΙΔΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΜΗ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ	355,05	392,11	456,85	412,38	395,59	310,33	328,57	360,01	434,20	382,07	285,66	294,03	307,33	332,21	411,47	357,11	328,81	280	
02 ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΠΝΟΣ	66,52	82,47	94,34	87,83	110,42	49,32	62,71	70,03	100,34	87,13	56,23	51,10	62,8	71,9	108,87	87,85	173,3	50,26	
03 ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΕΣ ΣΤΕΓΑΣΗΣ, ΥΔΡΕΥΣΗΣ, ΚΑΥΣΙΜΑ ΚΑΙ ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΣ Ή ΕΞΟΧΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	112,51	151,13	211,86	142,57	89,47	74,11	95,34	118,94	211,26	128,13	25,78	68,98	87,38	114,52	201,86	102,12	89,19	65,94	
04 ΔΙΑΡΚΗ ΛΙΒΑΔΟΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ - ΟΙΚΙΑΚΑ ΕΙΔΗ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	230,16	280,68	295,50	242,52	265,41	191,70	227,07	265,29	326,83	249,95	185,36	196,46	206,99	253,15	258,08	209,27	143,18	183,51	
05 ΔΙΑΡΚΗ ΛΙΒΑΔΟΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ - ΟΙΚΙΑΚΑ ΕΙΔΗ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	110,05	143,46	142,86	116,10	126,42	86,03	94,97	105,40	156,42	122,95	144,29	79,28	83,94	102,62	188,57	84,03	86,15	70,03	
06 ΥΓΕΙΑ	114,58	115,27	190,01	93,87	58,72	113,38	104,71	96,63	216,01	107,95	33,96	101,46	104,44	84,51	224,42	89,33	52,36	110,55	
07 ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	240,05	304,28	571,33	297,33	153,80	160,97	209,88	287,74	406,86	276,62	244,59	142,86	189,19	247,96	479,35	248,06	202,66	134,76	
08 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	73,69	83,43	130,57	96,24	74,27	57,64	68,19	77,66	116,69	88,39	46,50	55,85	61,91	72,5	110,18	73,2	96,87	51,98	
09 ΑΝΑΨΥΧΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	85,72	116,79	199,79	101,43	30,81	54,28	72,87	94,15	187,19	95,13	51,18	50,02	68,82	87,55	197,38	86,4	37,64	50,06	
10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	63,71	106,01	105,64	104,25	0,00	25,36	57,33	95,75	127,52	82,43	17,14	27,93	50,83	88,25	186,71	68,03	9,01	23,42	
11 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	189,11	236,46	325,05	247,79	155,39	135,45	160,47	211,79	312,57	221,68	135,63	111,15	145,55	190,01	357,04	180,48	99,37	107,15	
12 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	182,89	220,95	349,61	226,66	172,01	135,85	154,98	191,69	288,17	183,70	98,18	121,80	140,19	162,66	287,16	186,33	253,03	111,94	

¹⁶ Για το έτος 2014 δεν παρέχονται στοιχεία από την ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 1.06: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά θέση στο επάγγελμα και κατά τρόπο κτήσεως, Έθνο Χώρας.																		
Χαρακτηριστικά νοικοκυριών	2015						2016						2017					
	Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με υπεύθυνο					Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με υπεύθυνο					Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με υπεύθυνο				
		Μισθωτός ή ημερομίσθιος	Αυτοαπασχολούμενος με μισθωτούς	Αυτοαπασχολούμενος χωρίς μισθωτούς	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	Λοιποί		Μισθωτός ή ημερομίσθιος	Αυτοαπασχολούμενος με μισθωτούς	Αυτοαπασχολούμενος χωρίς μισθωτούς	Βοηθός στην οικογενειακή ή επιχείρηση	Λοιποί		Μισθωτός ή ημερομίσθιος	Αυτοαπασχολούμενος με μισθωτούς	Αυτοαπασχολούμενος χωρίς μισθωτούς	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	Λοιποί
Συνολικός αριθμός νοικοκυριών	4124095	1128680	107586	518342	14535	2354952	4104187	1223321	107597	469662	9138	2294469	4079548	1252909	114207	465527	6107	2240797
Αριθμός νοικοκυριών με νοίκιο	707914	342810	17880	65216	1859	280149	733728	388805	20055	68477	513	255878	763540	406915	21699	77554	798	256575
Αριθμός νοικοκυριών με ιδιοκατοίκηση	3416181	785870	89706	453126	12676	2074803	3370459	834516	87542	401184	8625	2038592	3316008	845995	92508	387973	5309	1984222
Μέσος όρος ατόμων ως προς:																		
Έθνο μελών:	2,58	2,87	3,23	3,43	2,80	2,23	2,58	2,93	3,27	3,21	2,63	2,24	2,58	2,95	3,22	3,22	3,2	2,21
Άρρενες	1,24	1,42	1,73	1,78	1,42	1,02	1,24	1,45	1,75	1,66	1,20	1,02	1,24	1,44	1,74	1,63	2,05	1,02
Θήκες	1,34	1,44	1,50	1,65	1,38	1,21	1,34	1,48	1,52	1,55	1,43	1,21	1,34	1,51	1,48	1,58	1,15	1,19
Από αυτά:																		
Μέλη κάτω των 6 ετών	0,13	0,25	0,19	0,27	0,06	0,04	0,13	0,27	0,22	0,21	0,00	0,05	0,12	0,24	0,23	0,18	0	0,04
Μέλη 6 έως 13 ετών	0,21	0,36	0,47	0,40	0,16	0,09	0,21	0,36	0,40	0,40	0,12	0,09	0,22	0,38	0,4	0,36	0,13	0,09
Οικονομικά ενεργά μέλη	1,12	1,69	1,70	1,87	2,21	0,64	1,13	1,72	1,82	1,80	2,25	0,65	1,14	1,73	1,78	1,84	2,78	0,63
Αποσυρθέντες από την εργασία	0,56	0,06	0,13	0,17	0,02	0,90	0,55	0,07	0,13	0,12	0,17	0,91	0,53	0,07	0,1	0,15	0,18	0,89
Κωσικό	Αγαθά και Υπηρεσίες						Αξία σε €						Αξία σε €					
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΣΕ ΕΙΔΟΣ	1762,28	2088,71	3478,84	2170,49	2142,87	1435,21	1732,61	2039,41	3437,90	2104,82	1555,09	1413,59	1761,15	2037,67	3491,26	2183,59	2065,11	1429,78
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	1421,00	1763,54	3017,15	1781,91	1746,02	1102,46	1392,03	1725,08	2970,33	1723,43	1063,86	1073,92	1414,09	1722,21	3019,94	1795,32	1487,74	1080,56
01 ΕΙΔΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΜΗ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ	293,79	329,18	420,72	338,79	283,11	261,19	287,76	327,83	425,20	323,20	175,99	253,15	289,04	327,55	411,09	327,28	269,01	253,39
02 ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΠΝΟΣ	57,45	76,14	107,02	73,74	76,26	42,52	54,35	68,31	129,72	79,91	27,19	38,24	54,08	66,89	102,14	91,15	138,52	36,53
03 ΕΙΔΗ ΕΠΔΥΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΣΗΣ	83,47	120,66	211,72	113,91	126,42	52,82	80,71	112,31	194,72	107,77	69,86	53,01	81,36	108,01	200,57	116,6	100,11	53,01
04 ΣΤΕΓΑΣΗ, ΥΔΡΕΥΣΗ, ΚΑΥΣΙΜΑ ΚΑΙ ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΣ Ή ΕΞΟΧΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	189,36	231,43	287,90	194,07	194,36	163,63	192,68	234,64	294,51	212,28	184,58	161,56	198,75	234,43	303,65	225,37	237,4	167,82
05 ΔΙΑΡΚΗ ΑΓΙΩΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ - ΟΙΚΙΑΚΑ ΕΙΔΗ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	66,30	77,61	158,93	77,27	64,52	54,25	61,31	70,18	119,51	68,73	37,71	52,43	61,92	68,13	134,29	72,48	52,28	52,59
06 ΥΓΕΙΑ	107,36	87,41	253,05	147,44	169,71	101,05	103,68	101,27	208,83	99,68	34,76	101,13	103,33	100,31	206,18	115,11	72,92	97,41
07 ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	179,89	252,98	463,47	249,62	211,71	116,35	180,08	242,50	455,42	258,04	101,17	118,24	182,31	246,37	460,55	237,53	193,83	120,81
08 ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	58,58	69,31	121,48	72,06	76,18	47,49	58,37	68,85	108,98	70,85	47,39	47,90	59	66,93	111,44	75,57	65,9	48,44
09 ΑΝΑΨΥΧΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	68,41	103,24	172,08	89,33	106,35	42,15	64,05	93,78	210,48	83,38	32,59	37,50	65,83	82,58	269,77	90,82	64,23	40,88
10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	46,28	79,10	165,03	70,09	13,67	20,09	45,10	76,22	179,71	66,33	37,39	17,89	45,95	79,93	174,51	68,52	15,43	15,79
11 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	142,15	185,59	321,68	186,46	202,46	103,01	138,46	182,33	339,09	189,02	227,13	94,97	148,77	194,2	336,51	209,84	172,54	101,04
12 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	127,95	150,87	334,08	169,13	221,26	97,91	125,47	146,86	304,17	164,25	88,52	97,90	123,76	146,88	309,24	165,07	105,57	92,85

Εικόνα 60: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά ομάδες ηλικιών του υπεύθυνου του νοικοκυριού και κατά τρόπο κτήσεως¹⁷

Πίνακας 1.10: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά ομάδες ηλικιών του υπευθύνου του νοικοκυριού και κατά τρόπο κτήσεως. Σύνολο Χώρας.

Χαρακτηριστικό νοικοκυριών	2011								2012								2013							
	Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με υπεύθυνο							Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με υπεύθυνο							Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με υπεύθυνο						
		Μέχρι 24 ετών	25 - 34 ετών	35 - 44 ετών	45 - 54 ετών	55 - 64 ετών	65-74 ετών	75 ετών και άνω		Μέχρι 24 ετών	25 - 34 ετών	35 - 44 ετών	45 - 54 ετών	55 - 64 ετών	65-74 ετών	75 ετών και άνω		Μέχρι 24 ετών	25 - 34 ετών	35 - 44 ετών	45 - 54 ετών	55 - 64 ετών	65-74 ετών	75 ετών και άνω
Συνολικός αριθμός νοικοκυριών	4148860	80558	361974	787307	787215	765591	727804	638412	4163236	62389	379071	800654	801385	768083	712792	638862	4178116	64037	366369	751767	786246	790204	721598	694669
Αριθμός νοικοκυριών με ενοίκιο	853811	61781	209999	265917	135537	78334	68338	33904	806908	47739	210799	239989	140761	98813	44345	24462	771820	51497	184212	251974	126119	74969	56695	26354
δωράν χρήση ή με μειωμένο ενοίκιο:	3295049	18776	151975	521389	651678	687257	659466	604508	3356328	14650	168272	560665	660624	669271	668446	614400	3486296	12540	182158	499793	668127	715235	664983	668315
Μέσος όρος απόμων ως προς:																								
Σύνολο μελών:	2,65	1,36	2,44	3,24	3,29	2,8	2,19	1,79	2,64	1,48	2,48	3,2	3,27	2,73	2,21	1,75	2,62	1,17	2,16	2,94	3,36	2,88	2,39	1,76
Άρρενες	1,31	0,74	1,25	1,64	1,63	1,44	1,01	0,78	1,3	0,67	1,23	1,62	1,63	1,4	1,04	0,76	1,29	0,54	1,1	1,49	1,71	1,42	1,15	0,75
Θήλικες	1,35	0,63	1,19	1,59	1,66	1,37	1,18	1	1,34	0,81	1,25	1,57	1,63	1,33	1,17	0,99	1,33	0,63	1,06	1,45	1,64	1,46	1,24	1,01
Από αυτά:																								
Μέλη κάτω των 6 ετών	0,14	0,02	0,48	0,45	0,06	0,02	0,01	0	0,16	0,03	0,52	0,45	0,1	0,02	0,01	0	0,14	0,02	0,33	0,36	0,13	0,04	0,05	0,03
Μέλη 6 έως 13 ετών	0,22	0,02	0,22	0,61	0,37	0,03	0,02	0	0,22	0,02	0,27	0,63	0,32	0,03	0,02	0	0,21	0,02	0,16	0,55	0,37	0,08	0,07	0,01
Οικονομικά ενεργά μέλη	1,19	0,39	1,42	1,63	1,81	1,48	0,6	0,21	1,18	0,38	1,43	1,61	1,79	1,41	0,6	0,19	1,17	0,25	1,33	1,53	1,79	1,5	0,64	0,2
Αποσυρθέντες από την εργασία	0,51	0,07	0,01	0,05	0,12	0,56	1,09	1,2	0,53	0,12	0,02	0,05	0,18	0,61	1,11	1,18	0,53	0,01	0,05	0,14	0,59	1,09	1,09	1,12
Κωδικός	Αγαθά και Υπηρεσίες								ΑΕΙα σε €								ΑΕΙα σε €							
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΣΕ ΕΙΔΟΣ	2214,85	1429,51	1958,56	2675,11	2753,34	2582,19	1809,00	1249,80	2010,08	1178,32	1779,43	2336,97	2455,30	2316,00	1734,01	1200,24	1859,89	1218,46	1718,97	2037,7	2266,76	2105,17	1761,53	1164,47
ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	1824,02	1154,63	1706,97	2299,43	2319,30	2134,47	1398,08	891,15	1637,10	938,42	1528,23	1966,30	2051,31	1887,79	1337,30	870,85	1509,39	995,24	1438,82	1705,9	1881,75	1709,55	1397,28	850,29
01 ΕΙΔΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΜΗ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ	355,05	167,31	319,46	405,58	417,68	398,74	317,97	249,24	328,57	162,30	285,71	367,81	380,62	367,26	303,89	236,81	307,33	124,42	258,79	333,8	361,6	336,5	308,52	225,69
02 ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΠΝΟΣ	66,52	38,39	76,09	72,71	89,19	86,91	49,85	23,59	62,71	31,02	58,62	72,82	81,80	84,00	50,40	19,73	62,8	22,97	53,96	66,95	83,89	83,64	60,37	21,5
03 ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΣΗΣ	112,51	91,17	143,41	171,35	142,03	119,16	64,57	35,39	95,34	79,53	97,15	132,06	111,52	116,95	66,58	35,60	87,38	78,77	96,43	107,15	104,36	103,95	74,69	37,09
04 ΣΤΕΓΑΣΗ, ΥΔΡΕΥΣΗ, ΚΑΥΣΙΜΑ ΚΑΙ ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΣ Ή ΕΞΟΧΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	230,16	249,55	305,52	292,72	253,19	221,19	184,66	142,04	227,07	230,04	278,09	278,46	239,61	229,49	191,90	152,69	206,99	271,56	263,89	248,56	215	202,57	187,11	143,14
05 ΔΙΑΡΚΗ ΑΓΑΘΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ - ΟΙΚΙΑΚΑ ΕΙΔΗ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	110,05	70,38	88,25	140,73	118,84	140,76	88,27	66,73	94,97	31,74	102,55	127,93	92,26	89,63	78,49	83,52	83,94	37,91	80,62	91,06	96,42	88,5	80,33	66,92
06 ΥΓΕΙΑ	114,58	30,38	86,50	126,18	113,94	127,72	120,72	104,88	104,71	20,77	84,39	99,08	98,71	106,41	136,50	102,06	104,44	36,11	62,87	90,85	86,93	116,01	146,98	109,66
07 ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	240,05	98,61	190,99	371,55	309,33	293,01	161,20	64,47	209,88	56,77	189,16	271,66	288,02	266,29	154,74	55,38	189,19	109,75	197,45	233,92	247,08	229,89	161,54	60,72
08 ΕΠΙΚΟΙΝΩΣΕΙΣ	73,69	49,72	63,03	89,15	92,66	90,29	58,74	37,42	68,19	45,16	59,58	77,59	85,75	82,33	58,72	35,31	61,91	38,27	58,02	66,9	77,12	74,54	56,32	35
09 ΑΝΑΨΥΧΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	85,72	45,80	74,54	119,77	123,03	103,95	52,72	24,85	72,87	50,38	52,47	103,73	102,36	82,08	52,67	23,00	68,82	46,7	80,83	82,16	94,74	76,86	58,06	22,93
10 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	63,71	52,42	34,42	87,65	157,42	56,02	14,98	1,46	57,33	29,39	40,56	87,08	130,72	50,43	10,21	1,52	50,83	27,89	18,54	80,89	129,39	36,04	12,76	5,1
11 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	189,11	180,25	170,68	224,98	242,69	256,20	141,38	64,32	160,47	148,66	155,19	193,90	219,40	208,60	106,43	51,37	145,55	134,71	159,94	167,53	186,61	184,47	119,94	51,02
12 ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	182,89	80,66	154,09	197,06	259,31	240,53	143,01	76,75	154,98	52,67	124,75	154,18	220,53	204,32	126,77	73,85	140,19	66,17	107,48	136,14	198,61	176,57	130,66	71,52

¹⁷ Για το έτος 2014, δεν παρέχονται στοιχεία από την ΕΛΣΤΑΤ.

Πίνακας 1.10: Μέσος όρος μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά ομάδες ηλικιών του υπεχθύνου του νοικοκυριού και κατά τρόπο κτήσεως, Έθνος Χώρας.

Χαρακτηριστικό νοικοκυριών	Όλα τα νοικοκυριά	2016							2016							2017									
		Νοικοκυριά με υπεύθυνο							Νοικοκυριά με υπεύθυνο							Νοικοκυριά με υπεύθυνο									
		Μέχρι 24 ετών	25 - 34 ετών	35 - 44 ετών	45 - 54 ετών	55 - 64 ετών	65-74 ετών	75 ετών και άνω	Μέχρι 24 ετών	25 - 34 ετών	35 - 44 ετών	45 - 54 ετών	55 - 64 ετών	65-74 ετών	75 ετών και άνω	Όλα τα νοικοκυριά	Μέχρι 24 ετών	25 - 34 ετών	35 - 44 ετών	45 - 54 ετών	55 - 64 ετών	65-74 ετών	75 ετών και άνω		
Συνολικός αριθμός νοικοκυριών	4124095	63080	321291	699239	809200	767609	689284	774392	4104187	71934	290898	696468	795144	766931	684857	797955	4079548	60952	293410	673077	785544	755030	707706	803830	
Αριθμός νοικοκυριών με ενοίκιο	707914	53522	157988	196135	145430	74075	46492	34271	733728	56385	163746	218653	142524	78909	39047	34463	763540	47715	183336	220930	139473	83422	49405	39259	
Διαρκών χρήση ή με μειωμένο ενοίκιο:	3416181	9558	163303	503103	663771	693534	642792	740121	3370459	15549	127151	477815	652621	688022	645810	763492	3316008	13237	110074	452146	646071	671608	658301	764571	
Μέσος όρος απόμην ως προς:																									
Σύνολο μελών:	2,58	1,24	2,21	3,21	3,32	2,77	2,13	1,72	2,58	1,16	2,29	3,22	3,23	2,81	2,13	1,78	2,58	1,17	2,25	3,22	3,32	2,77	2,11	1,8	
Άρρενες	1,24	0,46	1,10	1,63	1,64	1,33	1,02	0,73	1,24	0,50	1,15	1,59	1,61	1,37	1,00	0,75	1,24	0,39	1,15	1,59	1,63	1,37	1	0,77	
Θήκες	1,34	0,78	1,11	1,58	1,68	1,44	1,12	0,99	1,34	0,66	1,14	1,63	1,62	1,44	1,12	1,03	1,34	0,77	1,1	1,63	1,69	1,4	1,12	1,03	
Από αυτά:																									
Μέλη κάτω των 6 ετών	0,13	0,01	0,37	0,46	0,08	0,03	0,02	0,00	0,13	0,01	0,37	0,48	0,10	0,02	0,01	0,00	0,12	0,03	0,33	0,43	0,11	0,03	0	0,01	
Μέλη 6 έως 13 ετών	0,21	0,01	0,17	0,65	0,38	0,06	0,02	0,01	0,21	0,00	0,19	0,64	0,37	0,05	0,03	0,03	0,22	0	0,15	0,67	0,4	0,06	0,03	0,03	
Οικονομικά ενεργά μέλη	1,12	0,33	1,43	1,61	1,75	1,40	0,53	0,18	1,13	0,25	1,48	1,65	1,78	1,45	0,53	0,22	1,14	0,27	1,49	1,63	1,77	1,51	0,55	0,24	
Αποσυρθέντες από την εργασία	0,56	0,00	0,03	0,07	0,16	0,62	1,11	1,11	0,55	0,01	0,04	0,05	0,14	0,59	1,09	1,11	0,53	0	0,04	0,06	0,16	0,51	1,07	1,07	
Κωδικός	Αγαθά και Υπηρεσίες	Αξία σε €							Αξία σε €							Αξία σε €									
	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΩΝ ΣΕ ΕΙΔΟΣ	1762,28	1248,16	1735,30	2044,53	2159,62	1991,93	1517,12	1135,86	1732,61	919,25	1626,83	1997,82	2148,94	1978,55	1502,66	1159,16	1761,15	871,75	1609,23	1980,91	2258,47	1974,86	1554,86	1194,93
	ΣΥΝΟΛΟ ΑΓΟΡΩΝ	1421,00	1037,94	1515,16	1701,47	1784,42	1606,61	1171,56	818,16	1392,03	692,94	1417,78	1673,10	1769,60	1587,16	1143,98	849,46	1414,09	607,01	1416,45	1660,03	1868,85	1587,98	1183,38	863,86
01	ΕΙΔΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΜΗ ΟΙΣΙΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ	293,79	155,39	251,84	332,81	345,60	327,59	271,03	219,86	287,76	132,00	251,10	324,82	339,38	313,97	265,63	225,20	289,04	99,19	250,3	330,3	348,91	313,49	263,42	224,09
02	ΟΙΣΙΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ ΠΟΤΑ ΚΑΙ ΚΑΠΝΟΣ	57,45	51,07	78,87	74,22	72,91	77,23	39,87	13,82	54,35	24,11	65,79	77,90	70,94	62,99	41,02	18,94	54,08	12,15	57,38	64,46	79,49	72,1	39,48	18,43
03	ΕΙΔΗ ΕΝΔΥΣΗΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΗΜΗΣ	83,47	85,08	107,01	124,23	105,09	89,03	59,20	30,26	80,71	45,92	96,12	109,31	106,57	93,49	58,24	34,47	81,36	38,13	95,28	112,16	114,75	84,06	61,47	36,12
04	ΣΤΕΓΑΣΗ, ΥΔΡΕΥΣΗ, ΚΑΥΣΙΜΑ ΚΑΙ ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑΣ Ή ΕΞΟΧΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	189,36	205,77	244,96	219,76	208,64	187,40	167,08	139,12	192,68	165,13	245,23	235,63	210,07	195,90	164,08	142,65	198,75	140,47	263,34	239,08	213,89	199,7	174,21	151,75
05	ΔΙΑΡΚΗ ΑΓΑΘΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ - ΟΙΚΙΑΚΑ ΕΙΔΗ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	66,30	41,87	76,42	73,89	75,27	68,19	57,79	53,58	61,31	15,53	57,35	66,55	69,25	63,94	56,69	55,84	61,92	10,9	64,5	66,55	69,19	63,59	55,1	58,31
06	ΥΦΕΙΑ	107,36	17,74	77,50	100,92	103,06	117,86	120,67	115,07	103,68	16,75	77,98	96,59	103,14	115,31	106,02	114,44	103,33	8,92	65,04	90,41	126,57	103,56	105,62	110,34
07	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	179,89	73,86	214,40	237,59	243,96	217,13	131,84	61,01	180,08	47,55	198,22	247,39	237,66	221,66	136,65	66,58	182,31	53,07	190,47	242,82	256,89	220	143,51	64,34
08	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	58,58	34,26	56,75	66,83	73,32	67,80	51,73	35,45	58,37	32,92	55,30	66,45	72,79	69,87	51,25	35,43	59	31,53	56,31	65,81	73,73	69,46	52,32	38,04
09	ΑΝΑΨΥΧΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	68,41	59,29	94,30	108,60	86,80	69,39	46,32	21,62	64,05	25,79	82,52	95,25	85,81	68,64	45,06	23,72	65,83	26,14	67,53	90,37	96,7	72,59	51,93	23,39
10	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	46,28	14,14	19,27	64,75	118,36	44,92	9,25	2,43	45,10	14,89	20,57	67,77	110,93	43,27	8,59	4,49	45,95	15,26	23,9	66,79	115,98	44,69	8,69	4,41
11	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ, ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ	142,15	238,69	185,55	169,64	185,83	166,38	106,81	53,28	138,46	124,14	170,29	165,41	184,85	174,89	99,78	56,62	148,77	135,42	185,3	166,37	202,9	181,89	119,26	63,67
12	ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	127,95	60,79	108,28	128,22	165,59	173,70	109,99	72,64	125,47	48,20	97,30	120,04	178,20	163,22	110,98	71,07	123,76	35,84	97,11	124,9	169,85	162,87	108,37	70,99

Εικόνα 61: Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού, Πηγή ΤτΕ

	(σε εκατ. Ευρώ)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2009- 2016
I. Άμεσοι φόροι		19,8	20,9	21,4	20,2	20,3	21,1	20,1	20,5	19,8	21,8	0,41
1. Φόρος εισοδήματος		16,1	16,7	16,6	14,3	12,9	13,3	11,5	12,2	12,1	13,4	-3,21
Φυσικών προσώπων		10,2	10,8	10,8	9,4	8,3	10	8	7,8	7,8	8,2	-2,67
Νομικών προσώπων		4,7	4,2	3,8	3,1	2,8	1,7	1,7	2,7	2,9	4	0,18
Ειδικές κατηγορίες φόρων εισοδήματος		1,3	1,6	1,9	1,7	1,9	1,6	1,8	1,7	1,4	1,2	-0,64
2. Φόροι περιουσίας		0,4	0,5	0,5	0,5	1,2	2,9	3	3,5	3,2	3,6	3,08
3. Άμεσοι φόροι παρελθόντων ετών		1,7	2,1	2,4	2,9	1,9	1,8	2,8	1,9	1,7	1,8	-0,68
4. Έκτακτοι και λοιποί άμεσοι φόροι		1,6	1,6	1,9	2,6	4,3	3,1	2,8	2,9	2,8	3,1	1,22
II. Έμμεσοι φόροι		28,6	30,2	28,3	31	28,6	26,1	24,6	23,8	23,8	25,7	-2,61
1. Δασμοί και ειδικές εισφορές εισαγωγών-εξαγωγών		0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	-0,06
2. Φόροι κατανάλωσης στα εισαγόμενα		3,2	3,2	2,2	2	1,9	1,4	1,4	1,5	1,6	1,9	-0,36
ΦΠΑ		2,2	2,4	1,8	1,8	1,8	1,4	1,3	1,4	1,5	1,7	-0,07
Τέλη ταξινόμησης αυτοκινήτων		0,9	0,8	0,4	0,2	0,1	0	0	0,1	0,1	0,2	-0,28
3. Φόροι κατανάλωσης εγχωρίων		22,2	23,8	23,8	27,2	25,1	21,1	21,5	20,8	20,8	22,2	-1,58
ΦΠΑ		15,1	15,8	14,8	15,6	15,1	13,6	12,5	12,2	12,1	13,3	-1,51
Καύσιμα		2,9	3,7	4,4	5,7	4,7	4,5	4,2	4,1	4,2	4,1	-0,28

(σε εκατ. Ευρώ)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2009-2016
Καπνά	2,6	2,5	2,6	2,9	3	2,7	2,5	2,4	2,4	2,5	-0,06
Τέλη κυκλοφορίας	0,8	1	1	1,6	1,1	1,3	1,2	1,1	1,1	1,1	0,07
Ειδικά τέλη και εισφορές αυτοκινήτων	0,1	0,1	0,1	0,1	0	0	0	0	0	0	-0,04
Λοιποί	0,7	0,7	0,9	1,3	1,2	1,1	1	0,9	0,9	1,1	0,24
4. Φόροι συναλλαγών	2,2	2,1	1,5	1,1	0,9	0,7	0,8	0,6	0,6	0,5	-0,92
Μεταβίβαση κεφαλαίων	1,3	1,1	0,8	0,7	0,5	0,4	0,5	0,3	0,3	0,2	-0,6
Τέλη κεραιόσημου	0,7	0,7	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	-0,17
5. Λοιποί έμμεσοι φόροι	0,6	0,8	0,6	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7	0,6	0,9	0,32
III. Σύνολο φορολογικών εσόδων	48,4	51,1	49,7	51,3	49	47,2	44,6	44,2	43,5	47,5	-2,2
IV. Μη φορολογικά έσοδα*	3,4	4,2	3,7	4,9	6,5	4,3	6,9	5,8	6	5,6	1,89
V. Σύνολο εσόδων τακτικού προϋπολογισμού	51,8	55,3	53,4	56,2	55,4	51,5	51,5	50	49,5	53,1	-0,32

* Περιλαμβάνει τη μεταφορά αποδόσεων από τη διακράτηση ομολόγων του Ε.Δ. στα χαρτοφυλάκια των Εθνικών του Ευρωσυστήματος (ANFA και SMP).

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

4.1 Οικονομετρική ανάλυση σχέσεων, δεδομένων μέσου όρου μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά αστικές και αγροτικές περιοχές και κατά τρόπο κτήσεως στο σύνολο της χώρας, με δεδομένα άμεσων και έμμεσων φόρων. (Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ)

File>new>Work file

EViews with excel

Undated or irregular

2011

2016

Workfile Create

Workfile structure type
Dated - regular frequency

Irregular Dated and Panel workfiles may be made from Unstructured workfiles by later specifying date and/or other identifier series.

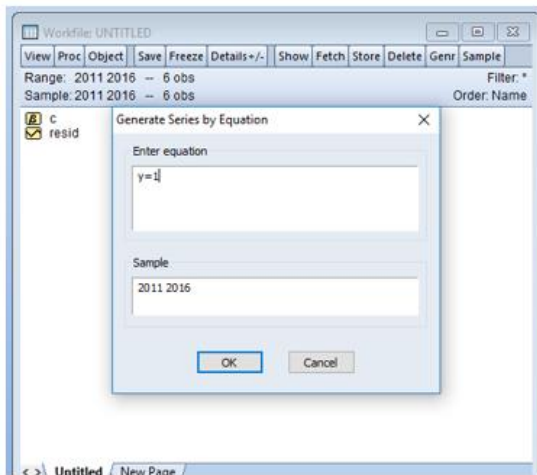
Date specification
Frequency: Annual
Start date: 11
End date: 16

Workfile names (optional)
WF:
Page:

OK Cancel

Quick>generate series

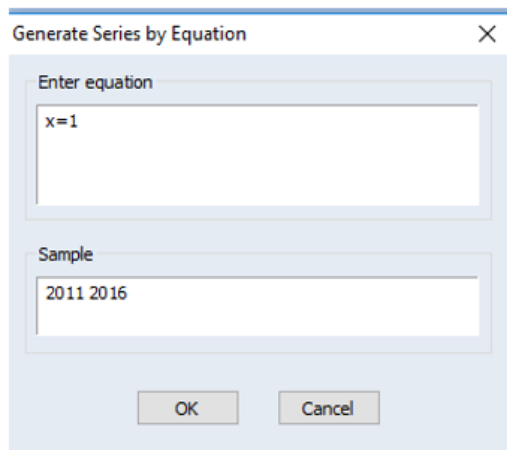
$Y(\alpha\gamma\omicron\rho\acute{\epsilon}\varsigma) = 1$

Year	Value
2011	2214.85
2012	2010.08
2013	1859.89
2014	1796.7
2015	1762.28
2016	1732.61

Quick>generate series

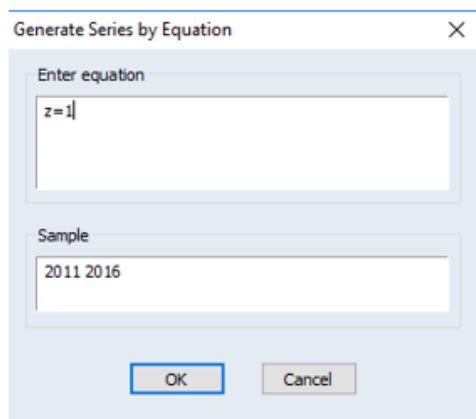
$X(\acute{\alpha}\mu\epsilon\sigma\omicron\iota \ \acute{\phi}\omicron\rho\omicron\iota) = 1$

Year	Value
2011	20.3
2012	21.1
2013	20.1
2014	20.5
2015	19.8
2016	21.8

Quick>generate series

Z (έμμεσοι φόροι) =1

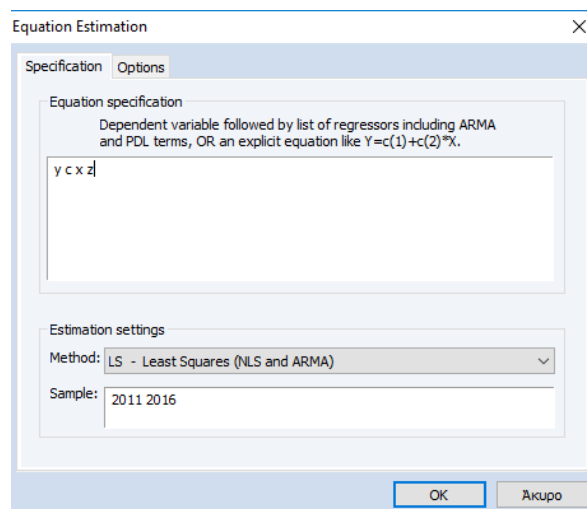

Series Z Workfile: UNTITLED=Untitled

Year	Value
2011	28.6
2012	26.1
2013	24.6
2014	23.8
2015	23.8
2016	25.7

Last updated: 12/08/18 - 15:49
Modified: 2011 2016 // z=1

Quick>estimate equation

Equation: UNTITLED Workfile: UNTITLED::Untitled\									
View	Proc	Object	Print	Name	Freeze	Estimate	Forecast	Stats	Resids
Dependent Variable: Y									
Method: Least Squares									
Date: 12/08/18 Time: 16:07									
Sample: 2011 2016									
Included observations: 6									
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.					
C	1384.505	1075.175	1.287702	0.2882					
X	-94.60325	51.91885	-1.822137	0.1660					
Z	96.73881	20.87793	4.633543	0.0189					
R-squared	0.880069	Mean dependent var	1896.068						
Adjusted R-squared	0.800115	S.D. dependent var	184.6192						
S.E. of regression	82.54051	Akaike info criterion	11.97131						
Sum squared resid	20438.81	Schwarz criterion	11.86719						
Log likelihood	-32.91393	Hannan-Quinn criter.	11.55451						
F-statistic	11.00718	Durbin-Watson stat	1.765172						
Prob(F-statistic)	0.041533								

Η C αποτελεί τη σταθερά του υποδείγματος. Η τυπική απόκλιση του σταθερού (t-Statistic) είναι:

C: 1.287702

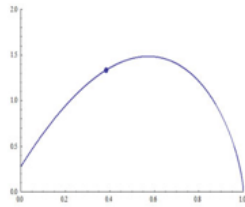
X: -1.822137

Z: 4.633543

Αυτό θα μπορούσε να ερμηνευθεί για παράδειγμα, ότι μία αύξηση του φορολογικού συντελεστή κατά 1%, θα απέφερε αύξηση των φορολογικών εσόδων κατά λιγότερο ποσοστό. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να αποδοθεί σε φορολογική κόπωση των εισοδημάτων των ελληνικών νοικοκυριών, σε μία οικονομία κορεσμένη από υψηλή φορολόγηση, σε συνδυασμό με την ραγδαία μείωση των εισοδημάτων, δυνάμενο κατά αυτό το τρόπο να αποτελεί ένδειξη ότι η Ελλάδα, κατά την τελευταία δεκαετία της κρίσης, ξεπέρασε το μέγιστο όριο της καμπύλης Laffer, γεγονός που θα μπορούσε εν μέρει να δικαιολογήσει και τη πρόσφατη συζήτηση μεταξύ των θεσμών, για το μέγεθος του «πολλαπλασιαστή των φόρων» στη χώρα.

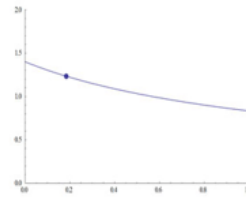
Εικόνα 62: Η καμπύλη Laffer της ελληνικής οικονομίας, Πηγή Intelligent Deep Analysis, ΕΚΠΑ, 2018

Φόρος εισοδήματος

Σημείωση: Ο φόρος εισοδήματος προκύπτει από τον OECD - Taxing Wages 2016 και περιλαμβάνει και τις ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων και των εργοδοτών.

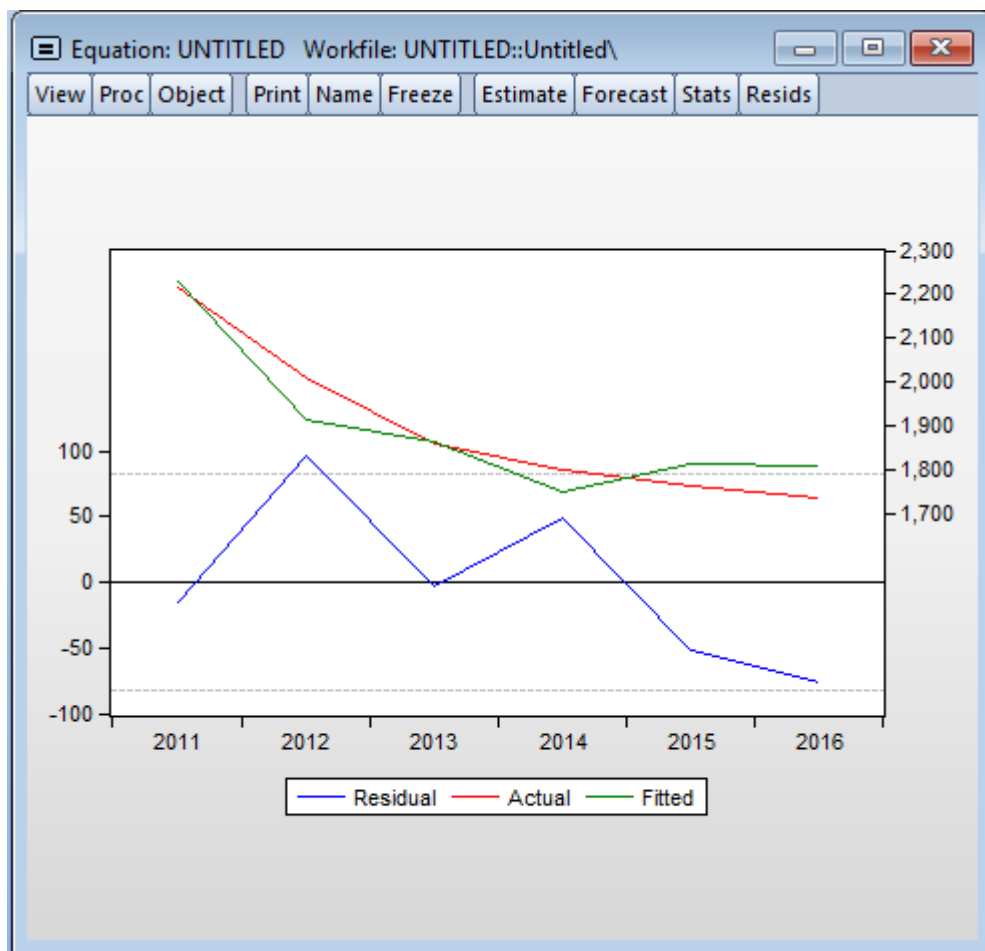
Φόρος κατανάλωσης

Σημείωση: Ο φόρος κατανάλωσης προκύπτει από στοιχεία του Υπ. Οικονομικών της Ελλάδος (Προϋπολογισμός 2016) και τη βάση AMECO της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Προκύπτει ως ο λόγος των εσόδων από έμμεσους φόρους (φόρος κατανάλωσης και ΦΠΑ) προς τη συνολική ιδιωτική κατανάλωση.

Στην πραγματικότητα όμως, η παραπάνω πληροφόρηση, δεν αποτελεί παρά ένα μέσο όρο (ασθενής πληροφορία), και η παραπάνω σχέση να οφείλεται σε πλήθος άλλων παραγόντων, όπως η εποχικότητα.

Εικόνα 63: κατάλοιπα του υποδείγματος

Ακόμη και σε ένα υπόδειγμά στατιστικά σημαντικό, μέγιστης σημασίας ζήτημα, αποτελεί η ερμηνεία των αποτελεσμάτων των μακρο-οικονομετρικών υποδειγμάτων (Scarth, 2004), γεγονός που σχετίζεται και με τις έντονες συζητήσεις τα τελευταία χρόνια μεταξύ της χώρας και των θεσμών για το κατάλληλο μείγμα φορολογικής πολιτικής (Romer, 2011).

Η ένδειξη R-squared δείχνει το ποσοστό της μεταβλητότητας του μοντέλου (της εξαρτημένης μεταβλητής «αγορές»), που ερμηνεύεται από τις δύο ανεξάρτητες (άμεσοι φόροι και έμμεσοι φόροι).

Η ένδειξη Adjusted δείχνει το ποσοστό της εξαρτημένης μεταβλητής που ερμηνεύεται από το ανωτέρω οικονομετρικό μοντέλο.

Η ένδειξη F-statistic ελέγχει τη στατιστική σημαντικότητα του υποδείγματος.

Η ένδειξη Prob (F-statistic) = 0.041533 < P, γεγονός που καταδεικνύει ότι ανωτέρω μοντέλο έχει μόνο ασθενή προβλεπτική ικανότητα, γεγονός που καταδεικνύει την περιπλοκότητα του ελληνικού φορολογικού συστήματος.

4.2 Ανάλυση στατιστικών σχέσεων, δεδομένων μέσου όρου μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά αστικές και αγροτικές περιοχές και κατά τρόπο κτήσεως στο σύνολο της χώρας, με δεδομένα άμεσων φόρων. (Ποσά σε εκατομμύρια ευρώ)

Worksheet 1 ***				
↓	C1	C2	C3	
	ΕΤΟΣ	ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ	ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	
1	2011	2214,85	20,3	
2	2012	2010,08	21,1	
3	2013	1859,89	20,1	
4	2014	1796,70	20,5	
5	2015	1762,28	19,8	
6	2016	1732,61	21,8	
7				

Έλεγχος συμμετρικότητας:

Επιλέγεται η μεταβλητή «Αγορές και απολαβές» : stat>Basic Statistics>Display Descriptive Statistics

7/12/2018 9:43:09 μμ

Welcome to Minitab, press F1 for help.

Descriptive Statistics: ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ

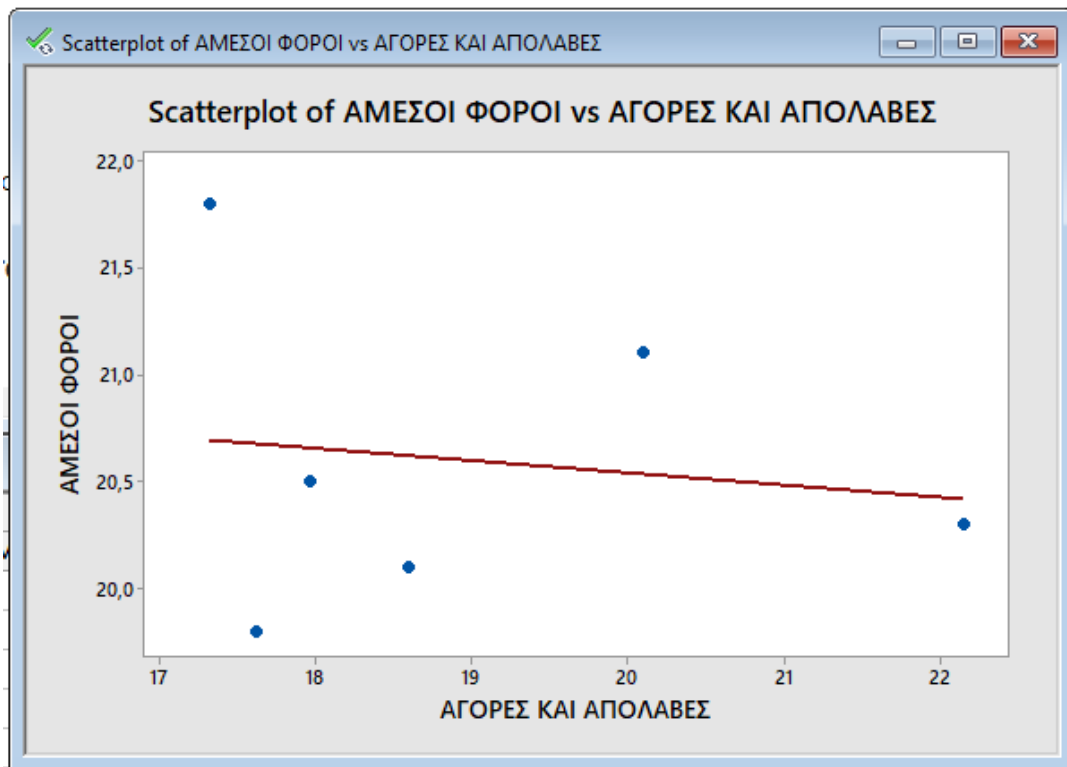
Variable	N	N*	Mean	SE Mean	StDev	Minimum	Q1	Median	Q3	Maximum
ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ	6	0	1896,1	75,4	184,6	1732,6	1754,9	1828,3	2061,3	2214,8

Η μέση τιμή των «αγορών και απολαβών» είναι 1896,1 με τυπική απόκλιση 75,4. Η μέση τιμή είναι μεγαλύτερη από τη τιμή της διαμέσου, συνεπώς μπορεί να υποθεθεί ότι **η κατανομή των φόρων δεν είναι συμμετρική.**

Έλεγχος γραμμικής σχέσης:

Το κατάλληλο διάγραμμα είναι το διάγραμμα σκεδασμού : Graph>Scatterplot>With Regression

Από το διάγραμμα διαπιστώνουμε ότι υπάρχει **αρνητική γραμμική σχέση** μεταξύ των δύο μεταβλητών.

Υπολογισμός ευθείας παλινδρόμησης $Y^{\wedge} = b_0 + b_1X$:

Η εξαρτημένη μεταβλητή Y είναι η μεταβλητή «αγορές και απολαβές» και η ανεξάρτητη X , είναι η «άμεσοι φόροι».

Regression Equation

$$\text{ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ} = 26,6 - 0,37 \text{ ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ}$$

Scatterplot of AMESOI ΦΟΡΟΙ vs ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ

|

Η ευθεία παλινδρόμηση είναι $Y^{\wedge} = 26,6 - 0,37X$. Οι υποθέσεις είναι $H_0 : \beta_1 = 0$, $H_1 : \beta_1 \neq 0$. Επειδή το $p = 0,000 < 0,05 = \alpha$ απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση. Συνεπώς η παλινδρόμηση είναι στατιστικά σημαντική σε $\alpha = 5\%$.

4.3 Ανάλυση στατιστικών σχέσεων, δεδομένων μέσου όρου μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά τάξεις μηνιαίου συνολικού εισοδήματος και κατά τρόπο κτήσεως και δεδομένων έμμεσων φόρων

Worksheet 1 ***				
↓	C1	C2	C3	C
	ΕΤΟΣ	ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ	ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	
1	2011	2214,85	28,6	
2	2012	2010,08	26,1	
3	2014	1796,70	23,8	
4	2015	1762,28	23,8	
5	2016	1732,61	25,7	
6				

Έλεγχος συμμετρικότητας:

Welcome to Minitab, press F1 for help.

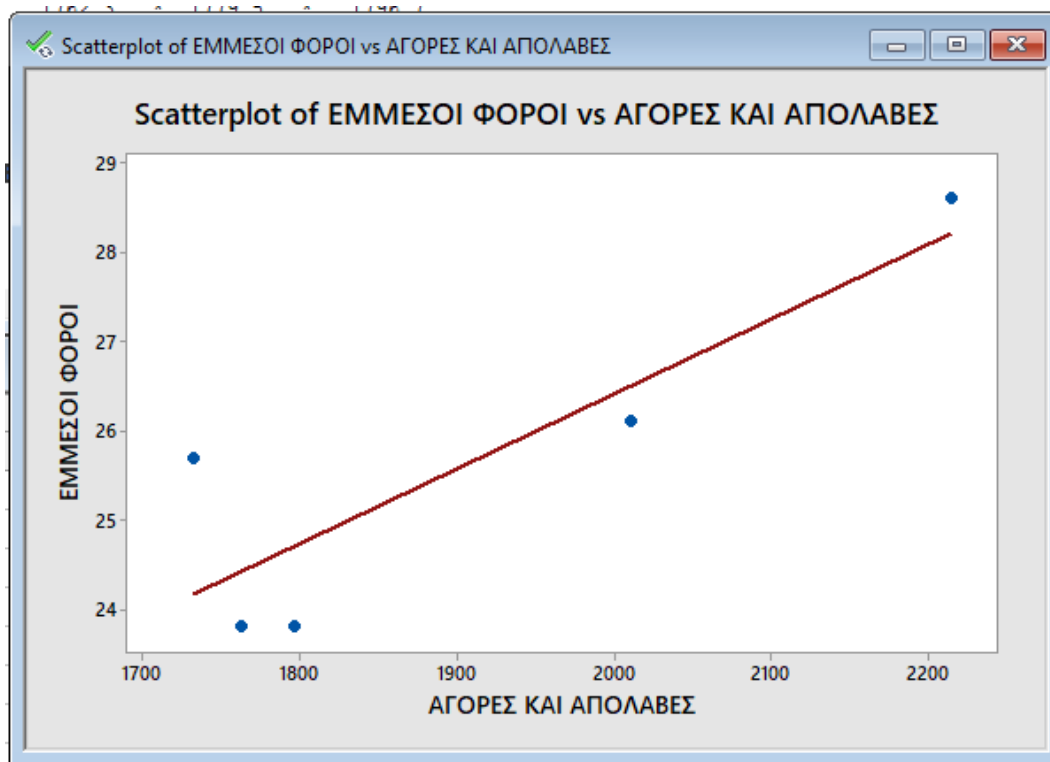
Descriptive Statistics: ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ

Variable	ΕΜΜΕΣΟΙ										
	ΦΟΡΟΙ	N	N*	Mean	SE Mean	StDev	Minimum	Q1	Median	Q3	Maximum
ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ	23,8	2	0	1779,5	17,2	24,3	1762,3	*	1779,5	*	1796,7
	25,7	1	0	1732,6	*	*	1732,6	*	1732,6	*	1732,6
	26,1	1	0	2010,1	*	*	2010,1	*	2010,1	*	2010,1
	28,6	1	0	2214,8	*	*	2214,8	*	2214,8	*	2214,8

Η μέση τιμή των «αγορών και απολαβών» είναι 1779,5 με τυπική απόκλιση 24,3. Η μέση τιμή είναι **ίση** με τη τιμή της διαμέσου, συνεπώς μπορεί να υποθεθεί ότι **η κατανομή των φόρων είναι συμμετρική**. Το εύρημα αυτό μπορεί να αιτιολογηθεί από την ιδιαίτερη φύση των έμμεσων φόρων που είναι ακριβώς, φόροι επάνω στην τελική τιμή των προϊόντων κατανάλωσης, των 12 βασικών κατηγοριών που εμφανίζονται για τα νοικοκυριά στους πίνακες στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ.

Έλεγχος γραμμικής σχέσης:

Από το διάγραμμα διαπιστώνουμε ότι υπάρχει **θετική γραμμική σχέση** μεταξύ των δύο μεταβλητών, γεγονός που επιβεβαιώνει το παραπάνω ισχυρισμό της ιδιαίτερης φύσης των έμμεσων φόρων και της σχέσης τους με την κατανάλωση.

Υπολογισμός ευθείας παλινδρόμησης $Y^{\wedge} = b_0 + b_1 X$:

Η εξαρτημένη μεταβλητή Y είναι η μεταβλητή «αγορές και απολαβές» και η ανεξάρτητη X , είναι η «έμμεσοι φόροι».

Coefficients

Term	Coef	SE Coef	T-Value	P-Value	VIF
Constant	-401	759	-0,53	0,634	
ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	90,0	29,6	3,04	0,056	1,00

Regression Equation

$$\text{ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ} = -401 + 90,0 \text{ ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ}$$

Η ευθεία παλινδρόμηση είναι $Y^{\wedge} = -401 + 90,0 X$. Οι υποθέσεις είναι $H_0 : \beta_1 = 0$, $H_1 : \beta_1 \neq 0$. Επειδή το $p=0,000 < 0,05 = \alpha$ απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση. Συνεπώς η παλινδρόμηση είναι στατιστικά σημαντική σε $\alpha = 5\%$.

4.4 Ανάλυση στατιστικών σχέσεων, δεδομένων μέσου όρου μηνιαίων αγορών και σε είδος απολαβών των νοικοκυριών κατά ομάδες ηλικιών του υπεύθυνου του νοικοκυριού και κατά τρόπο κτήσεως και δεδομένων συνολικών φόρων

↓	C1	C2	C3	C
	ΕΤΟΣ	ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΩΝ	
1	2011	2214,85	48,9	
2	2012	2010,08	47,2	
3	2013	1859,89	44,2	
4	2015	1762,28	43,6	
5	2016	1732,61	47,5	

Έλεγχος συμμετρικότητας:

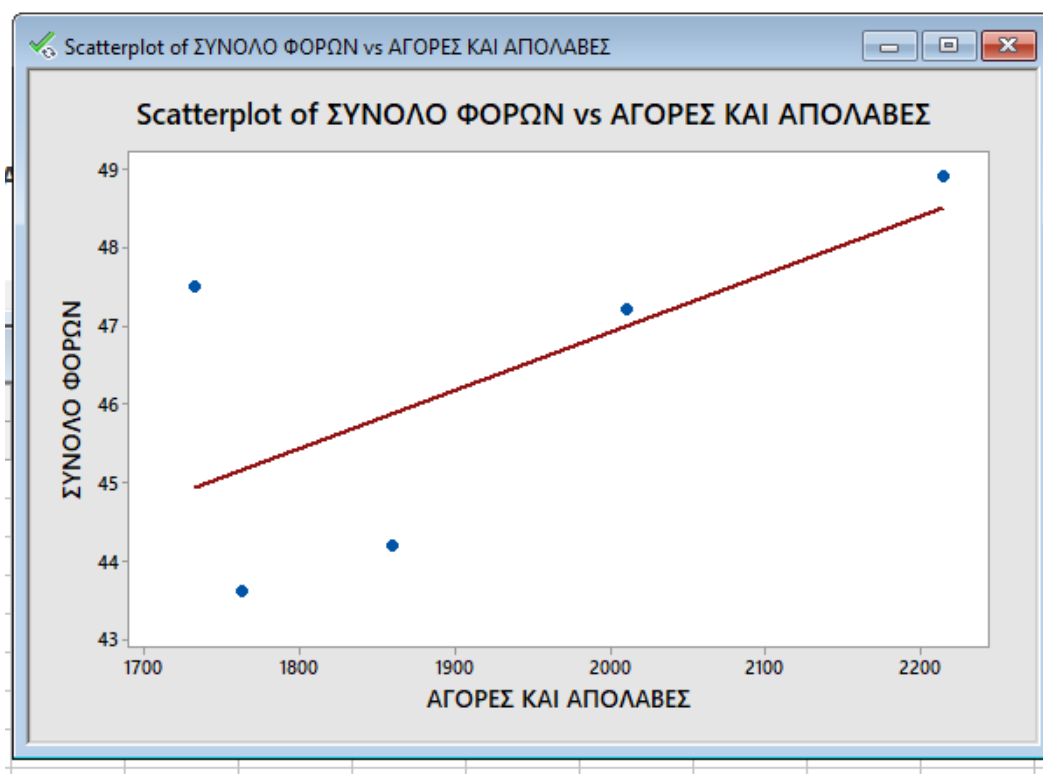
Descriptive Statistics: ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ

Variable	N	N*	Mean	SE Mean	StDev	Minimum	Q1	Median	Q3	Maximum
ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ	5	0	1915,9	89,0	199,1	1732,6	1747,4	1859,9	2112,5	2214,8

Η μέση τιμή των «αγορών και απολαβών» είναι 1915,9 με τυπική απόκλιση 199,1. Η μέση τιμή είναι μεγαλύτερη από τη τιμή της διαμέσου, συνεπώς μπορεί να υποθεθεί ότι **η κατανομή των φόρων δεν είναι συμμετρική**. Αυτό, μπορεί να αποδοθεί στην αρνητική επίδραση των άμεσων φόρων επί του συνόλου των φόρων και κατ' επέκταση στη συνολική κατανάλωση.

Έλεγχος γραμμικής σχέσης:

Από το διάγραμμα διαπιστώνουμε ότι υπάρχει **θετική γραμμική σχέση** μεταξύ των δύο μεταβλητών, γεγονός που μπορεί να αποδοθεί στην επίδραση των έμμεσων φόρων και της θετικής σχέσης τους με την κατανάλωση.

Υπολογισμός ευθείας παλινδρόμησης $\hat{Y} = b_0 + b_1X$

Η εξαρτημένη μεταβλητή Y είναι η μεταβλητή «αγορές και απολαβές» και η ανεξάρτητη X , είναι η «σύνολο φόρων».

Term	Coef	SE Coef	T-Value	P-Value	VIF
Constant	-709	1782	-0,40	0,717	
ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΩΝ	56,7	38,5	1,47	0,237	1,00

Regression Equation

$$\text{ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΒΕΣ} = -709 + 56,7 \text{ ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΩΝ}$$

Η ευθεία παλινδρόμηση είναι $\hat{Y} = -709 + 56,7 X$. Οι υποθέσεις είναι $H_0 : \beta_1 = 0$, $H_1 : \beta_1 \neq 0$. Επειδή το $p=0,000 < 0,05 = \alpha$ απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση. Συνεπώς η παλινδρόμηση είναι στατιστικά σημαντική σε $\alpha = 5\%$.

5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ένα σύστημα φορολογίας θα πρέπει να αποδίδει τα απαραίτητα έσοδα, να αναδιανέμει το εισόδημα προς τα φτωχότερα άτομα, να παρέχει επαρκή κοινωνική ασφάλιση και να διορθώνει τις ατέλειες της αγοράς, ενώ παράλληλα θα πρέπει να είναι απλό και διαφανές, ελαχιστοποιώντας τις ανεπιθύμητες στρεβλώσεις.

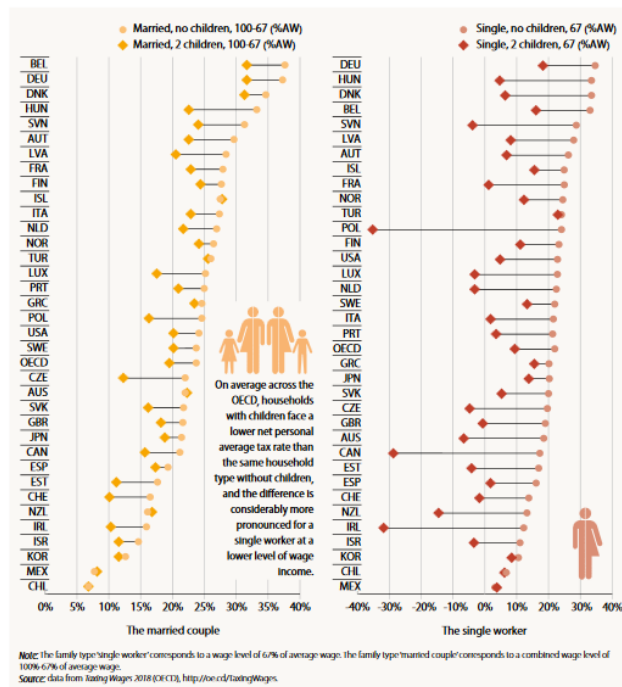
5.1 Φόρος εισοδήματος

Η δομή του βέλτιστου οριακού φόρου εισοδήματος, ως συνάρτηση του εισοδήματος, έχει αποδειχθεί ότι έχει σχήμα U, με υψηλούς οριακούς φόρους στο κάτω μέρος, υψηλούς στην κορυφή και χαμηλούς στη μέση της κατανομής του εισοδήματος. (Diamond, 1998). Αυτό είναι βέλτιστο, διότι εξασφαλίζει ότι η αναδιανομή αποβαίνει επωφελής για εκείνους με τα χαμηλότερα εισοδήματα (Saez, 2001). Στην πράξη, το βασικό ζήτημα της φορολογίας εισοδήματος, είναι ο καθορισμός της φορολογικής βάσης. Εφόσον η όποια μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος δεν χρησιμοποιηθεί για αύξηση των εισοδημάτων (revenue neutrality), όπως στην περίπτωση της Ελλάδας κυρίως την τελευταία δεκαετία, η διεύρυνση της φορολογικής βάσης, θα οδηγούσε στη μείωση των συντελεστών της φορολογίας εισοδήματος για όλους.

Ο μέσος εργαζόμενος στις χώρες του ΟΟΣΑ πληρώνει λίγο παραπάνω από το 1/4 του ακαθάριστου μισθού του σε φόρους εισοδήματος και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης ποσοστό που παρέμεινε σχετικά σταθερό τις τελευταίες δύο δεκαετίες (OECD, 2018).

Κατά μέσο όρο σε ολόκληρο τον ΟΟΣΑ, νοικοκυριά με παιδιά αντιμετωπίζουν χαμηλότερο καθαρό φορολογικό συντελεστή από τον ίδιο τύπο νοικοκυριού χωρίς παιδιά και η διαφορά είναι σημαντικά πιο έντονη για έναν εργαζόμενο σε χαμηλότερο επίπεδο του εισοδήματος από μισθούς. Αυτή η παρακράτηση ισχύει επίσης σχεδόν σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ.

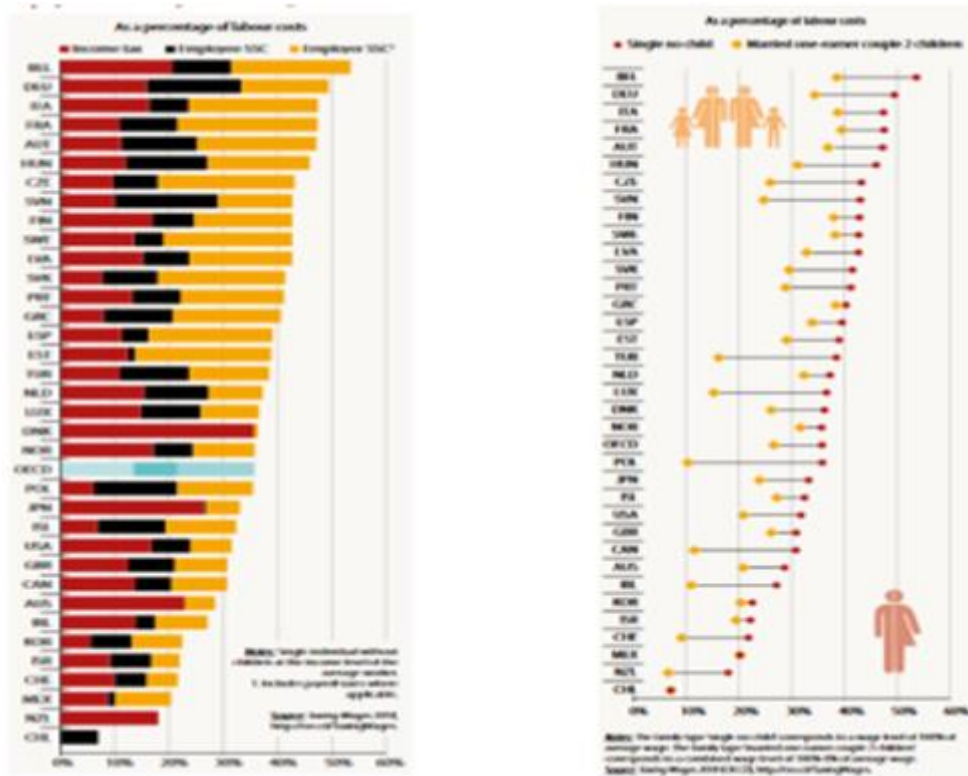
Εικόνα 64: Καθαροί φορολογικοί συντελεστές για νοικοκυριά με παιδιά και χωρίς παιδιά, 2016

Μία δεύτερη σημαντική ερώτηση είναι, πώς οι φόροι επηρεάζουν το συνολικό κόστος της μίσθωσης εργασίας. Αυτό συνεπάγεται την εξέταση όχι μόνο του φόρου που καταβάλλεται από τους εργαζόμενους αλλά και των επιπλέον μειώσεων που έχουν οι εργοδότες με το να πληρώνουν επίσης συνήθως με τη μορφή κοινωνικής ασφάλισης συν εισφορές και φόρους μισθοδοσίας. Το άθροισμα των προσωπικών διαφορών του φόρου εισοδήματος και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης που καταβάλλεται στον από τον εργαζόμενο και τον εργοδότη, συμπεριλαμβανομένης της μισθοδοσίας και των φόρων καθαρά από τις οικογενειακές παροχές εκφρασμένο ως ποσοστό του συνολικού κόστους εργασίας είναι η φορολογική επιβάρυνση, η οποία είναι η διαφορά μεταξύ του κόστους της μισθώσεως ενός εργοδότη και του καθαρού διαθέσιμου εισοδήματος του εργαζόμενου.

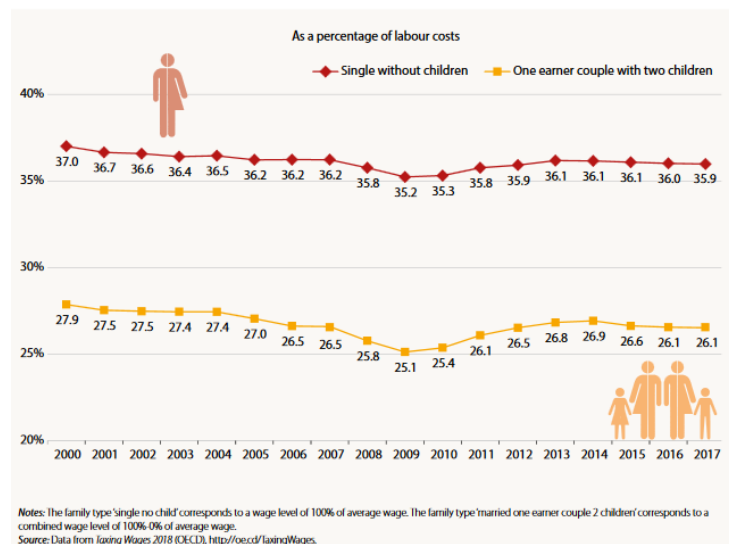
Η μέση φορολογική επιβάρυνση του ΟΟΣΑ ήταν 35,9% του κόστους εργασίας το 2017. η σύνθεση της φορολογικής επιβάρυνσης διέφερε επίσης σημαντικά μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ το 2017. το μεγαλύτερο ποσοστό του κόστους εργασίας που καταβλήθηκε στο φόρο εισοδήματος ποικίλει σημαντικά στις χώρες του ΟΟΣΑ. Το χαμηλότερο ποσοστό είναι στη Χιλή 1% και στην Κορέα με 5,5%. Οι υψηλότερες τιμές είναι στη Δανία με 35,8%, με την Αυστραλία το Βέλγιο και την Ισλανδία να είναι πάνω από το 20%.

Εικόνα 65: συνολικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης και συγκρίσεις φορολογικών επιβαρύνσεων μεταξύ ατομικών νοικοκυριών και νοικοκυριών με έναν μισθό

Κατά την περίοδο μεταξύ του 2000 και του 2017 οι μεταβολές στη φορολογική επιβάρυνση ποικίλλουν ευρέως μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ, για το μεμονωμένο μέσο εργαζόμενο και τα ζευγάρια με κατά μέσο όρο δύο παιδιά.

Εικόνα 66: Τάσεις φορολογικής επιβάρυνσης των χωρών του ΟΟΣΑ μεταξύ 2000 και 2017

5.2 Φόροι κατανάλωσης

Η φορολογία της κατανάλωσης διαθέτει αρκετά πλεονεκτήματα που την καθιστούν ελκυστικότερη από την φορολογία του εισοδήματος. Καθώς η φορολογική βάση περιλαμβάνει όλες τις πηγές εισοδήματος, οι πολίτες δεν μπορούν να αποφύγουν τους φόρους αλλάζοντας τη πηγή του εισοδήματος και, επομένως τα άτομα με διαφορετικές πηγές εισοδήματος αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο, ανεξάρτητα από το πως απέκτησαν το εισόδημα τους. Από την άλλη πλευρά, η φορολογία της κατανάλωσης δεν επιτρέπει, τέλεια εξομάλυνση των φόρων, επειδή οι φορολογούμενοι επιβαρύνονται ιδιαίτερα σε περιόδους αυξημένης κατανάλωσης. Το γεγονός πάντως ότι η κατανάλωση φορολογείται όταν πραγματοποιούνται οι δαπάνες, σημαίνει ότι τι σύστημα αυτό τηρεί την αρχή της οριζόντιας ισότητας. Ένα επιπλέον σημαντικό πλεονέκτημα της φορολόγησης της κατανάλωσης σε σχέση με τη φορολόγηση του εισοδήματος είναι ότι διευκολύνει να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο οι διάφορες πηγές εισοδήματος, χωρίς να προκαλούνται περιττές στρεβλώσεις στις επενδυτικές αποφάσεις.

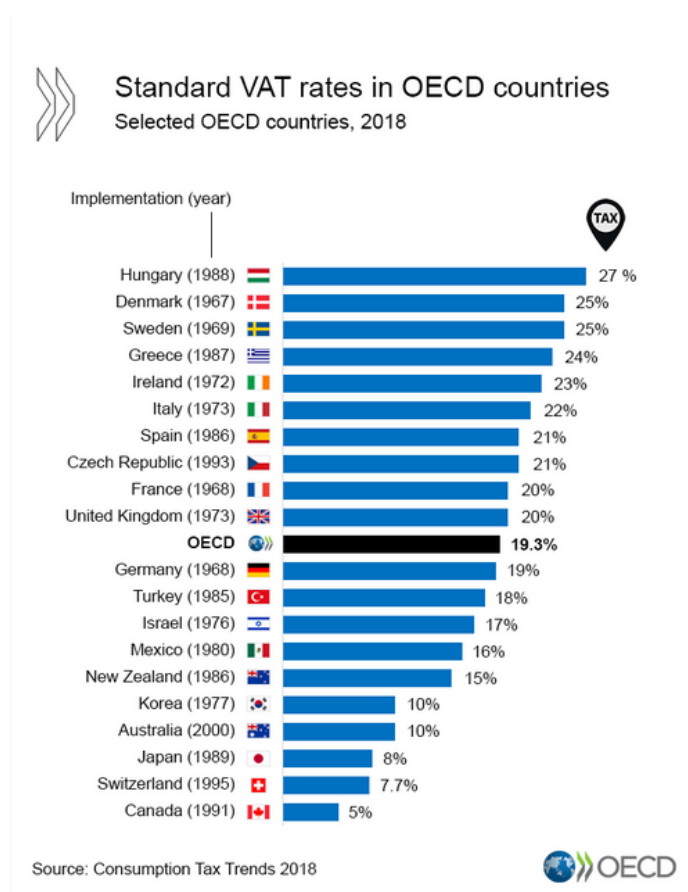
Ο ΦΠΑ και οι φόροι επί των πωλήσεων είναι οι πιο εύκολα εφαρμόσιμες και πιο κοινές μορφές φορολόγησης της κατανάλωσης. Είναι επίσης προτιμότεροι για λόγους συμμόρφωσης, τόσο εξαιτίας της κλιμακωτής φύσης τους όσο και επειδή δεν χρειάζεται να βασίζονται σε δηλώσεις φόρου εισοδήματος.

Ο ΦΠΑ είναι παγκοσμίως η τρίτη σημαντικότερη πηγή εσόδων για τις κυβερνήσεις πίσω από το κοινωνικό κεφάλαιο. Και συγκεκριμένα 27% σε σχέση με το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων που είναι 25%, αλλά πολύ υψηλότερος από το φόρο εισοδήματος εταιρειών που είναι 8%. Επίσης, οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης ανέρχονται σε 11% και φόροι ιδιοκτησίας σε 5%. Αυτές οι αναλογίες ποικίλλουν μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ.

Μεταξύ των χωρών αλλά και σε 27 από τις 33 χώρες του ΟΟΣΑ με το ΦΠΑ να αντιπροσωπεύει περισσότερο από το 15% της συνολικής φορολογίας μετά την υιοθέτηση του από έναν αυξανόμενο αριθμό χωρών, μία στροφή πραγματοποιήθηκε εντός της κατηγορίας των φόρων κατανάλωσης, έτσι ώστε, ενώ το μερίδιο του ΦΠΑ αυξήθηκε, τα έσοδα από τους φόρους κατανάλωσης για συγκεκριμένα αγαθά και υπηρεσίες (κυρίως ειδικοί φόροι κατανάλωσης), μειώθηκαν, από 16% σε 11% κατά την ίδια περίοδο.

Η ικανότητα του ΦΠΑ να αυξάνει τα έσοδα με ουδέτερο και διαφανή τρόπο, οδηγεί όλες τις χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ, να υιοθετήσουν αυτόν τον ευρείας βάσης φόρο κατανάλωσης, εκτός από τον από τις ΗΠΑ, που εξακολουθούν να εφαρμόζουν φόρους λιανικής πώλησης σε υπό εθνικό επίπεδο, αντί να εφαρμόζουν ομοσπονδιακούς φόρους κατανάλωσης ή ένα διπλό φορολογικό συντελεστή, όπως ο «κανονικός εναρμονισμένος φόρος πωλήσεων – OST» στον Καναδά, όπου η ομοσπονδιακή κυβέρνηση και οι επαρχίες επιβάλλουν ένα OST σε μία κοινή φορολογική βάση, αλλά με διαφορετικό ρυθμό. Εξάλλου, η ουδετερότητα του ΦΠΑ σε σχέση με το διεθνές εμπόριο, έχει επίσης καταστεί η προτιμώμενη εναλλακτική λύση στους τελωνειακούς δασμούς στο πλαίσιο της απελευθέρωσης του εμπορίου.

Εικόνα 67: Συντελεστές ΦΠΑ στις χώρες του ΟΟΣΑ

Το Φεβρουάριο του 2006, ο ΟΟΣΑ ξεκίνησε ένα νέο εγχείρημα, τη δημιουργία του ενός «εσωτερικού ΦΠΑ», για τις χώρες μέλη.

Δημιουργήθηκαν εθνικές κατευθυντήριες γραμμές για τον ΦΠΑ, σκοπός των οποίων είναι η παροχή καθοδήγησης στις κυβερνήσεις σχετικά με την εφαρμογή του ΦΠΑ στο διασυνοριακό εμπόριο. Το έργο των κατευθυντήριων γραμμών αναπτύχθηκε το 2006 σε

συνεργασία με πολλές οικονομίες εκτός του ΟΟΣΑ και την επιχειρηματική κοινότητα, με την υποστήριξη ορισμένων ακαδημαϊκών.

Σε αντίθεση με την εθνική ή την περιφερειακή νομοθεσία, ο στόχος των κατευθυντήριων γραμμών του ΟΟΣΑ, δεν είναι να παράσχει λεπτομερείς κανόνες για την εφαρμογή των φόρων κατανάλωσης, αλλά μάλλον, ένα σύνολο αρχές για την εφαρμογή του ΦΠΑ στο διασυνοριακό εμπόριο. Αν και δεν έχουν νομικό χαρακτήρα, αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές, καθορίζουν τις αρχές που ενθαρρύνουν τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ να ακολουθήσουν.

5.3 Ευρωπαϊκή ένωση

Στις 2 Οκτωβρίου του 2018 το Συμβούλιο ενέκρινε πρόταση βάσει της οποίας, θα επιτρέπονται προσωρινές παρεκκλίσεις από τους κανόνες που ισχύουν κανονικά για τον ΦΠΑ, με σκοπό την αποτελεσματικότερη πρόληψη της απάτης στο συγκεκριμένο πεδίο. Η προτεινόμενη οδηγία, θα επιτρέψει τα κράτη-μέλη που θίγονται σοβαρότερα από φαινόμενα απάτης στον τομέα του ΦΠΑ, να εφαρμόσουν προσωρινά, γενικευμένη αντιστροφή της επιβάρυνσης του ΦΠΑ (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο – Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2018).

Τα κράτη-μέλη θα μπορούν να χρησιμοποιούν το γενικευμένο μηχανισμό αντιστροφής της επιβάρυνσης:

- ✓ μόνο για εγχώριες προμήθειες αγαθών και υπηρεσιών, άνω των 17.500 ευρώ ανά συναλλαγή
- ✓ μόνο έως τις 30 Ιουνίου του 2022
- ✓ και υπό πολύ αυστηρούς τεχνικούς όρους

Συγκεκριμένα, σε ένα κράτος-μέλος που επιθυμεί να εφαρμόσει το μέτρο αυτό, το 25% του ελλείμματος ΦΠΑ πρέπει να οφείλεται στην αλυσιδωτή απάτη. Επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί από ένα κράτος-μέλος, μόνον εφόσον αυτό έχει υποβάλει αίτηση και έχει λάβει τη σχετική άδεια από το Συμβούλιο.

Όπως δήλωσε η Hartwig Loger, υπουργός οικονομικών της Αυστρίας, η οποία ασκεί την προεδρία του συμβουλίου το δεύτερο εξάμηνο του 2018, η οδηγία αυτή, θα προσφέρει μία λύση για τα κράτη-μέλη που αντιμετωπίζουν ενδημικά φαινόμενα αλυσιδωτής απάτης. Πρόκειται για έκτακτο μέτρο, με προθεσμία λήξεως που θα μπορούσε να αποδειχθεί αποτελεσματικό στον αγώνα κατά της απάτης περί του ΦΠΑ.

Η οδηγία, θα προσφέρει βραχυπρόθεσμη λύση για τον περιορισμό της απάτης στα κράτη-μέλη που θίγονται περισσότερο, έως ότου ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις για ένα νέο και οριστικό σύστημα, βάσει του οποίου, οι προμήθειες αγαθών και υπηρεσιών, θα φορολογούνται στη χώρα προορισμού. Η Επιτροπή υπέβαλε πρόσφατα προτάσεις με σκοπό την αντικατάσταση του ισχύοντος μεταβατικού καθεστώτος ΦΠΑ με ένα οριστικό καθεστώς.

5.4 Ελλάδα

το ελληνικό σύστημα φορολογίας εισοδήματος αντιμετωπίζει πληθώρα προβλημάτων συλλογής και φοροδιαφυγής. Στην αρχή της κρίσης, οι φόροι εισοδήματος που συνελέγησαν στην Ελλάδα, αντιστοιχούσαν σε περίπου 7% του ΑΕΠ, ενώ σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με παρόμοια φορολογικά συστήματα, θα μπορούσε να συλλεγεί περίπου το διπλάσιο ποσοστό (Meghir, Vayanos & Vettas, 2010). Τα αδήλωτα εισοδήματα το 2009, εκτιμούνταν σε περίπου 12% με την υστέρηση στα έσοδα του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων, να ανέρχεται στο 30% (Leventi, Matsaganis & Flevotomou, 2013). Η μη συμμόρφωση στην περίπτωση του ΦΠΑ που αποτελεί τον βασικό φόρο κατανάλωσης στην Ελλάδα, είναι επίσης υψηλή. Εκτιμάται ότι, το 2006 ανερχόταν σε περίπου 30% του συνολικού ΦΠΑ και ήταν σημαντικά υψηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ-15 (9%) (Keene, 2013).

Η υψηλή φοροδιαφυγή του ΦΠΑ στην Ελλάδα, μπορεί να οφείλεται στη δομή της ελληνικής οικονομίας και όχι στο ίδιο το σύστημα του ΦΠΑ. Αυτό σημαίνει ότι η μη συμμόρφωση στην περίπτωση του ΦΠΑ συνδέεται με δύο χαρακτηριστικά: πρώτον, με την κεντρική σημασία του συστήματος φορολογίας εισοδήματος και την περιορισμένη συμμόρφωση σε αυτό και, δεύτερον με την κυριαρχία των μικρών οικογενειακών επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών.

Στην πρόοδο όσον αφορά την αντιμετώπιση της μη συμμόρφωσης, μπορούν να συντελέσουν μη φορολογικά μέτρα, όπως είναι ο περιορισμός των συναλλαγών με μετρητά, οι οποίες είναι πιο δύσκολο να ανιχνευθούν και η επιβράβευση των καταναλωτών μέσω κληρώσεων για την απόκτηση και την υποβολή των αποδείξεων για τις φορολογικές συναλλαγές τους η εμπειρία από χώρες που έχουν εφαρμόσει το μέτρο της επιβράβευσης των καταναλωτών δείχνει ότι πρόκειται για ένα αποτελεσματικό και χαμηλού κόστους τρόπο περιορισμού της μη συμμόρφωσης (Fabbri and Hemmels 2013), (Fabbri, 2013). Τα τελευταία δύο χρόνια, με την

υποχρεωτική εφαρμογή του μέτρου στην χώρα μας σε όλους ανεξαρτήτως τους φορολογούμενους κάτω της ηλικίας των εβδομήντα ετών, το μέτρο φαίνεται να εμφανίζει θεαματικά αποτελέσματα.

Όσον αφορά τη συμμόρφωση στη φορολογία εισοδήματος είναι αναγκαίος ο συνδυασμός ενός συστήματος ελέγχου που βασίζεται σε τυχαίους ελέγχους (random-based audit system) και ενός συστήματος ελέγχου που βασίζεται στην εκτίμηση της πιθανότητας φοροδιαφυγής (risk assessment-based audit system).

Για να προληφθούν φαινόμενα διαφθοράς, η επαφή μεταξύ των ελεγχόμενων και των φορολογικών ελέγχων πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο περιορισμένη. Στην κατεύθυνση αυτή συμβάλλει η επέκταση της χρήσης των διαδικτυακών συστημάτων πληρωμής για τους φόρους. Επίσης η ίδρυση της ΑΑΔΕ που δεν υπόκειται σε συνεχείς πολιτικές παρεμβάσεις, αποτελεί βέβαια σημαντικό στοίχημα για την εξυγίανση του φορολογικού συστήματος.

Κατά συνέπεια, τα αδήλωτα εισοδήματα στην Ελλάδα είναι σημαντικά. Έχει υπολογιστεί ότι, το ποσοστό του συνολικού εισοδήματος που αποκρύπτεται από τις φορολογικές αρχές ισούται με 5% για τους μισθούς και τα ημερομίσθια, 35% για τα εισοδήματα από αυτοαπασχόληση και το 80% για τα αγροτικά εισοδήματα (Matsaganis κ.ά., 2012).

Το 2009, τα μη δηλωθέντα εισοδήματα για τους αυτοαπασχολούμενους, ανέρχονταν σε 28 δισεκατομμύρια ευρώ με φορολογικό συντελεστή 40%, τα διαφυγόντα φορολογικά έσοδα από αυτό το μη δηλωθέν πόσο, αντιπροσωπεύουν το 31% του δημοσιονομικού ελλείμματος του 2009 (Arvanitis κ.ά., 2016).

Για την Ελλάδα, ένα προτεινόμενο σύστημα, που βασίζεται στο φόρο εισοδήματος και συγκλίνει περισσότερο με το ισχύον σύστημα και γενικότερα με τα φορολογικά συστήματα πολλών ευρωπαϊκών χωρών, είναι εκείνο το οποίο διατηρεί την εξάρτηση του φόρου εισοδήματος από τη δημογραφική σύνθεση του νοικοκυριού και βασίζεται περισσότερο στο φόρο εισοδήματος από ότι στο ΦΠΑ, ο οποίος, διατηρείται με μέσο συντελεστή 15,2%. Ωστόσο, ενσωματώνει επίσης ένα σύστημα επιδομάτων κοινωνικής πρόνοιας, για τη στήριξη των νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και εισάγει σειρά απλοποιήσεων, συγκριτικά με το ισχύον φορολογικό σύστημα.

Εναλλακτικά έχει προταθεί το σύστημα «ενιαίου φόρου εισοδήματος», με ένα καθολικό επίδομα. Το εν λόγω σύστημα, επίσης διατηρεί τους υφιστάμενους

συντελεστές ΦΠΑ, προβλέπει μία καθολική, μη φορολογητέα μεταβίβαση σε όλους, η οποία διαφοροποιείται, με μοναδικό κριτήριο την ενηλικίωση. Επιβάλλει παράλληλα ένα ενιαίο φόρο 34% σε όλους και για όλα τα εισοδήματα εκτός του κοινωνικού επιδόματος. Υπό συνθήκες πλήρους συμμόρφωσης ο φορολογικός συντελεστής θα μπορούσε να μειωθεί στο 30%. Το βασικό πλεονέκτημα αυτού του συστήματος, είναι η απλότητα του. Η καθολική μεταβίβαση είναι απλή διοικητικά και οι φορολογικές αρχές μπορούν να επικεντρωθούν στη συμμόρφωση με τις δηλώσεις εισοδήματος. Επιπλέον, είναι δύσκολο να κατανοήσει κανείς τα κίνητρα που είναι ενσωματωμένα στο σύστημα.

5.5 Αντί επιλόγου

Η κρίση του 2008, έφερε στην επιφάνεια, απότομα και εντονότερα παρά ποτέ, τις δομικές, θεμελιώδεις ανεπάρκειες της ελληνικής οικονομίας. Πράγματι, η χώρα, παρά την ταχεία ανάπτυξη και σύγκλιση των μέσων εισοδημάτων Με τα ευρωπαϊκά τα χρόνια πριν την κρίση, φαίνεται να αστοχεί στη διατύπωση μιας συγκροτημένης εθνικής στρατηγικής, για την υπέρβαση των διαρθρωτικών αδυναμιών της οικονομίας, αλλά και την οικοδόμηση ενός σύγχρονου ευρωπαϊκού κράτους. Τα δε σημερινά έντονα προβληματικά δομικά χαρακτηριστικά, δεν αναδεικνύονται απλώς από ανεπάρκειες που αφορούν μόνο συγκυριακά στην άσκηση της οικονομικής και φορολογικής πολιτικής, παρά τις φανερές συχνές αστοχίες των κυβερνήσεων του μακρινού και πρόσφατου παρελθόντος.

Τα φανερά ελλείμματα μας έχουν μακροχρόνιες αιτίες και εντοπίζονται σε μία σειρά εγχώριων τομέων της χώρας, όπως η δημόσια οικονομία γενικώς, η λειτουργία των επιμέρους αγορών, η διαχείριση της οικονομικής μετανάστευσης, η παιδεία, η κοινωνική ασφάλιση και το σύστημα υγείας, η επιχειρηματικότητα και ανταγωνιστικότητα, η κοινωνική συνοχή και γενικώς η συγκρότηση και λειτουργία των θεσμών οικονομικής οργάνωσης (Πελαγίδης και Μητσόπουλος, 2010).

Ο σημερινός διεθνής παγκοσμιοποιημένος στίβος, ιδιαιτέρως σε μία περίοδο βαθιάς οικονομικής κρίσης ή στασιμότητας όπως αυτή που βιώνουμε σήμερα, απαιτεί από μία χώρα, πρώτα από όλα μία συγκροτημένη πολιτική και οικονομική στρατηγική αντιμετώπισης της έκτακτης κατάστασης. Απαιτεί μία ελάχιστη συναίνεση στην κοινωνία για βασικούς εθνικούς στόχους με ταυτόχρονη υπέρβαση των χρόνιων αγκυλώσεων, απαιτεί αυτογνωσία της πολιτικής και οικονομικής εμπροσθοφυλακής σχετικά με τη θέση της χώρας διεθνώς, τις αδυναμίες και τις δυνατότητες της, τους

κινδύνους και τις ευκαιρίες, απαιτεί επίσης ένα μορατόριουμ στις αντιθέσεις συμφερόντων που υπάρχουν στον πολιτικό και οικονομικό στίβο, των οποίων η σφοδρότητα και η απουσία κανόνων τείνει ενίοτε στη χώρα μας να είναι αυτοκαταστροφική. Απαιτεί συγκεκριμένα ανοίγματα στις πολιτικές αγορές για νέα πρόσωπα και πολιτικές βελτίωση της μηχανικής του πολιτικού συστήματος, αλλά και κάποια όρια, ελάχιστων έστω κανόνων, στις κατά τα άλλα φυσιολογικές και αυτονόητες σε μία δημοκρατία αντίθεσης των οικονομικών συμφερόντων, μικρών και μεγάλων ειδάλλως, υπάρχει ο κίνδυνος πια της συνολικής δραστηρικής οικονομικής υποχώρησης όπως το 2010, καθώς οι βασικές αιτίες θα παραμένουν και θα εντείνονται την ίδια ώρα που ο διεθνής οικονομικός τύπος γίνεται όλο και πιο απαιτητικός.

Στο πλαίσιο αυτό, ένα καλά σχεδιασμένο σύστημα φορολογίας και κοινωνικής πρόνοιας, αποτελεί τον πυρήνα κάθε σύγχρονης οικονομίας. Οι φόροι είναι απαραίτητοι, προκειμένου να χρηματοδοτηθούν διάφορες δραστηριότητες του κράτους όπως, η υγεία, η παιδεία, η άμυνα, τα έργα υποδομής κλπ, καθώς και για λόγους αναδιανομής και κοινωνικής ασφάλισης. Ένα καλά σχεδιασμένο σύστημα, μπορεί να βοηθήσει στην καταπολέμηση της φτώχειας και να ενισχύσει τα κίνητρα για εργασία. Ωστόσο, ένα φορολογικό σύστημα, μπορεί να σχεδιαστεί με πολλούς τρόπους, οι οποίοι δύναται να διαφέρουν ριζικά ως προς το πώς επηρεάζουν την οικονομία

Σε τελική ανάλυση το οποίο σύστημα θα επιλεγεί είναι ζήτημα κοινωνικό και πολιτικό. Ωστόσο, όποια επιλογή και να γίνει, θα πρέπει να βασίζεται σε στοιχεία και όχι σε εικασίες. Πολύ συχνά, σε πολλές χώρες, όπως και στην Ελλάδα, οι μεταρρυθμίσεις στηρίζονται σε αβάσιμες θεωρήσεις σχετικά με τις επιπτώσεις τους, είτε σε σκοπιμότητες, αποβλέποντας αποκλειστικά στη συλλογή των εσόδων.

Μία λεπτομερέστερη ανάλυση όμως, θα υπερβαίνει κατά πολύ τους στόχους αυτής της εργασίας. Μία τέτοια ανάλυση, θα έπρεπε να αποτελεί βασική συνιστώσα του σχεδιασμού της δημόσιας πολιτικής.

6 Αναφορές

- Arvanitis, N., A. Morse & M. Tsoutsoura (2016), “**Measuring income tax evasion using bank credit: Evidence from Greece**”, Quarterly journal of economics 131 (2), σ. 739 – 738.
- Chari, V.V. and Kehoe, P.J. (2006) **Modern Macroeconomics in Practice: How Theory is Shaping Policy**, Journal of economics Perspectives – volume 20, number 4 – Fall 2006 – pages 3 – 28.
- Diamond, P. (1998) “Optimal income taxation: An example with a U-shaped pattern of optimal marginal tax rates”, American Economic Review 88 (1), p.p. 83 – 95.
- Dritsakis, N. and Adamopoulos, A. (2004) “**A casual Relationship between Government spending and Economic Development: An Empirical Examination of the Greek Economy**”, Applied economics, 36, p.p. 457 – 464.
- Fabbri, M. (2013) “**Shaping tax norms through lotteries**” (14 Μαΐου 2013) (goo.gl/vroy9X).
- Fabbri, M. & S. Hemels (2013) « “**Do you want a receipt?**” **Combating VAT and sales tax evasion with lottery tickets: involving customers**» (4 Μαρτίου 2013) (goo.gl/MYCUCD).
- Greene, W, H. (2002) *Econometric Analysis* (5th Edition), Oxford, OXFORD UNIVERSITY PRESS.
- Leventi, C., M. Matsaganis & M. Flevotomou (2013β), “**Distributional implications of evasion and the crisis in Greece**”, Working paper EM 17/13, Microsimulation Unit, University of Essex (goo.gl/8GEdHN).
- Kaplanoglou, G. and D.M. Newberry (2002) “Indirect taxation in Greece: Evaluation and Possible Reform”, CESifo Working Paper No 661.
- Keen, M. (2013), “**The anatomy of the VAT**”, Working paper 13/111, IMF.
- Mankiw, N.G. (2006) **The Macroeconomist as Scientist and Engineer**, Journal of economics Perspectives – volume 20, number 4 – Fall 2006 – pages 29 – 46.

- Mass – Colell, A., Whinston, D.M., Green, R.J. (1995) **Microeconomic Theory**. Oxford: OXFORD UNIVERSITY PRESS.
- Matsaganis, M., C. Leventi & M. Flevotomou (2012), «**The crisis and tax evasion in Greece: What are the distributional implications?** », CESifo Forum 13 (2), σελ. 26 – 32.
- Meghir, C., D. Vayanos & N. Vettas (2010), “**The economic crisis in Greece: A time of reform and opportunity**” (goo.gl/F73PqJ).
- OECD (2018) “**Taxing Wages 2018**”, <http://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-wages/20725124.htm> , τελευταία επίσκεψη: 02/12/2018.
- Romer, D. (2011) **Advanced Macroeconomics 4edition**. London: Mc Graw – Hill.
- Romer, D. (2016) **The Trouble with Macroeconomics**, Commons Memorial Lecture of the Omicron delta Epsilon Society. Stern School of Business, New York University.
- Saez, E. (2001) “using elasticities to derive optimal income tax rates”, Review of Economic Studies 68 (1) pp. 205 – 229.
- The Economist, (2018) **Economics briefs six big ideas**, a collection of briefs in the discipline’s seminal papers. London.
- Chortareas, G. (2018) **Macroeconomics I Lecture 1: Introduction**. Αθήνα: MphilEcon, Department of Economics, University of Athens.
- Johnston, J, and DiNardo, J. (2010) **ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΤΕΤΑΡΤΗ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ**, (επιμ.) Ι. Βενέτης. Αθήνα: «ΚΛΕΙΔΑΡΙΘΜΟΣ».
- Nicholson, W. and Snyder, C. (2018[2000]) **ΜΙΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ** βασικές αρχές και προεκτάσεις μτφ. Γ. Λαντούρης, Α. Μπρανιλάκης, Λ. Σπανός, στο Δ. Ντανάκας (επιμ). Αθήνα: Κριτική.
- Rosen, H.S., Gayer, T., Ράπανος, Β.Θ., Καπλάνογλου, Γ. (2009[2000]) **ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ Σύγχρονη θεωρία και ελληνική πραγματικότητα**. Αθήνα: Κριτική.

- Scarth, W. (2004[1996]) **ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΕ ΠΡΟΧΩΡΗΜΕΝΕΣ ΜΕΘΟΔΟΥΣ**, μτφ. Δ. Κοσμά, στο Γ. Ξηλωμένος (επιμ.). Αθήνα: Κριτική, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ.
- Stiglitz, E. j. (1992) **Οικονομική του Δημόσιου Τομέα**, μτφ. Τ. Κυπριανίδης, στο (επιμ.) Θ. Μίνογλου. Αθήνα: Κριτική.
- Varian, H. (2015) **Μικροοικονομική μία σύγχρονη προσέγγιση**, μτφ. Κ. Κοτταρίδη, Χ. Βαλιάνος, στο (επιμ.) Α. Σακκά. Αθήνα: Κριτική.
- Ανδρικόπουλος, Α. (2003) **ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΑ ΒΑΣΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**. Αθήνα: ΕΥΓ. ΜΠΕΝΟΥ.
- Βλάχου, Α. (2001) **περιβάλλον και φυσικοί πόροι Οικονομική Θεωρία και πολιτική**. Αθήνα: Κριτική.
- Βρέντζου, Ε. (2017) **ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ**. Αθήνα: ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.
- Διανέωσις,(2018) **Η Φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα**, <https://www.dianeosis.org/research/i-forologia-eisodhmatos-stin/ellada/> , τελευταία επίσκεψη: 04/12/2018.
- Διανέωσις (2018) **Το φορολογικό πρόβλημα της Ελλάδας**, <https://www.dianeosis.org/2018/04/to-forologiko-provlima-tis-elladas/> , τελευταία επίσκεψη: 04/12/2018.
- Εθνικό τυπογραφείο (2018) Ν.4172/2013 και Ν.4213/2013 www.et.gr , τελευταία επίσκεψη 10/12/2018.
- ΕΛΣΤΑΤ, Οικογενειακοί Προϋπολογισμοί (από 2008 και μετά)/2017, <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SFA05/2017> , τελευταία επίσκεψη 06/12/2018.
- ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ (ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ), **Μηχανισμός αντιστροφής της επιβάρυνσης ΦΠΑ: πρόληψη της απάτης στον τομέα του ΦΠΑ**, <http://www.consilium.europa.eu/el/policies/vat-reverse-charge/> , τελευταία επίσκεψη: 03/12/2018.

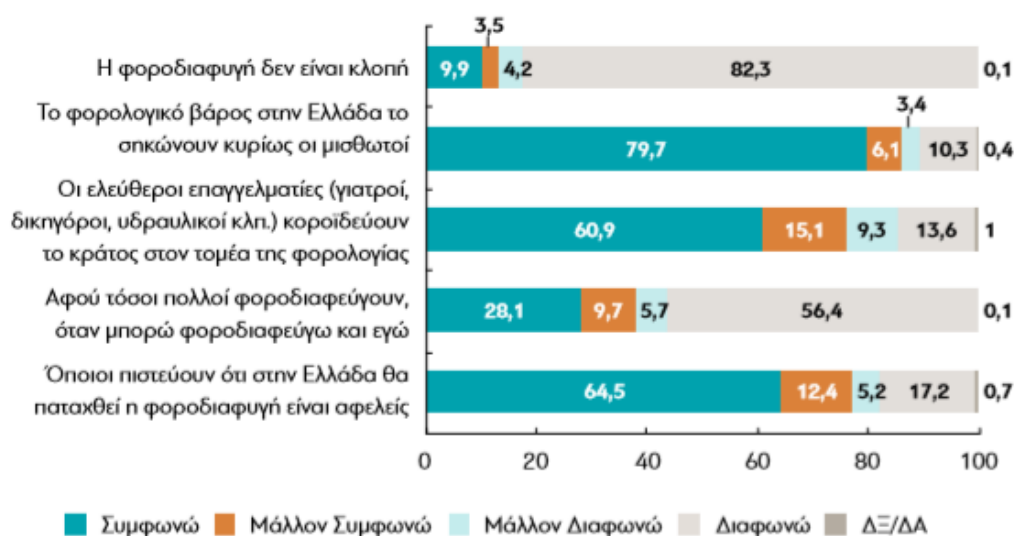
- Τράπεζα της Ελλάδος Ευρωσύστημα (2018) Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2017, <https://bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ekthkth2017pdf> , τελευταία επίσκεψη: 05/12/2018.
- Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ (2018) Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, <http://www.gsee.gr>, τελευταία επίσκεψη: 08/12/2018.
- Κωτσόγιαννης, Χ., Μεγήρ, Κ., Φλεβοτόμου, Μ., Χαλιάσος, Μ., (2017) «Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ», στο Δ. Βαγιάνος, Ν. Βέττας, Κ. Μεγήρ, Χ. Πισσαρίδης (επιστ. Επιμ.), *πέρα από τη λιτότητα για μία νέα δυναμική στην ελληνική οικονομία*. Αθήνα: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΡΗΣ, σ.σ. 439 – 498.
- Μπάρμπας, Ι.Ν., Φινοκαλιώτης, Δ. (2011) ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ (Φόροι – Δημόσια Δάνεια – Δημόσιες Δαπάνες). Αθήνα: Σάκκουλας ΑΕ.
- Πελαγίδης, Θ. και Μητσόπουλος, Μ. (2010) Η στιγμή της στροφής για την ελληνική οικονομία ΠΩΣ Ο ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΣΜΟΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΤΗ ΘΕΣΕΙ ΞΑΝΑ ΣΕ ΤΡΟΧΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Πετράκης, Π., Κώτσιος, Σ, Κωστής, π. (2018) Η καμπύλη Laffer για την ελληνική οικονομία, www.indeepanalysis.gr/oikonomia/h-kampylh-laffer-gia-thn-elhnikh-oikonomia , τελευταία επίσκεψη 01/12/2018.
- Ράπανος, Β.Θ. (2007) «Σύνταξη και Εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού: Ευρωπαϊκή εμπειρία και ελληνική πραγματικότητα» Ίδρυμα Βιομηχανικών και οικονομικών Ερευνών, Αθήνα.
- Σμυρλής, Ι. (2017) Στατιστική ανάλυση δεδομένων και λήψη αποφάσεων στη Δημόσια Διοίκηση. Αθήνα: ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.
- Τζαβαλής, Η. (2008) ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΑ. Αθήνα: ΕΚΔΟΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ.
- Χρήστου, Γ. (2005) ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΑ. Β' ΕΚΔΟΣΗ. Αθήνα: GUTENBERG.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Η Άποψη των Ελλήνων για τη φοροδιαφυγή

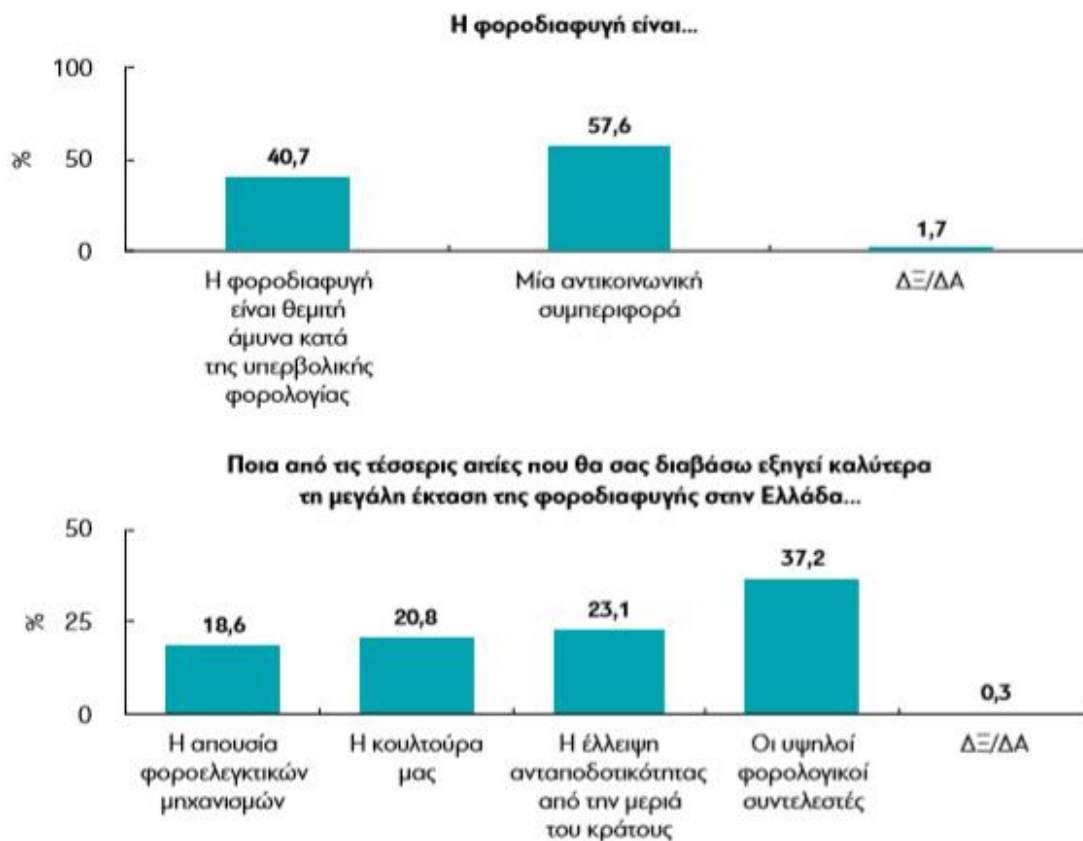
Η πλειονότητα της κοινής γνώμης, περίπου εννέα στους δέκα πολίτες, πιστεύει ότι η φοροδιαφυγή είναι μία παράνομη πρακτική και στην ουσία συνιστά κλοπή. Ως προς τις ομάδες που κυρίως φοροδιαφεύγουν, εμμέσως προκύπτει το συμπέρασμα ότι, σε αυτές δεν ανήκουν οι μισθωτοί από τους οποίους, εννιά στους δέκα πολίτες σηκώνουν το μεγαλύτερο φορολογικό βάρος στη χώρα. Επιπλέον, επικρατεί ευρέως, σε ποσοστό 76% η άποψη ότι, οι ελεύθεροι επαγγελματίες δεν συμμορφώνονται με τις φορολογικές υποχρεώσεις. Αυτή η κατάσταση οδηγεί περίπου το 38% των πολιτών να δηλώνουν ότι, υπό τις συνθήκες εκτεταμένης φοροδιαφυγής, πρόκειται και οι ίδιοι να φοροδιαφεύγουν. Μάλιστα, η στάση αυτή ενδέχεται να ενισχύεται από το μέγεθος ότι η αντιλαμβανόμενη πιθανότητα εντοπισμού δεν είναι μεγάλη, καθώς οκτώ στους δέκα πολίτες θεωρούν ότι είναι αφελής η άποψη ότι θα παταχθεί η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 4.69. Απόψεις της Κοινής Γνώμης για Ζητήματα Φορολογικού Ενδιαφέροντος, Μάρτιος 2018

Αν και οι περισσότεροι, θεωρούν τη φοροδιαφυγή είναι μία αντικοινωνική συμπεριφορά, υπάρχει ένας υπολογίσιμος αριθμός πολιτών που δηλώνουν ότι, η φοροδιαφυγή είναι μία θεμιτή άμυνα κατά της υπερβολικής φορολογίας, αλλά και ότι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, αποτελούν την κυριότερη αιτία για τη μεγάλη έκταση της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα. Σημαντικοί ωστόσο παράγοντες που εξηγούν την έκταση της φοροδιαφυγής για μεγάλα τμήματα της κοινής γνώμης, είναι η απουσία

φοροελεγκτικών μηχανισμών, η κουλτούρα μας και η έλλειψη ανταποδοτικότητας από τη μεριά του κράτους. Τέλος, η πλειονότητα συμφωνεί ότι η αλλαγή του φορολογικού συστήματος είναι μία μεταρρύθμιση που πρέπει να δρομολογηθεί κατά προτεραιότητα.

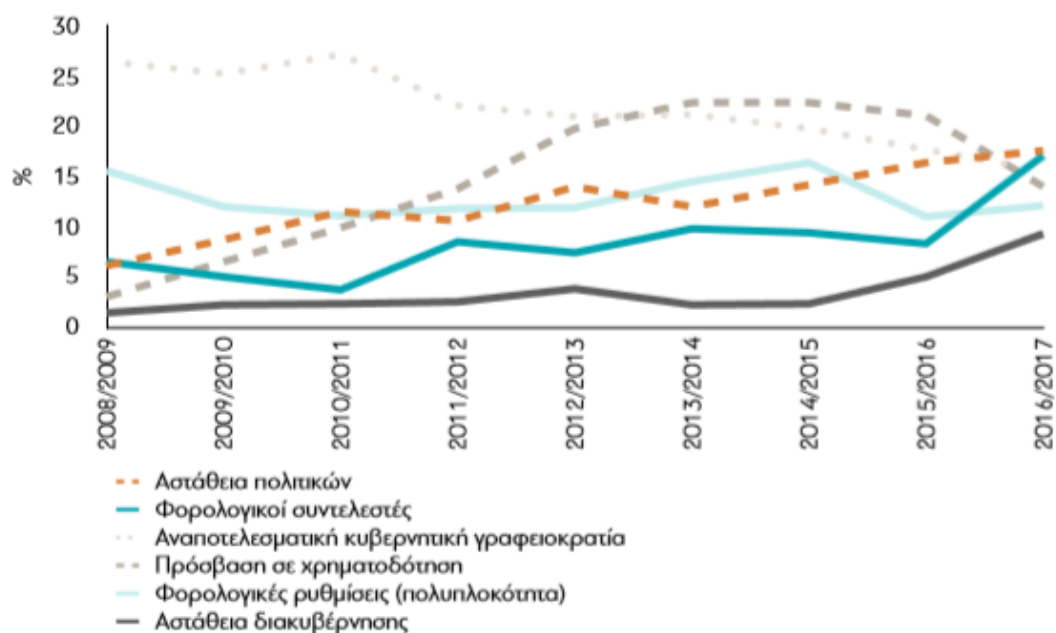
Πηγή: διαNEΟσις, Έρευνα: Τι πιστεύουν οι Έλληνες το 2018, Μάρτιος 2018.

Πηγή: διαNEΟσις, Έρευνα: Τι πιστεύουν οι Έλληνες το 2017, Μάρτιος 2017.

Πηγή: διαNEΟσις, Έρευνα: Τι πιστεύουν οι Έλληνες το 2017, Μάρτιος 2017.

Διάγραμμα 4.70: Οι Κυριότεροι Παράγοντες Που Παρεμποδίζουν την Επιχειρηματική Δραστηριότητα

Πηγή: Global Competitiveness Report, World Economic Forum, διάφορα έτη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Πίνακες – Διαγράμματα

Πίνακας 4.8. Παράγοντες που Εμποδίζουν την Επιχειρηματική Δραστηριότητα στην Ελλάδα

	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017
Ασάθεια πολιτικών	6,1	8,7	11,5	10,6	14	12	14,2	16,4	17,6
Φορολογικοί συντελεστές	6,5	5	3,7	8,5	7,4	9,8	9,4	8,3	17,1
Αναποτελεσματική κυβερνητική γραφειοκρατία	26,5	25,3	27,2	22,1	21	21,2	19,8	17,7	15,6
Πρόσβαση σε κρηματοδότηση	3	6,5	9,9	13,8	19,8	22,4	22,4	21,1	14
Φορολογικές ρυθμίσεις (πολυπλοκότητα)	15,6	12	11,1	11,8	11,9	14,5	16,4	11	12,1
Ασάθεια διακυβέρνησης	1,4	2,2	2,3	2,5	3,8	2,2	2,3	5	9,3
Άλλοι παράγοντες	40,9	40,3	34,3	30,7	22,1	17,9	15,5	20,5	14,3
ΣΥΝΟΛΟ	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Global Competitiveness Report, World Economic Forum, Διάφορα έτη.

Πίνακας 4.9. Παραγωγή Νομοθετικού και Ρυθμιστικού Έργου στο Πεδίο της Φορολογίας

	2013	2014	2015	2016	2017
Σύνολο φορολογικών θεμάτων					
Νόμος	33	35	16	5	1
Απόφαση	76	128	130	89	35
Εγκύκλιος	105	140	199	186	64
Ατομική διοικητική λύση	143	67	30	22	7
Λοιπά έγγραφα	1	2	1	2	2
Προεδρικά διατάγματα	4	5			
Σύνολο	362	377	376	304	109
Φορολογία εισοδήματος					
Νόμος	2	14	10	2	
Απόφαση	15	46	38	15	10
Εγκύκλιος	31	46	111	101	39
Ατομική διοικητική λύση	12	42	7	2	6
Λοιπά έγγραφα	1				
Προεδρικά διατάγματα					
Σύνολο	61	148	166	120	55

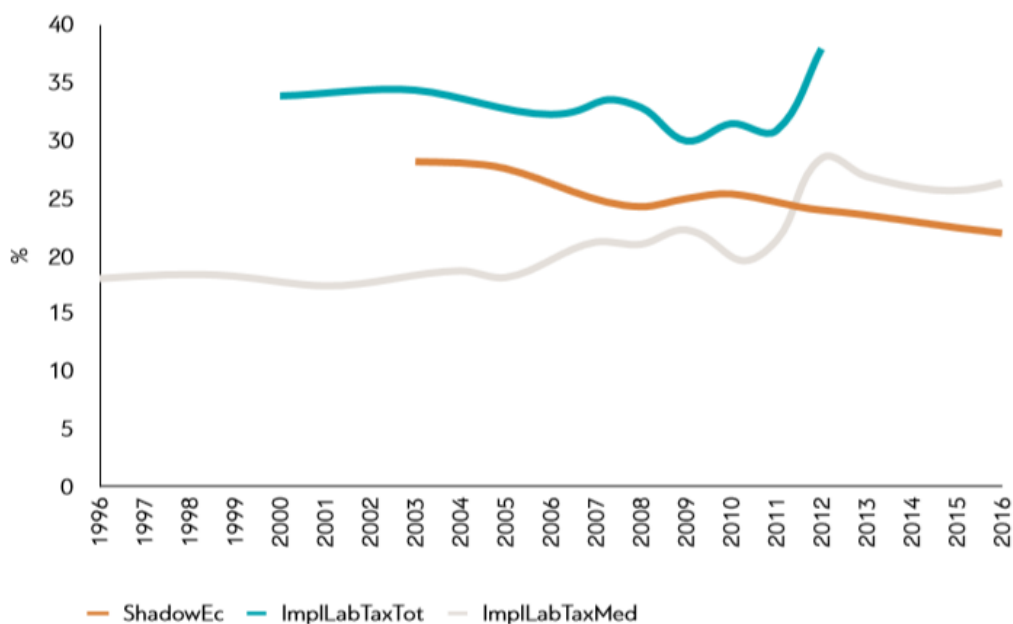
Πηγή: Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων.

*Τα στοιχεία για το 2017 αναφέρονται μόνο στο πρώτο εξάμηνο

Πίνακας 6.1. Εμπειρικές Μελέτες για την Επίδραση της Φορολογίας στην Οικονομική Μεγέθυνση

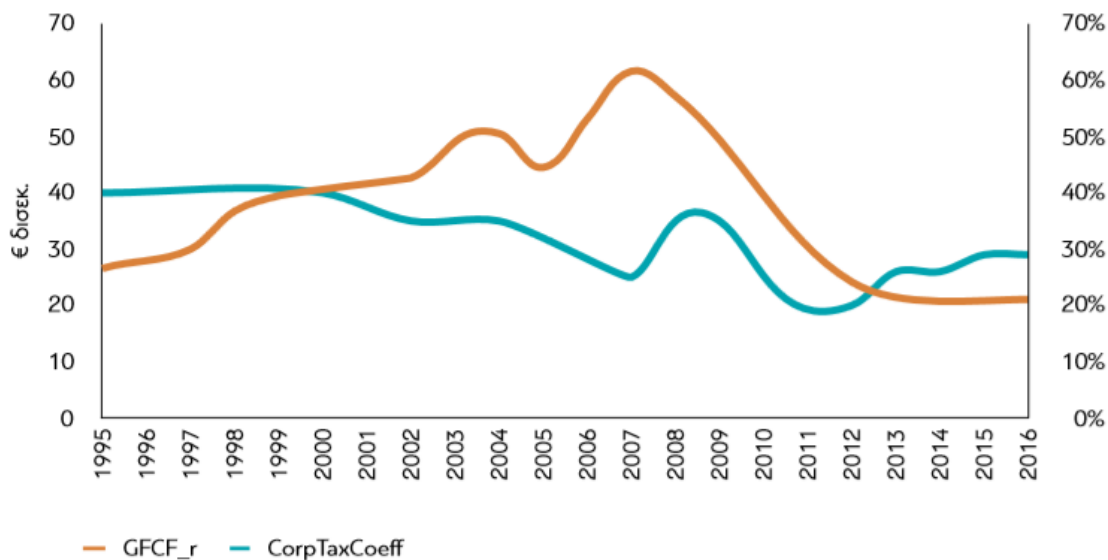
Μελέτη	Στοίχια	Επίδραση	Περίληψη ευρημάτων	
1	Claudio J. Katz, Vincent A. Mahler & Michael G. Franz, The impact of taxes on growth and distribution in developed capitalist countries: a cross-national study, 77 American Political Science Review 871-886 (1983).	22 αναπτυγμένες χώρες	Καμία	Οι φόροι μειώνουν την αποταμίευση, αλλά όχι τη μεγέθυνση ή τις επενδύσεις.
2	Jay Helms, The effect of state and local taxes on economic growth: a time series-cross section approach, 67 Review of Economics and Statistics 574-582 (1985).	Πολιτείες των ΗΠΑ (1965 έως 1979)	Αρνητική	Έσοδα που χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση μεταβιβαστικών πληρωμών επιβραδύνουν τη μεγέθυνση.
3	Reinhard Koester & Roger Kormendi, Taxation, Aggregate Activity and Economic Growth: Cross-Country Evidence on Some Supply-Side Hypotheses, 27 Economic Inquiry 367-86 (1989).	63 χώρες	Αρνητική	Ελέγχοντας για τους μέσους φορολογικούς συντελεστές, αυξήσεις στους οριακούς συντελεστές μειώνουν την οικονομική δραστηριότητα. Η προοδευτικότητα μειώνει τη μεγέθυνση.
4	William Easterly & S. Rebelo, Fiscal Policy and Economic Growth: An Empirical Investigation, 32 Journal of Monetary Economics 417-458 (1993).	Αναπτυγμένες αι αναπτυσσόμενες χώρες	Καμία	Οι επιδράσεις της φορολογίας είναι δύσκολο να απομονωθούν εμπειρικά.
5	John Mullen & Martin Williams, Marginal tax rates and state economic growth, 24 Regional Science and Urban Economics 687-705 (1994).	Πολιτείες των ΗΠΑ (1969 έως 1986)	Αρνητική	Υψηλότεροι οριακοί φορολογικοί συντελεστές μειώνουν τη μεγέθυνση του ΑΕΠ.

Διάγραμμα 6.1. Μέγεθος της Σκιώδους Οικονομίας (ShadowEc) και Φορολογική Επιβάρυνση των Νοικοκυριών στο Σύνολο της Οικονομίας (ImplLabTaxTot) και για Ζευγάρι Χωρίς Παιδιά με Αποδοχές στο 100% των Μέσων Αποδοκών (ImplLabTaxMed) στην Ελλάδα

Πηγή: Eurostat, Schneider (2016). Επεξεργασία: IOBE.

Διάγραμμα 6.2: Ακαθάριστος Σχηματισμός Πάγιου Κεφαλαίου (GFCF_r) και Συντελεστής Φορολογίας Νομικών Προσώπων (CorpTaxCoeff), 1995-2016

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, AMECO. Επεξεργασία: IOBE.

Πίνακας 8.1. Αξιολόγηση του Συστήματος Φορολογίας Εισοδήματος στην Ελλάδα

Κριτήριο	Αξιολόγηση	Βαθμός*
Οικονομική αποτελεσματικότητα (efficiency)		
<ul style="list-style-type: none"> • Κίνητρα και ευκαιρίες για εργασία και επιχειρηματική δραστηριότητα • Κίνητρα για αποταμίευση και επένδυση • Ανάλυση κινδύνων και κοινοτομία από άτομα και επιχειρήσεις 	<ul style="list-style-type: none"> • Σχετικά υψηλή (καθαρή) φορολογική επιβάρυνση των φυσικών προσώπων • Σχετικά υψηλός ανώτερος συντελεστής φορολογίας φυσικών προσώπων • Υψηλός συντελεστής φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων • Χαμηλός βαθμός προβλεψιμότητας του φορολογικού συστήματος 	2
Οικονομική δικαιοσύνη και ισότητα (equity)		
<ul style="list-style-type: none"> • Οριζόντια ισότητα • Κόθση ισότητα • Αναδιανομή εισοδήματος για μείωση ανισοτήτων 	<ul style="list-style-type: none"> • Στενή φορολογική βάση • Δυσανάλογη επιβάρυνση των ασκούντων επιχειρηματική δραστηριότητα και μισθωτών • Υψηλός βαθμός προοδευτικότητας, με μικρή επίδραση στη μείωση ανισοτήτων και φτώχειας 	2
Απλότητα και διαφάνεια		
<ul style="list-style-type: none"> • Σαφής ορισμός της φορολογικής βάσης • Βεβαιότητα για το ποσό του φόρου για κάθε φορολογητέο αντικείμενο • Διαφάνεια • Δημόσιος έλεγχος και ενημέρωση των πολιτών 	<ul style="list-style-type: none"> • Το 2013 καταργήθηκαν πολλές εξαιρέσεις και επιπτώσεις • Επιβάλλονται αλλαγές στη φορολογία με τη διαδικασία του αιτηρίου και ορισμένες φορές με αναδρομική ισχύ • Παρατηρούνται καθυστερήσεις στην έκδοση δευτερογενούς νομοθεσίας 	3
Ευελξία και σταθερότητα		
<ul style="list-style-type: none"> • Ευελξία στο πλαίσιο της μακροοικονομικής δικαιοσύνης • Ευελξία στο πλαίσιο διαφορετικών πολιτικών κατευθύνσεων • Προβλεψιμότητα ώστε να είναι εφικτή η λήψη αποφάσεων από τους φορολογούμενους 	<ul style="list-style-type: none"> • Πολύ συχνές μεταβολές της νομοθεσίας • Μεγάλο πλήθος νομοθετικών πράξεων ανά νόμο • Μεγάλο πλήθος διατάξεων σε διάσπαρτους νόμους 	1
Διοικητικό κόστος και κόστος συμμόρφωσης		
<ul style="list-style-type: none"> • Ελαχιστοποίηση κόστους δικαιοσύνης του φορολογικού συστήματος (παρακολούθηση, επιβολή) • Ελαχιστοποίηση ιδιωτικού κόστους συμμόρφωσης των φορολογούμενων 	<ul style="list-style-type: none"> • Δυσανάλογα υψηλή απασχόληση των εργαζομένων της φορολογικής διοίκησης σε διοικητικές υπηρεσίες στην Ελλάδα • Μείωση του χρόνου εκπλήρωσης φορολογικών υποχρεώσεων • Περιορισμός του αριθμού πληρωμών για τις επιχειρήσεις • Ηλεκτρονική υποβολή δηλώσεων • Το κόστος συμμόρφωσης των επιχειρήσεων παραμένει υψηλό σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες 	3

Σημείωση: * Η βαθμολογία αθροισεί κλίμακα από 1 έως 5, όπου 1 – Εξαιρετικά μη ικανοποιητικές επιδόσεις και 5 – Πολύ καλές επιδόσεις

Πηγή: Ανάλυση IOBE

Πίνακας 8.2. Ενδεικτικές Παρεμβάσεις και Αναμενόμενο Αποτέλεσμα Από την Αναμόρφωση του Συστήματος Φορολογίας Εισοδήματος στην Ελλάδα

Κριτήριο	Περιγραφή παρέμβασης	Αναμενόμενο αποτέλεσμα
Οικονομική αποτελεσματικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση ύψους οριακών συντελεστών φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων • Μείωση αριθμού κλιμάκων φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων σε δύο το πολύ • Δραστική μείωση του συντελεστή φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων (το πολύ σε 20%) • Διεύρυνση φορολογικής βάσης με επανεξέταση επιχειρηματικών δαπανών που εκπίπτουν • Μείωση ασφαλιστικών εισφορών • Δυνατότητα συμψηφισμού ζημιών επιχειρήσεων με μελλοντικά κέρδη πέραν των 5 ετών • Αφαίρεση του κόστους κεφαλαίου από τα έσοδα των επιχειρήσεων 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση κινήτρων για εργασία, επιχειρηματική δραστηριότητα και επενδύσεις • Περιορισμός φοροδιαφυγής, φοροαποφυγής και συσσώρευσης ληξιπρόθεσμων οφειλών και ενίσχυση εσόδων • Ενίσχυση απασχόλησης και ρυθμού μεγέθυνσης της οικονομίας • Λιγότερο δυσμενής θέση της Ελλάδας έναντι του διεθνούς φορολογικού ανταγωνισμού • Άρση στρεβλώσεων στη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων από ίδια ή δανειακά κεφάλαια τα οποία θα έχουν ισότιμη αντιμετώπιση • Περιορισμένη επίπτωση στο έλλειμμα γενικής κυβέρνησης που ίσως να απαιτεί παρεμβάσεις σε άλλα φορολογικά πεδία ή περικοπή δημοσίων δαπανών

Κριτήριο	Περιγραφή παρέμβασης	Αναμενόμενο αποτέλεσμα
Δικαιοσύνη και ισότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση φορολογικών συντελεστών και αριθμού κλιμάκων • Προώθηση μηχανισμών αναδιανομής μέσω δημοσίων δαπανών και έα μέσω φορολογίας • Σταδιακή κατάργηση ταμηρίων διαβίωσης για τον προσδιορισμό της φορολογικής βάσης – Χρήση αυτών των χαρακτηριστικών για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των φορολογικών ελέγχων • Μη επιβολή έκτακτων ή πρόσθετων φόρων στα διλωθέντα εισοδήματα • Περαιτέρω διάδοση χρήσης πλαστικού χρήματος και ηλεκτρονικής τμολόγησης • Εντατικοποίηση φορολογικών ελέγχων, επιβολής κυρώσεων και ταχεία επίλυση φορολογικών διαφορών 	<ul style="list-style-type: none"> • Πιο λογική κατανομή των φορολογικών βαρών • Ενίσχυση εμπιστοσύνης πολιτών στο φορολογικό σύστημα • Ενίσχυση συμμόρφωσης φορολογούμενων • Διαφάνεια και δημοκρατικός έλεγχος
Απλότητα, διαφάνεια και σταθερότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιολόγηση φορολογικής νομοθεσίας και στη συνέχεια απλούστευση από ομάδα ειδικών επιστημόνων • Υποκειμενική ανάλυση επιπτώσεων σε κάθε φορολογικό νομοσχέδιο ή τροπολογία • Εύριστος προγραμματισμός νομοθετικού έργου για τη φορολογία και αναφοράς πεπραγμένων σε εξειδικευμένη βάση • Αξιολόγηση της εφαρμογής της φορολογικής νομοθεσίας μετά τη θέση σε ισχύ • Προώθηση μηχανισμών αναδιανομής μέσω δαπανών 	<ul style="list-style-type: none"> • Απλοποίηση φορολογικής νομοθεσίας • Σταθερότητα φορολογικού πλαισίου • Διαφάνεια και δημοκρατικός έλεγχος
Διοικητικό κόστος και κόστος συμμόρφωσης	<ul style="list-style-type: none"> • Διοικητική αναδιοργάνωση των φορολογικών αρχών με ενίσχυση του αριθμού των εργαζόμενων στον φορολογικό έλεγχο • Περαιτέρω ακουχρονισμός της φορολογικής διοίκησης και δημιουργία ηλεκτρονικής φορολογικής διοίκησης 	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση κόστους συμμόρφωσης και ταχύτερη εξυπηρέτηση φορολογούμενων • Βελτίωση αποτελεσματικότητας φορολογικών αρχών • Ενίσχυση εμπιστοσύνης πολιτών στο φορολογικό σύστημα

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΣΔΔΑ)

Πειραιώς 211, ΤΚ 177 78, Ταύρος

τηλ: 2131306349 , fax: 2131306479

www.ekdd.gr